

22794

భారతి

మాస పత్రిక

జివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

*

అగస్టు 1976

పంపుటము : 53

సంచిక : 8

విడిపత్రిక విల రూపాయిస్వర

వన్యమృగ సంరక్షణ : నూతన దృక్పథం అవసరం

నేడు వన్యమృగాలు చాలా తక్కువగా ఉన్నాయి. వాటికి తగిన రక్షణ చాలా అవసరం. చట్ట విరుద్ధమైన వేట, వలవేయడాన్ని అరికట్టడంలో మాకు తోడ్పడండి. వన్యమృగ సంరక్షణలో మీ సహకారాన్ని కోరుతున్నాం.

1972వ సంవత్సరపు వన్యమృగ సంరక్షణ చట్టంక్రింద దిగువ చర్యలు నేరంగా పరిగణించబడతాయి. యీ చట్టం 1973 ఆగస్టు 1వ తేదీనుండి ఆంధ్రప్రదేశ్ లో అమలులో ఉంది.

1. అటవీ ప్రాంతాల లోపలగాని, వెలుపలగాని తై సెన్సు లేకుండా వేటాడడం చట్టవిరుద్ధం.

2. పెద్దపులి, చిలుతపులి, నల్లజింక, తోడేలు, అడవిదున్న, మొసలి, నెమలి, జాతి కొంగ అను వేటాడడం పూర్తిగా నిషేధించబడింది. చట్టాన్ని అతిక్రమించిన వారికి అరునెలలనుండి ఆరు సంవత్సరాలవరకు జైలుశిక్ష, రూ. 500 లకు తక్కువ కాకుండా జరిమానా విధిస్తారు.

3. చట్టంలోని 1వ షెడ్యూలు 2వ షెడ్యూలులోని రెండవ విభాగంలో నిర్దేశించిన పెద్దపులి, చిలుతపులి, నల్లజింక, నెమలి, మొసలి, యితర జంతువులనుండి లభించిన ఉత్పత్తులను, మృగాల వస్తువులను, ట్రోఫీలను కలిగివున్న యజమానులు ఆ విషయాన్ని ప్రకటించాలి.

4. తై సెన్సు లేకుండా వేటాడి పట్టుకున్న జంతువులు, జంతువుల వస్తువులు ట్రోఫీలలో గానీ, వన్యమృగాలనుండి పొందిన మాంసం విషయాలలోగానీ వ్యాపార వాణిజ్యాల బరపడం చట్టవిరుద్ధమైన చర్య.

5. తై సెన్సు లేకుండా వన్యమృగాలనుండి పొందిన మాంసాన్ని పండడం, పడ్డించడం, నిషేధించబడింది.

6. తై సెన్సు ఊర్లనుండి వన్యమృగాలను, వక్షులను, జంతువుల వస్తువులను, ట్రోఫీలను కొనుగోలు చేయడం చట్టవిరుద్ధమైన చర్య. అటువంటి వాటిని కొనుగోలు చేయవద్దు.

7. తై సెన్సు లేకుండా వన్యమృగాల ట్రోఫీలు, చర్మాల వ్యాపారం చట్టవిరుద్ధమైంది. యిటువంటి చర్యలనుగూర్చి తెలిపేవారికి తగిన బహుమతి యివ్వబడుతుంది.

* అంతరించిపోతున్న మన వన్యమృగ జాతులను సంరక్షించడంలో మాకు తోడ్పడండి. దొంగతనంగా వన్యమృగాలను వేటాడేవారిని గూర్చి, వన్యమృగాలను చంపేవారిని గూర్చిన సమాచారాన్ని సమీపంలోని అటవీశాఖాధికారికి గానీ, వన్యమృగాల ఛీఫ్ వార్టెన్ కు గాని తెలియజేయండి. మీకు ఉచిత బహుమతి లభిస్తుంది.

** పెద్దపులి, చిలుతపులి చంపిన వళువుల యజమానులకు పట్టపరిహారం చెల్లించబడుతుంది. సమీపంలోని అటవీశాఖాధికారికి తెలిపి, వన్యమృగ ఛీఫ్ వార్టెన్ కు గాని సంద్రించండి.

*** ఇతర వివరాలకు సంప్రదించండి :

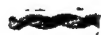
వన్యమృగ ఛీఫ్ వార్టెన్, అడవుల అభివృద్ధి ప్రధాన సంరక్షణాధికారి,
ఆంధ్రప్రదేశ్, హైదరాబాదు-500004.
(ఫోన్ నెం : 30531)

No : 18/C3 76

విషయానుక్రమణిక

ఆగస్టు 1976

వసుమతి కిరీటంలో తురాయిపూలు ...	శ్రీ సోమసుందర్	4
పొలకురికి సోమేశ్వర చరిత్ర యక్షగానము	కళ్యాణపూర్ణ విడుదలలో: వేంకటరావు	7
మానస సరోవరంలో ...	శ్రీ వి. లక్ష్మీపతిరావు	14
ద్రవ్యోల్పాదము - విరుదోగము	శ్రీ వి. శ్రీరామచంద్ర	16
అందాక...అందా...అనందాక	శ్రీ వి. మోహన్ ప్రసాద్	19
పంచపాత్ర	శ్రీ జి. ఎస్. వి. నరసింహం	21
రాత్రులు	శ్రీ దిలీపర్	26
ఊహ విహంగం	శ్రీ ఎస్. శ్రీవత్సవ	28
పురాతన బైబిల్ అవశేషములు - ఆంధ్రకోస్తా		
ప్రాంతమునకు బైబిల్ పఠనము	డా. టి. వి. జి. శాస్త్రి	29
అప్పటిస్వపుత్రాః	శ్రీ వాడూరి	35
స్వర్గీయ కోటా సుబ్బారావు : రాజ్యాంగ సంస్కరణలు	శ్రీ తాకుమాని తారావత్	37
నిరీక్షణ	చెన్నప్ప	42
వెట్టి వెంకట	శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వరులు	44
సాహిత్యంలో స్వజన	శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం	45
శ్రీకృష్ణదేవరాయలు : రాజనీతి;		
గిరిజనప్రాంత పరిపాలన	శ్రీ రామక ప్రకాశరావు	47
వేమన - స్త్రీ	పి. భారతి	49
తేజలు (కలగూరగంప)		51
గంధ విమర్శలు		53

వసుమతి కిరీటంలో తురాయిపూలు...

శ్రీ సోమసుందర్

అలనాటి చీకటి వేకువలో

2

అలా ఎందుకన్నారబ్బా, గురుదేవులు? ¹
నేడు నా జాతికెన్నో నవ్వోషిస్తులు...
చూడు తెరలి తెరలి సాగే తాజా దుగాచులు!

ఎక్కువే కొత్త రకతరలలో ఈ మెచ్చని అమని!
పూస్తూ పూస్తూన్న మల్లెత్తి, ఎర్రఎర్రని మోటుగిట్ట
అందుకే కాబోలు తెప్పింది పాదపాలతో నవ్వు!

ఈ పురాణ భవంతిని ప్రేతాలవలె
వదలని చీకటి లెరలు
దర్జాగా ప్రజల రక్తాన్ని పీపించే దుర్మరలు
తాముగా వచ్చి బతుపుతున్నాయి :

ఎలంటరి చివ్చెల్లెలలో!
వర్షమాసం ముగియకనే ప్రేతాల్లే బూజులు
రెసటి ప్రత్యామ్నాయలో మరణిస్తాయి బాబులుగా!
నిజ బీవితారోహణంలో
ఉద్యమోర్వాసా భంజకాలు
వేడు మటుమాయ మవుతున్న సాల భంజకలు!

సరభాగ్యోప చీపుల వందిమాగధులైతే!
పాత కవిగార్లు అవకాశవాదరాండోళ్ళు
జాతిత్వం ఎటుగల టిఃభాషాజనంగా మ్రోగే చప్పట్లు
ఉగాది వస్తోందనగానే అంతరంధాయం ఇంచుమన్నన?
పాత నాగరికరా పురోభాగులైన మట్ట గర్భాలు
మోయిగా విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నారా -
మూరాల సరిరక్షణలో!

నిన్న జ్ఞాపకం ఉందా?
హాసీ చంకక్రింద దాచుకుని
దొంగలా ఎంటసారాతాగి టూలుటావచ్చిన
ప్రేమిణిని కానిస్తే కాలసారాంశాన్ని పెరిగి
నిర్బంధంగా తీసుకుంటున్నాడా విశ్రాంతి?

ఈ ఉగాది చిత్రమేమిటోగాని
కాల క్రోటముని కాటందుకుని
ఒలరూపు చెడిన సమస్త భయంకర బాహుకుత్సే
కావ విముక్త పునరుజ్వలతో మోసరియులుగా
రమణీయ నిషదేశ్యరులుగా మార్చింది!
సాదాసరుడు సలుడై మంగళాకారుడై
సాక్షాత్కరిస్తున్నాడు సర్వత్రా!
నిన్నటి దండ కారద్యాత్మి
సంగీత స్తగిత మంజర వనాలుగా తీర్చింది!
పాతకపుల పాడుం బుర్రలలోనైతం
కన్నూరిరా వరిమళాల గుంగురే!

నిన్నటి లోచ్యుగుంటల పోటోగ్రాఫర్లు
నగర హేమంత నిశిధార లోఫర్లు
ఎన జ్యూలికా² చునుమోత్యరాల కోసం
అవ్వేషిస్తున్నా రనారితంగా!
విమేల బ్రష్టు సంపాదాల తాపాల పాతలు మోసే -
ఖరదూషణాలు కాలిక
వన వర్షాంశురాల గణేషిస్తున్నారు!

నిరుట్టి నిదామంలో అగమయాయా
ఎందుకో చెప్పా చెప్పకుండా ఎదుర్కొనుచులు
గాల స్తంభించిందా? స్వేదం క్షయించిందా?
గ్రీష్మం దాహ సంపత్తులగా రోకాన్ని కాల్చిందా
జ్ఞాపకంఉందా?... ఇదేమిటో చిత్రం ఈవేళ
వందా లాగడంలేదు, దీపాలారడంలేదు;
తుశాయిాల విలయితి మూరింది!

నేడు లోకం కొత్త జోకులతో మరిసింది
మా పెరట్లో పొగడ చెట్టు కొత్త చున్నులలో ముస్తాబయింది,
అందుకనేనా అన్నాడా వృద్ధుడు?³
సాక్షాత్తు వ్యాధి పంకతి వాడు -
“ఇది అమళాసన పర్వ మద్రా” - అని!

3

ఇంత ఓక్కని పోటీ నిర్భయంతో
మిక్కిలు చెప్పి ఆ గురుగన తెమిటో కలిపేట్టు...!
రండ్రా బసాకునుమాల్లాదా,⁴
అని స్వస్వల్ప రిరాయి కింకర్ణ కావు కదా ?
అప్రమత్తంగా ఉండావిస్తే, లనుమానంగాఉంది.

పుడమి నీ ఒడిలోని కడలిని
సేదె దుర్మోహమీద ఒంపు
చెలియల కట్టినొక్కసారి అభయించు !
సప్తా⁵ లో ముంతేతుల పెగిలిన
విర్రని గాజుల ద్విగులు మల్లి శిష్టి తురాయి పూవులై
వసుమతి, ఏ రులపై పూయవా, ఈ వసందాన?

యమునా కావేరి నదుల జలక్రీడలాడిన
పురా ప్రణయ గాథల గాదులు గాథంగా
మల్లి అన్యేషించుకో రావా ఈ ఉగాదిని?
గంగా గోదావరులు కరస్పర్శ కావించి
నదులనీ, పరులనీ, విరులనీ, తనియించవా?

సప్తా⁶ విషాదగాథ అల్లుతునే నా
మరిసే తెరలూలలో తరిమి నిట్టూర్పులు ?
తోయాల అయలలో నిర్భయించే తోకాలు?
నదుల గుండెల ఒడలి తెరలూలలో అశాకిరజాలు ?

4

ఈ నవ వసంత మెత్తివ అనుశాసన పర్వంలో
భూజనులంతా భూజాల మాదిరిగా
అనారహ దాగ్ధులై ఉండాలి!
ఉత్తిష్టోత్తిష్ట బహుధ్వజండుహేమలై
దారుత్య గారుత్యత కాళాచయ సదాధాతులై
సుహృదులచిర బిట్టూరులై
అనవరత జాగరూకులై - ఉండాలి !

పుడమిని గదాబరించుకోవు
ఉండల మృరినింక అటకాయించి
పెంపొండుతాము వరిమొక్కల రేదారాలు !

బలవంతాన బీళ్లుగా, ఊషరక్షేత్రాలుగా
మార్చబడిన కంచెలు నేడు
రాజనాల రాచులు క్రమస్థిరించే ముక్తేత్రాలు !

ఇంతెందుకు? - నిన్న మా ఊళ్లో
నమస్త భూతలమూ ఒక్కడిదే !
నెడో - నమస్తమూ నమస్త మానవులదీను
లాభన వత్సరం ముందుగా అంత భయపెట్టిందా
రాక్షసుల విజృంభణతో హత్యలతో
దేశం లతలాకులల ముపుతుందనిపించిందా?
దాని చిత్రం, రక్షస్సమీకృత శీతల సమీరమై
వాయిగా వీలించి రడకు !
దౌష్ట్యాల నరాంకోటిని మడమలక్రింద నొక్కింది:
నిన్న ప్రతి పవమానమూ అనమానాల్నే కురిసేదా ?
నేడో జాగ్రత సమాజ - మూరుతమై
భారత నవ వసంతారామ మంతటా
ఎవరేవన చైతన్యంలో తురంగగించింది !

5

ఈ రసవత్తరుజంలో నిబారుగా నీలచే ఉండాలి
ప్రతిభూబమూ ముజాస్పిలనం చెప్పి...
ఇదిగో...ఇప్పుడో...ఈ దారిచే...
వెంచేస్తోంది వసంతం !
లెండి లెండి, స్వాగతం నలకండి !

మాస్కీలో పుంస్కావీల గొంతెత్తి గానంచేస్తే
భారత కాంతివసంతంలోని పిక్ ప్రణయరంభం ప్రతిరుతించింది!
క్రెష్టిన్ గోపురాగ్రం నుంచి బయల్పేరిన
తెల్లని కాంతి పాపురం - విశాల 'విహాయనమంతబా'
పెరిట్టుకోట్టి వచ్చి వచ్చి తాలొల్లిల్లా బురుజుపై వాలించి
చిరునవ్వులు చిలకరిస్తూ లంబరినీ పలకరించింది
గంగా ఓల్స సదీమ తల్కాయి ఇదే వసంతంలో
అప్యాయనంగా మార్పుకుంటున్నాయి -
తమ కర్తవ్యతంసాలను పరస్పరం !

ప్రహ్వపుత్ర సదీతిరాన వెలిసిన కథక నృత్యం
ప్రస్థావర కూచిపూడి భామాలతాపంతో
వియ్యమండనున్న నవీన యుగాని కిదేనాంది

గంగాతీర రాంపూర్ ఘరానా
భారత భారతి మకుటదారి సలీమా!
కావేరినది గమకయుక్తమైన ఒయ్యారాల
పడక చెడగులతో నేడే మన శృంగుల మేళవింది
పొవేరివర్షం అలపిస్తోంది శ్రవఃపేయంగా!
ఆరుల భారతి నవనంస్కృతీ మహావివాహాన్ని
హరిహరాలయాలలో నిరవిస్తోంది!

6

నేటి జీతినరుదూ ఒక దావూదు
పూర్వరావంటి గోలియత్ అంతా
గోరె పొట్టిల్లుగా మడిచారు
లవన శిలాగృహాల విడిచారు
కూడదెట్టి పరకీయ ద్రవ్యసమాహారాన్ని
లక్ష్మీదేవి దిందువులుగా రాలున్నా విడిచారు!
తమకు నిన్న నివసించే అవకాశంతోనే
అనాతులకై చచ్చిపడ్డారు చిన్నాభిన్నంగా!

పర్వతాన సామాజిక మానవుడు-చెవిదే
పైజానగు భుజిర్తులతో మెరిసే పరుడు
భయం-ఇదే దారిలో వస్తున్నాడు
స్వేద వాసంతిలా ద్వితియుడైన స్మరుడు

వేడు నా ఆర్థి భారత మనుమతి
చేతద్యయితో సూర్యోదయకాంతల్ని
నదా ప్రకృతి మునరెన్ను అటాంబా!
ఈ పురాణ భరితీ వేడు మేలుకొన్న అర్కా కున్

ఈ నవ్యోత్సాహ చేతన మనుమతి బోన్ ఆఫ్ ఆర్క్/అ
అన కిరీటంలో తురుముకుంటోంది
ఎర ఎరని తురాయి పూవుల పంజరి!

* * *

[టీక :- 1. "నా కుషస్థులులేవు నా కుగాదులులేవు"
అనే కృష్ణశాస్త్రిగారి ప్రఖ్యాత ఉపదేశాని సురణ. 2. వన
జ్వాలితా కుసుమం : Flame of the forest అని అంగ్లంలో పిలవ
బడే తురాయిపూవుకు శ్రీ శేషేంద్రశర్మ కావించిన అనువాదం.
3. వ్యావరంతతి వృద్ధుడు అచార్య వినోభాభావే! 4. ఇహకుసు
మాయి = చిరనివాసాలు. 5. భస్మితా = ఇటీవల భూగర్భ నదీ
జలాలు ముంచెత్తగా మహారు బడునండలమంది పనివారిని పొట్టుచు
పెట్టుకొన్న బొగ్గు గని. 6. రాంపూర్ ఘరానా-హిందూస్థానీ
సంగీత పితామహుడు తాన్-సేన్ కవిత్వం విడిచిన వారసత్వం. అది
మనోహర విశేష సలీమాచంటిది. 7. దావూదు-చెవికేకు మరో
రూపం. అతడు పొట్టివాడు సామాన్యుడు. గోలియత్ కుంభకర్ణుని
పంటి పర్యంతాకారుడు. రాక్షసుడు. కాని వాడు చివరికి దావూదు
చేతిలో చచ్చాడు. ఇది బైబిలు కథ. 8. అట్లాంటిక్ గ్రేటు
పురాణాల ప్రఖ్యాతమైన పరవనిత. అమె చేతద్యయితో హూర్వ
చంద్రకాంతలు మెరిసేవట. ప్రాచీన గ్రీకుదేశంలోని అర్కాడియస్
అనే రాక్షసులతో నిండిన లరణ్యప్రాంతాన్ని విక్కింటుక మొహర్రి,
ప్రజలకు కుట్రలు చేకూర్చిన ప్రజాహింస. 9. జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్
జగత్ ప్రసిద్ధ పరవనిత. శ్రీమతి ఇందిరా ప్రేమకథావిశి అచార్య
దిగా అడర్లు. విలియమ్ వెస్ట్ లేండ్ ప్రచురించిన అనుబది అటు
నక కవితలకు అధిజ్ఞాపకలలో టీక రివ్వడం ఒక జగత్ప్రసిద్ధ పరిప్ర
దాయం.]

పాలకురికి సోమేశ్వరచరిత్ర

యక్షగానము

కళాప్రపూర్ణ నిడుదనాలు వేంకటరావు

మే నల భారతీయండు పై శిర్సికతో ప్రకటించబడిన వ్యాసము, తెలుగున యుద్ధగాన వాక్యము పరిశ్రమకొకటం పై వ వాక్యము చిత్రితము ముఖ్యపైకది. మాతన విద్యుములము ప్పెడియు పెట్టి వ్యాసమును రచించిండులము వ్యాసరత్నయైన శ్రీ గజాల వీరయ్య గారిని చాలా అభినందించుచున్నాను. ఇట్టి క్రొత్త పిమ్మటములగుల వ్యాసములనింకను ప్రాణుగోరుచున్నాను.

1

గ్రంథ స్వరూపము

ఈ యుద్ధగానమున నిరుపది తాళపత్రములున్నవి. తొలిపత్రము 1258 అవిమాదా తెలిపిరి. కాని అ యక్ష గానము మొదలు తుది యుద్ధాభ్యుదయము వరకు పరిమిత పరిమితములగునది దీనినిగూర్చి ప్రాయములనుకొనుచుండెడిది. అయినను నీ వ్యాసముగారి కొన్ని యంతులనుగూర్చిన వానిని తొలిమునుకు పెట్టిడించుటచే ప్రస్తుత వ్యాసాద్యేశము-గ్రంథకర్త కొంపలి మల్లికార్జునుడు.

గ్రంథ లేఖనకాలము

దీనినిగూర్చి వ్యాసమున విఖ్యాతము:

“సామ్రాజ్యత పరితమింపదను కను తన రాలమునగుని గ్రహింప రంభ పరిమిమిచ్చి తిరులనుగారి స్థాపించురేగు. అతని శంఖదగని అప్పలగాని వినైనా గ్రంథములు రచించెనారేమో తెలియదు. కాని ఇతని కాలమును ఇతరార్థావలంబన తెలిసికొనుచున్నది. యక్ష గాన ప్రతి “వ్యయ నామనంబున కార్తీకశుక్ల ౧౨ గురువారము మునుకు పన్నెవీరయ్య అయ్యచార్లు గారికి కూరపాటి రామలింగం మునుకు, అమరలింగం ప్రాసయిచ్చిన సోమేశ్వర చారిత్రసంపూర్ణం” అని సమాధిచేసింది యుండుటచే నది క్రీ. శ. 1766 వరకు

19 పది వాటికి ప్రాయము యుండును. దీనివలన కవికాలము క్రీ. శ. 1766 లంటె పూర్వమున చెప్పవచ్చును. ఇది యుద్ధులందగా శా. యు. ౩. బోగరావుగారు ఆంధ్ర యుద్ధగాన వ్యాసమునను (ద్ర్య. భా. P. 418) కాలము పేరిని యుద్ధగాన కవులలో బోగ్గొను అమర లింగమాత్యుని (పార్వతీ వీరయ్యవర్త) కాలము దీనివలన తల్పకప్పువేమో అనిపించుచున్నది.” (పుట 6).

II

కూరపాటి అమరలింగమాత్యుడు

పార్వతీ కల్యాణము

పై యుద్ధాభ్యుదయకట్ట - ఇంతవరకు కాలము జేరిన పై యుద్ధగానకట్టికి కాల నిష్ఠయము చేయుటకు కొంత యువకాలము కల దని కన్పట్టుచున్నది. పై అమర లింగమాత్యుడు క్రీ. శ. 1766కి ముందున్నవాడని మాత్రమే తెలియుచున్నదిగాని ఆతని కాలము నిశ్చయముగా దిమ్మ తెలియదు. ఆతని కృతిని పరిశీలించిన నాతని కాల నిష్ఠయము చేయుటకవరామున్నదేమో తొలుత పరిశీలించము -

అమరలింగమాత్యుడు తన కృతిలో అన పంక ప్రసాదము పెరించివాడు:

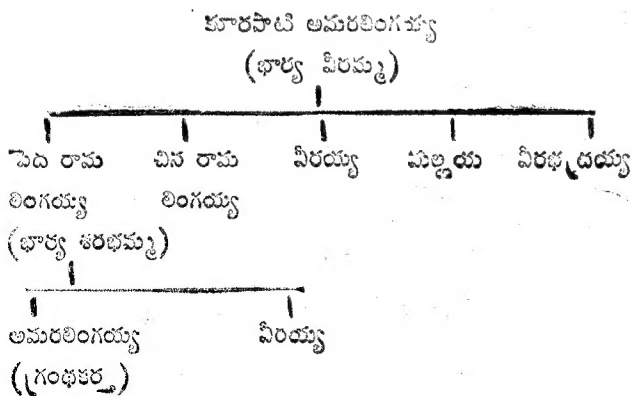
మగియమిశామక్రమం ఇతివర్ణించెన ద్వైరద సావరి.

“శ్రీమతు సూరారి దీక్షలింగయ్య ప్యామిహద్విగ్రహణాత పుత్రుండు భానురంజను కూరపాటి వంశాత్మ అని సుధామూలి అమర లింగయ్య అని నిజపత్నియ మరె వీరమ్మ శ్రీమతి వీర్యరకుం పెంపొందు సుతులు రామలింగయ్య చివ రామలింగయ్య పరయ్య మల్లయ్య వీరభద్రయ్య

వారియే గురకును వరకొరకనుడు.

... ..
రమణీయమగు సిద్ధ రామలింగయ్య
కమలాక్షి నిజరాణి కాంతశరభమ్మ
సుమత సిద్ధ బీకిని మక్కువ సుతులు
అమర లింగయ్య వీరయ్య యనంగ
అందగణాండును సమరలింగయ్య
వొందుగా రవియింతు బుణ్యచరిత్ర

పై దానినిబట్టి యీ క్రిందివంశవృక్షము నేర్పలునవచ్చును.

ఈ యక్షగానము మూడాశ్వాసములుగలది, అశ్వాసాంత గద్యలో
అమరలింగమాత్య అని కలదు.

“ఇదియు శ్రీ వీరూరి వీరభద్రేశ
సదయలబ్ధ కవిత్వసారసజ్ఞ
సిరిమించుగూడూరి సిద్ధ లింగయ్య
గురుమూర్తి శిష్యుండు కొమరొప్పనై క
లింగవిష్ణు పర లీనమానసుడు
జంగమ లింగ వసాద సేవకుడు
పరికింప శ్రీ కూరపాటి వంశాబ్ది
పరిపూర్ణ చంద్రుండు భవ్యగుణుండు
అరుదొంద సమరలింగయ్య పా తుండు
వరరామలింగయాహ్వయ సుపు తుండు
లిం శ్రీ అమరేశలింగమాత్యు
మేలుగా రవియిందె మేదినిమిద
రమణీయ నాయు పూరాబోక్తరె న
క్రమ మొప్పు పార్వతీకల్యాణమందు

III

అమరలింగమాత్యుని కాలము

ఈతని కాలము నిర్ణయించుట కాధారముపై యాదాహ్యత
వంతులతో గలదు. అమరలింగమాత్యుడు తన తాత అమరలింగయ్య
గూడూరి సిద్ధ లింగహస్త సంజాతుడని చెప్పినాడు. ఇది వీరశైవ
సంప్రదాయము అనగా, సిద్ధ లింగయ్య-అమరలింగయ్యకు దీక్షాగరువు.

ఈ సిద్ధ లింగయ్య చాలా ప్రసిద్ధుడు. తెలుగున నీతని కృతిగా
“సిద్ధ లింగనవరత్నములు” అను కృతిగలదు. కన్నడ భాషలోను నితడు
కృతులను రచించినాడు. కన్నడ కవిశ్రీచరిత్రలో నీతని యువంతము
గలదు. అండతడు క్రీ. శ. 1480 ప్రాంతములో సుస్థుట్టు తెలుస
బడినది. అతని శిష్యుని మనుమడుగు అమరలింగయ్య అతనికి రెండు
శరముల తరువాతివాడు కాబట్టి-పార్వతీకల్యాణకర్త అమరలింగయ్య
క్రీ. శ. 1550 ప్రాంతమునాడని నిర్ణయింపబడినది. ¹ పార్వతీ
పరిణయ యక్షగానకర్తయైన అమరలింగమాత్యుడు క్రీ. శ.
1550 ప్రాంతము వాడగుటచేత పాల్కురికి సోమేశ్వర
చరిత్ర (సవి వ్రాసిన అమరలింగయ్య క్రీ. శ. 1766 ప్రాంతము
వాడగుటచేత వారిరువురు నొకే వ్యక్తులు కాజాలరు.

అంధ్రయక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్రమున గూడూరి సిద్ధ
లింగము శిష్యుడు-అమరలింగమాత్యుని యిట్లు కలదు:

9. కూరపాటి అమరలింగమాత్యుడు.

వీరూరి వీరభద్రేశ భక్తుడు. గూడూరి సిద్ధ లింగయ శిష్యుడు.
ఇతని పితామహులు అమరలింగయ్య. వీరమ్మ. తతిదండ్రులు శర
భమ్మ, పెదరామలింగయ్య చినరామలింగయ వీరయ్య, మల్లయ వీర
భద్రయ అనువార లీతని పితృస్థులు. అనుజుడు వీరయ్య ఇతని కృతి
పార్వతీకల్యాణము (ప్రా. వి. పు. భా. ది. 1909)

నేను ముందు గంభము నందిచ్చిన (పుట-420) వంశ
క్రతుమును చూచిన పార్వతీకల్యాణ యక్షగానకర్తయైన, కూరపాటి
అమరలింగమాత్యుడు గూడూరి సిద్ధ లింగయ శిష్యుడుకాదనియు,
అ అమరలింగయ్య మనుమడునియు స్పష్టమగుచున్నది. కాబట్టి
పై గంభమునందలి వ్రాత సరికాదు-²

పార్వతీకల్యాణ యక్షగానకర్త కాలమునకు క్రీ. శ. 1550కి
ప్రస్తుత సోమేశ్వరచరిత్ర లేఖక కర్త కాలమునకు క్రీ. శ. 1766కు
రెండుశతాబ్దములు కాలవ్యవధి యున్నది. ఇక లేఖనకర్తయే యక్షగాన
కర్త యనుకొందవచ్చు-పై విచ్చిన వంశ క్రస్తున్ననుబట్టి అది యనం
భవము.

ఈ విషయ మిట్లుండగా నిండాకటి పాఠశాలము దృష్టికి తెచ్చుచున్నాడు.

అమరలింగామాత్యుని

పాలకురికి సోమేశ్వర చరిత్ర

యక్షగానమునకు గీత సంబంధము

ఈ సోమేశ్వరచరిత్ర యక్షగానమునందీ శ్రీచిది పద్యమున్నట్లు వ్యాసకర్త యుదాహరించుచున్నాడు.

“మర్రికాల్పముడు రస యక్షగాన రచనా విషయమున నిట్లు మనవి చేసివోసియున్నాడు—

చ సలలిత భక్తిసంగతుల చందమెలుంగను లక్షణ క్రియా

రలనలు నిత్రగోచరము గావు న్నమద్భుదగను బాలుడన్

ఃలముగ న్భవించుటచు వ్రాసిని నిలియెగాని యో ముగి

లికగనురాల! తనవలని లిట్టుచుడి శరణంబు వేరెదన్! (పుట 6)

పై పద్యము అమరలింగామాత్యుని పార్వతీకవ్యాణమున ఫల రుతి తరువాత నున్నది.

చా. ఈ పద్యుఱ్ఱు మర్రికాల్పం వెనకున్ యుక్తంబుగా వ్రాసిన క్లాగ్నీన్ రచింపఁబంబు విన సాభ్యానంద సంపూర్ణ విద్యా శిరోష్ఠి సుప్రసాద పాత్రచుచ్చిన్నద్విత భోగభాగ్యంబులన్ శ్రీనరేయసు సారగలమణి సురేయంబులన్ బ్రోవతన్.

“సలలిత భక్తిసంగతుల చందమెలుంగను లక్షణ క్రియా

ఃలనలు నిత్రగోచరము గావు న్నమద్భుదగను బాలుడన్

ఃలముగ న్భవించుటచు వ్రాసిని నిలియెగాని యో ముగి

లికగనురాల! తనవలని లిట్టుచుడి శరణంబు వేరెదన్”

(మదరాసు ప్రాచ్యరిక ప్రాచీన కాండగారము గ్రంథశంఖ్య ౬ : 1909.)

IV

ఇంతవఱకు కూరసోటి అమరలింగామాత్యుని కాలము శ్రీ. చ. 1550 ప్రాంతము అయి పార్వతీ కవ్యాణమున పాపకురికి సోమ నాథచరిత్ర యక్షగానమునకు యొకపద్యము యథాకాత్యవముగ నున్నదని తెలిసికొంటిమి. ఇది పై పద్యము, కొంపలి మర్రికాల్పముని కృతి నుండి అమరలింగామాత్యుడు గ్రహించినా లేక-అమరలింగామాత్యుని కృతునుండి కొంపలి మర్రికాల్పముడు గ్రహించినా అను విషయము నిశ్చయింపఁబడియున్నది—

ఇందులకు మొదట కొంపలి మర్రికాల్పముని కాలమును హర్షి తెలిసికొనవలెను.

పై వ్యాసస్థుని దీనిని హర్షి యిట్లు కలదు—

V

కొంపలి మర్రికాల్పముని కాలము వ్యాసమున నిట్లు గలదు. “

“ఇతడు పాల్కురికి సోమాచార్య పాదపవజాత జాత పద్యక్తి యుక్త శిష్య ప్రశిష్యవృత్తులస్వందమకరంద విర్యగృహగ్రామాంధ్రుల కలియుగరుద్రుండును, సారదేశిక పట్టభద్రుండును కన దన్య వాద విభిందనుండును. పృథుభద్రుండును వీరమాహేశ్వరాచార్యుడును పిడుపర్తి సోమన ప్రియ తనూదాతుండునును బసవేశునకు శిష్యుడు మర్రికాల్పముడు తన యక్షగానమును గురువైన బసవేశ్వరునికే అంకితము గావించెను— (పుట-6)

“మర్రికాల్పముడు రస గ్రంథమున

“తార్కి చన్ద్రమున లోట సిద్ధమేని

భక్తవరులకు నానలి యిచ్చినట్లు” అనియు

“తార్కి యా కథచేసె వేడుక

లోట సిద్ధాచార్య వర్చుడు

బిడ్డిదుండెంచేని చన్ద్రుడు

నిష్కాగగ రచి తెలుగుంప

యక్షగానంబై తనరెను” అనియు

ప్రాసీయువుండున లోటర (నిదెయూరు) సిద్ధలింగదులి కన్యక మున వ్రాసిన పాల్కురికి సోమేశ్వర పురాణమును అక్షసరించి యున్నట్లు ప్రస్థావనము. అది సామర్పికాల్పముడు తొందెదాల్చు నను అర్పించుడన్యకాట— లోటరదాన్యగు ప్రాదదేవరాయం నను వారిరుడు— శ్రీ. చ. 1462 ప్రాంతమున లింగైక్యము బొందినట్లు వారి జరిత్ర చెప్పవచ్చుది. అనేక గ్రంథములను వ్రాసి, యోగియై కన్యక, తెలుగు తమిళ దేశమున నంచరించి మహామతు హాసి గుంపువాడు గావునను ప్రాచీన గోరాలాలను సంగరించి యున్నవారు గావునను లింగైక్యము వాంఛనాట జేచు పుట్టర్చి యిండి యుంటాను. పృథ్వాక్యము యు ముందే పాల్కురికి సోమేశ్వర పురాణము రచియించి యుండవచ్చుననిగాని నొక లింగైక్య కాలమునను దీనిప్రచారము అంబుగలదు అని యుండును.

కాగా ఈ కాలమునందీ శ్రీ. చ. 1766 పద్య మర్రికాల్ప ముడు ఉండి ఉండవలెను—

మర్రికాల్పముని గుర్తు బగనేటాను. ఇతడు దోహరు శోభుని కుమారుడు. పద్యము గురజాడ శ్రీమంతు డవలదు యను పుర్వ

యందునో లేదో తెలియజేస్తుంది. కాగా ఇనవవకు తండ్రిగారు సోమయ్య ఇంకొకడు గలడు :

ఇతడు ప్రాథమికవిద్యనుండి, శివరాత్రి కొప్పయ్యగారి వేదాపరమహంసాచార్యుల వద్ద నీయబడి, అతని పరిశ్రమలచే నమరవించబడి అనంతరము పింగళ్యకొనబడిన దోకిపర్తి అగ్రహారమును బోధించినాడు. ఇతడు ప్రాథమికవిద్యనుండి అగ్రహారమును బడయునట్లుటి పుస్తకములై యుండవచ్చునని అంధ్రవని తరంగిణికర్త శ్రీ బాగంటి శేషయ్యగారు చెప్పియున్నారు. ఇట్లుగా మొదల ఈతని (సోమయ్య మొక్క) కుమారుడును దాదాపున తోటాదారుని వంశమునకు సంబంధించినవాడు రావలసి యుండును.

బసవేశ్వరుడు మల్లికార్జునుని గ్రంథమును అంకితముగా గైకొనునాటికి శిష్యులు ప్రశిష్యులు గలవాడు రావున పుట్టడమై యుండును. మల్లికార్జునుడు యక్షగాన భవనా వాఙ్మునాటికి తాను బాలుకమని స్పష్టముగా చెప్పకొనియున్నాడు. ఇతడి బసవేశ్వరి శిష్యుడై యుండి తర్వాత గ్రంథము ననుసరించి యుండెనట్లుయొకల తొంటదారుని గ్రంథము రచించబడిన నృపుకాలమునలే అంధ్రదేశమున ప్రచారము నందినదని చెప్పవలసి వచ్చును-సోమనాథుని బసవ పురాణము పరిశీలనాధ్యయనములచేత రాజమునాటికి ప్రచారము నొందినట్లు; ఇది సంభవమైనచో నీ ఓవి 15వ శతాబ్ది అంత్య భాగమును జీవించియుండెనని చెప్పవచ్చును. ఈ కవి కాలము విషయమై ఇంకను పరిశోధనలు జరుపవలసి యున్నది. (పుట 6) .

VI

పై యుదాహరణ బాగమునుబట్టి-మల్లికార్జునుడు క్రీ. శ. 15 వ శతాబ్ది అంత్యభాగమున జీవించి యుండెనని వ్యాపకర్తవ్రాసి, ఈ విషయమై ఇంకను పరిశోధనలు జరుపవలసి యున్నది అని వ్రాయుట యంతయు సమంజసమై యున్నది. ఇది నీ విషయమును గూర్చి చర్చించుము-

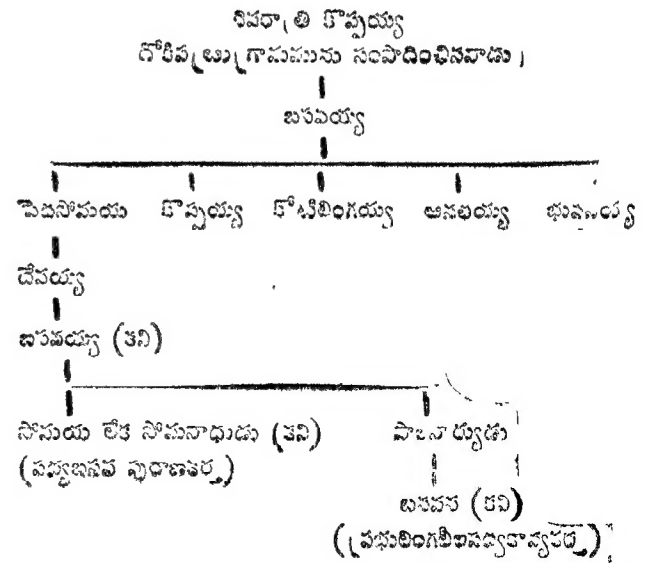
గురువు పిడుపర్తి బసవనకాలము

తొంటాదారుడు క్రీ. శ. 1462 ప్రాంతమునాడుజులపేట అతని గ్రంథము మల్లికార్జునకవి అనునందులచేత మల్లికార్జునకవి క్రీ. శ. 1462 కి తరువాతవాడగుట స్పష్టమే-అంటే-అనంత ఆశాదేవత తరువాతవాడు అనునది మనము నిర్ధారణ చేయువలెను.

అతని-గురువు పిడుపర్తి బసవ-పిడుపర్తి బసవనకాలముగానే మనకు - పాల్పొందిన సోమనాథుని గ్రంథములు ప్రచారమునలోన

బావివ-పిడుపర్తి సోమన మనకు బావివ-పిడుపర్తి-అతడు పాల్పొందిన సోమనాథుని ద్వితీయ బసవపురాణమును పర్యవేక్షణముగా చేసినాడని-మల్లికార్జునుని గురువు పిడుపర్తి సోమయ్య పు తుడని అతడు స్పష్టముగా చెప్పినాడు. కాని ఈ సద్యబసవపురాణకర్త సోమయ్యకు-బసవ-అను పుత్రుడు లేడు-

సోమయ్య తన పర్యబసవపురాణమును నిర్మింప వలెకాదు నీ క్రింద చూపు చున్నాము:

ఈ తరువాత పిడుపర్తి సంతమున ప్రసిద్ధులైనారు-

పై పరివృద్ధముననుసరించి-పిడుపర్తి పెదసోమయ్యగారి-సోమనాథునికిగాని-బసవన ఈను పుత్రుడు లేడు - మల్లికార్జునకవి స్పష్టముగా పిడుపర్తి సోమన పుత్రుడు బసవన చెప్పియుండెను-నితడు సోమనాథుని సోదరుడైన పానాదారుని పుత్రుడు వాడగును - సోమనాథునికి పుత్రులు లేనందున-తమ్ముని కొనుటని, దత్తత చేసికొన ననగా తొలియారాడు అయినది నిది కేవలము ఊహయే -

పిడుపర్తి కవుల కాలము

ఈనపుల కాలము తొలుతుకొనుట కొఠటియోధారము - ఈ పరిశ్రమలతో సూత్రవదారు పెద సోమయ్య కొప్పయ్య క్రిందిన దోకిపర్తి గ్రామమువ్యాప్తమున కాగా దానిని, ప్రాథమికవిద్య మూలమున తిరిగి పఠనవాడు. ప్రాథమికవిద్య క్రీ. శ. 1422-1447 ప్రాంతమునాడు రావున పెదసోమయ్యయొక్క వారాధిపతి-ఇది కవి చరిత్రకారులందఱుంగీకరించినదే -

పెద సోమయ్య కాలము

పెదసోమయ్య (1422-1447) ప్రాంతమువాడు. అతడు శ్రీనాథునికి సమకాలికుడు-అతని మునుముడు బసవన-తాతకు మను మనికి రెండుతరము వెడముగావున నీతడు క్రీ. శ. 1490-1500 ప్రాంతమువాడు-ఈతడు - దీర్ఘబోధయను గ్రంథమును రచించిన వాడు-ఈతని ఇతరరచనలు - పితృనయనారి చరిత్ర బ్రహ్మాత్మర ఖండము లభ్యముకాలేదు -

బసవన కాలము

ఈతనికాలము క్రీ. శ. 1490-1500 ప్రాంతముని తెలిసి కొంటిమి-ఈతని కొమారుడే పిడుసర్తి సోమనాథుడు-అప్పటితడు - క్రీ. శ. 1500 తరువాతివాడు కావలెను కాని అట్లుకాదు-తండ్రి కొడుకు తిరుగురును సమకాలికులైనట్లు, సోమనాథరచితపద్య బసవ పురాణముమండి యీ క్రింది పద్యములవలన తెలియుచున్నది.

కీ. “పారథికి వైదికంబని ప్రతి విడిచెప్పె
బ్రతిభ సోమేకు డారావ్య చరిత-
సరవి శ్రీనాథుడా చరిత పద్య ప్రబం
ధముదే పి ద్విపదలు తరచు నిలిపి”

గీ. సోమ గురువాక్యములుబెట్టి భీమకుకవి
గవిమ బసవ పురాణంబు గన్నడించె
గాన పూర్వకావ్యము వేటుగలి రచించు
వారికాది కావ్యోక్తులు వచ్చినెగడు

క. నీవును సోమేకుని ద్విస
దావలి యుర్ధములు చేయు మందులయర్థం
బావం భయుడిగ వీడక
యోనియు మున్నందులేని యిడక కుమారా” 3

తండ్రియగు బసవనయే కుమారుడైన సోమనాథుని ద్విపద బసవ పురాణమును పద్య కావ్యముగా చేయ ప్రోత్సహించినాడని పై పద్య ముల వలన-స్పష్టము-అందుచే-పిడుసర్తి సోమనాథుడు క్రీ. శ. 1500 ప్రాంతమువాడు.

పిడుసర్తి సోమనాథుని కాలము క్రీ. శ. 1500 ప్రాంతము అతనికి బసవనయను కొమారుడు లేడని, అతని సోదరుడైన పా నాథ్య పుత్రుడైన బసవనగణి-ముందు తెలిపితిని-పిడుసర్తి కవుల చరిత్ర పుష్కముతో సోమనకొడుకు బసవన లేనందున - సోమన ఈ

బసవనను పుత్రునిగా గ్రహించెనను యూహను ముందు తెలిపితిని- అట్లయిన-ఈ బసవన క్రీ. శ. 1530-40 ప్రాంతమువాడగును-

ఈతని శిష్యుడగు మన యక్షగానకర్త మల్లికార్జునకవి. క్రీ. శ. 1530-40 ప్రాంతమువాడు కాడగుట-

మల్లికార్జునకవి

కూరపాటి అనురలింగానూత్తుడు

ఇంతకుముందు నేను

సరితీత శబ్దసంగతుల చందమెఱుంగను

... ..
... ..
... .. నుడి

తింకములార.

అన్య పద్యమిరువురి కృతులయందును గనబడుచున్నది దాని చూపివామి -

అనుర లింగానూత్తుడు క్రీ. శ. 1550 ప్రాంతమువాడు- మల్లికార్జునకవి క్రీ. శ. 1530-40 ప్రాంతమువాడు. ఇరువురును

వారతి

చందా వివరములు

విజయవాడలో

విడి ప్రతి రు. 1-50

సంవత్సరచందా రు. 18-00 19-20

6మాసములచందా రు. 9-00 9-60

నేనేబది

భారతి

గమికారికుటుంబం వారికి ఎవరినండి వివర గ్రహించిలో తెలుసు కొనుట సులభముకాదు -

మల్లికార్జునకవి ఈ యక్షగానమున-పాల్కురికి సోమనాథుని చరమ దశమ-పీఠపర్తి సోమనాథుని - పద్య బసవపురాణమునుండి యదామాతృకముగా గ్రహించినాడు. ఇదియు నాతని కాలము-క్రీ. శ. 1530-40 ప్రాంతమని తెలుపుచున్నది-ఇది నిర్ణయముకాదు.

భావిపరిశోధనములవలన మాటవచ్చును - అయినను దొరికిన యుననర్తులు చూపుట పరిశోధన ధర్మము కావున తెలిసితిని -

VII

యక్షగానములోని విషయములు

యక్షగానములోని విషయము లి తరువాత పరిశోధకులు చేసిన నిర్ణయములను సమర్థించుచున్నవి.

1. పాలకురికి గ్రామము -

కీ. శే. విలుకూరి నారాయణరావుగారు సోమనాథుడు పె చూరు పొడలి 'పాల్కురికి' వాడన్న వాదము ప్రతిపాదించగా (1939) దానిని కీ. శే. జండారు తమ్మయ్యగారు, నేనును ఖండించి - నారాయణరావున పాలకురికియే సోమనాథుని నివాసమని నిర్ణయించితిమి!

(నమ్మత గ్రంథము పాలకురికి తెలుంగణము సంకలిది యని తెలుపుచున్నది.

2. సోమనాథుని జననీ జనకులు

సోమనాథు డాదాధ్య బ్రాహ్మణుడని కీ. శే. కాళినాథుని నాగేశ్వరరావుగారు వ్యపాదిత శతకము పీఠికలో వ్రాసిరి. ⁴ కీ.శే. జండారు తమ్మయ్యగారు సోమనాథుని జంగముగా నిరూపించిరి. ⁵ అన్నెని నేను బసవపురాణ పీఠిక-ద్వితీయ ముద్రణమున - సోమనాథుడాదాధ్య బ్రాహ్మణుడనియే నిర్ణయము చేసితిని-

ఈ యక్షగానము పాల్కురికి సోమనాథుడాదాధ్య బ్రాహ్మణు డని నిర్ధారణ చేయుచున్నది.

సోమనాథుని తండ్రి

“క్రి పండతాద్య రిష్య సంపత్తి
ప్రాచున వ్యష్టరామిదేవుండు
నారాధ్యలోక పట్టాధిపకుండు”

అని సప్తముగానున్నది-సోమనాథుడే-తన చెప్పులుల్లా పేరములలో ‘అదాధ్యవన్యమూర్తి’ అని చెప్పకొనియున్నాడు - పిడువర్తి సోమ

నాథుడు “పాల్కురికి సోమనాథులం గొల్లెదన” అని అదాధ్య పద్ధమునే వాడి యున్నాడు -

(i) కొత్తవిషయములు

ఈ యక్షగానము వలన రెండు కొత్తవిషయములు తెలియు చున్నవి.

చక్రపాణి రంగనాథు డేవాప్ర
గాధు నామము ధరింతుడు-

వ్యాసమున నిట్లు గలదు :

“లనంతరము రంగనాథుడు
పాహుదయా నిశేల
పాహుదా మహాద్యగై
త్రాహి త్రాహి సోమనాథ
త్రాహి త్రాహి సుగుణ యూధ.”

త్యాగిగా సోమనాథుని సుత్తింప సోమనాథుడతనికి నియోగిగొన్న యెనంగెను. అతనికి ఏకాప్ర నామరూపము గవించెను -

.....ఏకాప్ర గురుచిత్త
నలన భృంగసోమనాథునింగ”

అను మకుటముగల అన్యవార కోలాహలముయేని ఏకా మగురుడినకే లుని గీచిలతల గుర్తింపవచ్చును. రంగనాథులకు ఏకాప్రము మేర్ప యు ఈ యక్షగానమువలన మాత్రమే తెలయవచ్చుచున్నది గీచిలతల A Descriptive Catalogue of Telugu Manuscripts, గ్రంథమువలన సం. 1471 (మొదటి) అన్యవారకోలాహలమును నిర్ణయించునట్లు తీసికొని ఏకాప్రగురుడొకానో తచ్చిట్లుగొనగానో దేహింపగలుగుచున్నాడు అను వాదమునకు తీసికొని రంగనాథుడొకాని అతని రిష్యుడొకాని యొకాడు. (పుట 9)

రంగనాథుడు ఏకాప్రచారకని యీ గ్రంథమున దప్త ముఖ డ్దులకు లేచినట్లులేనిది ప్రాత్యది. ఈ అన్యవార కోలాహలము. క్రీ. శ. 1949లో నావిశ్వనాథ రఘునాథుల ముద్రించిరి. దాని పీఠికలో ఇది ఏకాప్రచారకనిగానే స్పష్టముగా చెప్పుబడినది.

(పుట 4)

ఇది గే.....ఏకాప్ర గురుచిత్త
నలన భృంగసోమనాథునింగ”

అను మకుటముగల శతకము-108 సీసపద్యము లున్నది.

ఏకాప్ర గురువుయొక్క హృదయమెందు పద్యములకు భృంగమువంటినాడా- సోమనాథునిగా అని అర్థము. ఈ శతకము పాల్కురికి సోమనాథుని రచితము. గీచినిబట్టి ఏకాప్రనాథుడే తీసికొ ర్త.

ఈ సందర్భమున (క్రీ. శ. 1924లోనే-కీ. శి. వంగూరి సుబ్బారావుగారు ఓమ శతక కవుల చరిత్రలో వ్రాసినవి పరిశీలించదగి యున్నది. ⁶

సోమేశ్వరరాధ్యులు

“ఇదడు పొయ్యికి సోమనాథుని గుర్తుడు, నిప్పుడేమో?..... ఏ మహాసేనుల నేనాను గురుచిత్తు ననిం భృంగసోమనాథలింగ” అని మకుటము ఇది సాయకుర్యద్యోగ ప్రబంధము లన్నింటిని పెట్టిన పెద్ద”యని పేర్కొన్నారు. సోమేశ్వర విగచిన అన్యవాద కోలా హలము-అనియొక గంగాంతమున నున్నది.”

(క్రీ. శ. 1924లో వంగూరివారి అన్యవాద కోలాహలం పొయ్యికి సోమనాథుని నిప్పుడేమో అని సంబోధించినది. పూర్వీకము రెండేండ్లము నిద్దరవై నది...

ఏనా మనసుని ప్రవాస పరిత్రమన - “సోమనాథుడు.... ఒక్క లంటి పై గుడారంలు మనిచి రాసు గూర్చుండెను. రింగులు ద గల యెట్లను గట్టింపెను. మార్గమంతరి నూతునిగడేసి ఏవామ గురుండని రంగనాథుని మొదలుగాగల పైపులందలు తమ్మ గొలువ యేకరిరా నగరమున కేదెంచు” అని కలదు. (పుట-70)

(ii) సో మ నా థ థా ప్య ము -

మ నో హ రీ య వ్యా ఖ్య

ఈ మనోహరీయ వ్యాఖ్యనుగూర్చి వ్యాసమునందిట్లున్నది. “సోమనాథుడు రింగులమధ్య సమయమునకే బోగోలు కన్నయ సోమనాథ వ్యాఖ్యములు లేని రిందించు. ఇదడు ఏనామ గురుం, అలా చెందినవాడు.

“సోమనాథుని భాష్యమాత్రము లేని చిర మెప్పించుకొని నిప్పుడై పరగన్ లేదని మనోహరచక్రయమంత బూదన్”

అని వ్రాయబడి యున్నందున మనోహరీయమును టేవ వ్రాసినవారు మనోహరీయ నరగిన బోగోలు కన్నయ మనోహరీయమును నీవని నిజనామ మున్నట్లు లేదు-” (పుట-10)

ఇప్పటి కిరువది వార్షికోత్సవ క్రిందట (క్రీ. శ. 1952లో బరస పురాణ ద్వితీయ ముద్రణ పీఠికలో మనోహరుని వ్యాఖ్య గూర్చి తెలిపినాను

“సోమనాథ భాష్యమునకు పీఠమసోమేశ్వర సారోద్ధారముని పేరు.

మనోహరుడను నొక శైవాగమవేత్త దీని కాండ్రదాషలో వివరణ మును వ్రాసియున్నాడు.” (7) (పుట-21)

మదరాసు ప్రాచ్యవిజ్ఞ పుస్తక భాండాగారమున మనోహరీయ వ్యాఖ్య గలదు-అని యనమగము. 11 ప్రకరణములు గలవు- మనోహరీయ వ్యాఖ్య వివరములు మనకు లభ్యమైన నీ యక్షగానార్థ కాళమింకను సునిశ్చితముగా దెల్పబడు నవకాశముండుముందేడిది.

ఈ యక్షగానము క్రొత్తది పొయ్యికి సోమనాథునికి సంబం దించినది గావున-దీనికి సంబంధించిన విషయములు దిద్దుదర్శన ముగా చెప్పినాడను.

ఇది ముద్రితమైన నో నింకను పెక్కు నిషయములు చెలియ గలవని యూహించుచున్నాను.

పొయ్యికి సోమనాథుని గూర్చి పరిశ్రమచేయునానికిది యావశ్యకమైనది.

ఈ యక్షగానము (1952లో వెలుగులోనికి వచ్చునా-

అ థో జ్ఞా పి క లు

1. Unpublished thesis M. Litt, by late M. Adilakshmi, M. A. Saivism in Telugu literature and its contribution to South Indian culture. P. 179.
2. do do P. 179.
3. ఆంధ్ర య గ్రంథి కీ. శ. వంగూరి శేషయ్య అజయ సంపుటము పుట. 82.
4. ఆంధ్ర గ్రంథమాల శతమంజరి 1926.
5. పొయ్యికి సోమనాథుని జీవితము. 1944. కీ. శి. బండార కమ్మయ్యగారు.
6. భారత లింగ సంకూట పుస్తకాపు. ఆంధ్ర గ్రంథమాల 1924. పుట 301, 302
7. బరస పురాణ పీఠిక-ఆంధ్ర గ్రంథమాల, ద్వితీయ ముద్రణము 1952.

మానస సరోవరంలో...

శ్రీ వి. లక్ష్మీపతిరావు

జెక్కడ ఈ పర్వత పంక్తుల...

అసరిచిత ఏకాంత స్థలాల్లో
పరంపరలుగా అనుభవిస్తున్న దీనావస్థల్లో
అనాపక్తంగా మనో విసాంగాన్ని
అంతరిక్షంలోకి విసిరేసి
అలోచనల సుడిగుండాలలో కూరుకుపోయి
అపారపాం నిరీక్షిస్తున్నాను నీకోసం !

మనోఫలకంపై చిత్రీకృతున్న
నైక జీవన చిత్రాలలో
సాక్షాత్కరించే అత్మీయుడవు నీవే;
నిన్ను ఏదేదో ప్రశ్నించడానికి
నాదా సమయా సమయాలతో పవిత్రేడు...
ఏందుకనో నీ సమాధానమే వినిపించదు,
మానం నిరాకరణకు నూతనా ?
గగనం నిరాదృతికి ప్రతిబింబమా ?

నానా నేననుకుంటూనే ఉంటాను
పాలకడలి తేటతేట నురుగు చెరటాల
తూగుటూయాలలో దూగుతూ
ఎన్నడో ప్రేమ పదాలు కురిపించి
సురభిళాల పైరగాలుల్ని విరజిమ్మి
బడసక్రతి చెక్కిళ్లకు నగిషీలు చెక్కి
పుడమి యొడలుపై ముఖమల్ వరదాలు పడి
ఈ స్ఫుషి నంతా ఒక్క లిప్తలో హేంగా చిత్రించావు !

ఉత్తర విహాయ సాన్ని చుందించే
కూన్యతలాల సూదికొండలమీద
వెండి జలతారు ఉత్తరీయా అలంకరించి
నీలిశీలి నీటి పయ్యెడల పల్లెవాటుల నిసిరి
ఊధారంగు బహారాలను ఊదుతూ

నిమిట్టా నిన్ను నీవే అప్సరకుంటూ
ఈ సమస్త సౌందర్యాల్ని ఒక్క లిప్తలో
లింగా స్ఫుషించావు, అవునా ?

జాగుంది కావి, నేననుకుంటాను :
ఈ విద్యాన్ని నీవేదో స్వార్థంతోనే
నిర్మించుకొని వుంటావని...?
ఈ దుర్బర అలోచనల సుడిగుండాలతో
గింగిరాలు తిరుగుతూన్నప్పుడు
తలపుకు వచ్చేది నీవు...
తలపులు తెచ్చేది నీవే... !

నువ్వీ రంగుల యుగంలో డూదిన
అయస్కాంత తక్కిని
నా చివ్వి అగ్ని పెట్టిలోనికి నింపి
దొంగిలించుకు పోదామనుకొన్నాను
చించిన కాగితం పేలికలు
గాలిలోనికి ఎగిరిపోయే మాదిరిగా
చదాచదా ప్రాణికోటి యావత్తూ
చరచర దిగంతాల కాళం
నిర్వాంతరాళం లోనికి
దూది పింజల్లా ఎగిరిపోలే

వా అగ్ని పెట్టి తెరచి భూమికి |
అయస్కాంతపు ఇంజెక్షన్లు
చేదామనుకొన్నాను !...

చంద్రుడు మత్తుగా సోలే ప్రకృతిలో
వెన్నెల భాషలో గుసగుసలాడుతూన్నప్పుడు
ఈ మట్టి బంతిమీద
మాత్తుస్ఫుషి చేదామనుకొన్నాను
శక్రదాసతూరితలో రంగురంగులు వేదామనుకొన్నాను

వాడెన్నును అయిష్కంత మణిమంజూషతో
 ఘామికి పడ్డ లక్షగాయాల్ని మాన్చి
 మాతృజన పత్నీలందిందుదామనుకొన్నాను.
 ఇతి తారకీ పాపం
 ఒక్కొక్క చంద్రుణ్ణి చ్చి
 కళ్యాణం చేదామనుకొన్నాను!
 తాని నాలోని కర్మభక్త్యం
 ఒక్కొక్కపుడు నీ రమణీయ స్మృష్టిని
 బలిగొంటున్నపుడు
 నీ విర్మిత చేతనా చేతన (సర్వతికి
 సూర్యాదారమేదో చెలియక విస్తుపోతాను!
 ఏ గుండెలు పిండి
 ఏ విశిధ నీరస గవ్వారాలు చెరచి
 ఏ అవంత నిమ్నాన్నతాలు పరికించి
 నీ జ్ఞాన సుధాద్యుతిని
 నాపై ప్రసరించుకోగలనోనెప్పు !

చెప్పు చెప్పు...నీ దనునిత్యం
 చెన్నైల కిరణాలు పిండి
 పుడమిని స్థైరీలై జీవేసే
 కిటుకు లేమిటో చెప్పు !
 ఆ తాంత్రిక శక్తిని వాకో కొంగం
 ప్రపాదించ రావూ?...
 ఈ విత్వమహా కావ్యంలో
 నీవు నాయకుడవు; నేను ఉపనాయకుణ్ణి.చో
 నీవు అమృత రసాన్ని, నేనో అంగరసాన్ని ...
 అహరహజీవయాత్రా పరిరంభంలో
 నీతో నేనూ—నాతో నీవూ
 పరిభ్రమించక తప్పదా ?
 చెప్పుప్రేమి—చెప్పు చెప్పు !

[నేపిల్తో హిమాలయ పాదసీత ప్రాంతంలో దిగ్గిరి నద్య
 టిస్తున్న వేళలో...]

ఆంధ్రగ్రంథమాల ప్రచురణలు

పండితారాధ్య చరిత్ర

డాక్టరు తిమ్మావజ్జిల కోదండరామయ్యగారు వ్రాసిన పీఠికతో అమ్మకానికి సిద్ధంగా ఉంది. వెల రు. 15-00
 (పోస్టేజీ అదనం)

బసవ పురాణము

బైండుచేసిన రంగుల అట్టతో, డి. రి. కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారి 'సప్తావస'లో కళాప్రసూర్ణ నిడుదవోలు
 వేంకటరావుగారి విపుల పీఠికతో అమ్మకానికి సిద్ధంగా ఉంది. వెల : రు. 7-50
 (పోస్టేజీ అదనం)

భగవద్గీత

డి. కి. కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు వంతులుగారు వ్రాసిన వ్యాఖ్యానముతో బైండు చేసి అమ్మకమునకు
 సిద్ధముగా ఉన్నది. వెల : రు. 7-50
 (పోస్టేజీ అదనం)

ఆంధ్రపత్రిక ఏజెంట్లద్వారా కూడా తెప్పించుకోవచ్చు.

మేనేజరు

ఆంధ్రపత్రిక, గాంధీనగర్, నిజయనాది - 3

ద్రవ్యోల్బణము - నిరుద్యోగము

శ్రీ వి. శ్రీ రామచంద్ర

1958 (ఫిబ్రవరిలో యింగ్లండులో ఫిలిప్పులను అర్థికశాస్త్ర పేర్ల ద్రవ్యోల్బణమూ, నిరుద్యోగ పరిమాణమూ విలోమ సంబంధం కలిగివుంటాయని ప్రతిపాదించాడు. ధరల పెరుగుదల లేకూ నిరుద్యోగపు పెరుగుదలలేకూ ఒకదానికొకటి విరుద్ధంగా ప్రవర్తిస్తాయని ఆయన మతం. మొదట యింగ్లండునుండి అర్థిక శాస్త్రజ్ఞుడిగావారిన ఫిలిప్పుయొక్క యీ సిద్ధాంతానికి ఆధారం అంతకుపూర్వం యింగ్లండులోపున్న సరిస్థితే. క్రమేపీ ఆయన సిద్ధాంతం అభివృద్ధిపొందిన పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థకు దేవాలాలో బాగా ప్రాచుర్యం పొందింది. ఆయనకు యుగంలో స్త్రీ పురుష జాతుల పంపిణీ (Battle of Sexes) యీ ఫిలిప్పులే ఒక సామాజిక అని శ్రీ హరీ జాన్సన్ ఒకవోట చమత్కరించారు. పురుషులకు ఉద్యోగాలు కావాలి. నిరుద్యోగ పరిస్థితి పెరిగినకొద్దీ వారిలో అసంతృప్తి పెరుగుతుంది. గృహిణులు ధరలు పెరిగినకొద్దీ దిగుదారే కుటుంబ దీన ప్రమాణాలు నిలువలేక అవస్థపడుతుంటారు. సారి ఫిలిప్పు కనుక్కొన్న సూత్రం ప్రకారం ధరలు పెరుగుతుంటేనేగాని నిరుద్యోగం తగ్గుదు. అందుకే హరీ జాన్సన్ అలా అన్నారు.

అసలు యీ సిద్ధాంతంలో కీలకమైనది కామితుం వేతనపు లేటు. విజ్ఞానపుత్రులైనా ధర తగ్గితేనేగానీ గిరాకీ పెరగడపు పాథారణ వివక్షానుభవం ప్రామిక వివక్ష (labour market) కి కూడా అన్వయిస్తే, వేతనపులేటు తగ్గితేగాని ఉద్యోగావకాశాలు విస్తరించవు అని చెబుతుంది. ప్రామికపక్షం వేతనపులేటులో తరుగుదలకు అనుకోరు గనకనే వారిలో కొంతమంది నిరుద్యోగులుగా వుండిపోతున్నారు అని ప్రాచీన ఉద్యోగ సిద్ధాంతం (classical theory of employment) చెబుతున్నది. వివక్షలో భలామణి అవుతున్న వేతనపుస్థాయిని అంగీకరించిన ప్రతిప్రామికానికి ఉద్యోగం దొరుకుతుంది; కాబట్టి వివక్షలో ఎప్పుడూ 'సంపూర్ణ ఉద్యోగస్థితి' నెలకొని వుంటుంది; నిరుద్యోగం అంటూ వున్నదంటే అది కేవలం స్వచ్ఛందమైనదే - ఇది ప్రాచీన అర్థశాస్త్రవేత్తల మతం. తార్జు కేసు సిద్ధాంతం ప్రకారం నిరుద్యోగ పరిమాణం ప్రామికలు కారణం కాదు. పెట్టుబడిదారీ తగిన పరిమాణంలో లేక ఉద్యోగావకాశాలు విస్తరించబడవే యందుకు కారణమని ఆయన మతం. యుగంలో వేతనపు లేటులో తగ్గింపును ప్రామికలు ప్రతిఘటించినప్పటికీ, యథార్థ వేతనం

తగ్గితే, పెట్టుబడిదారీ వృద్ధి చేసి ఉద్యోగావకాశాలు పెంచవచ్చు అని ఆయన అభిప్రాయం. వివక్షలో అమలులోవున్న వేతనం పుచ్చుకుని ఉద్యోగం చేయడానికి తయారవ్వేవారిలో చాలామంది నిరుద్యోగులుగానే వుండిపోతున్నారు. ఇందుకు కారణం క్రమేపీ గిరాకీ లేక పోవడమే.

వివక్షింపబడిన అర్థిక వ్యవస్థలో ఉద్యోగావకాశాలు విస్తరించాలంటే మొత్తమీద వేతనపు స్థాయి తగ్గక తప్పదు అన్నది పై రెండు సిద్ధాంతాలపాఠం. భవ వేతనపుస్థాయి సరిపోకుండా యధార్థ వేతనపు స్థాయిని తగ్గించాలంటే ద్రవ్యోల్బణం ఒక్కటే మార్గం. ఈ రకమైన కేసు వాదాన్ని బలపరుస్తుంది ఫిలిప్పులే.

మనదేశంలోకూడా ఫిలిప్పుమూలం అన్వయించవచ్చని కొంత కాల క్రిందటివరకూ అర్థిక శాస్త్రవేత్తలు నమ్మారు. విస్తరించారు. 1966-67 లో వచ్చిన స్వల్పమాత్రపు అర్థిక మాంద్యాలంతో దీనిపై ధరల పెరుగుదలతోబాటు నిరుద్యోగ పరిస్థితి కూడా పెరుగుతూ, పెట్టుబడి వస్తువులకు గిరాకీ పడిపోవడంతో పాఠాభ్య అర్థిక సిద్ధాంతాలపట్ల మన శాస్త్రజ్ఞుల నమ్మకం సడలిపోవడం జరిగింది. మన ద్రవ్యోల్బణానికి నిరుద్యోగ పరిస్థితి కూడా మనదేశంలో ఎలాంటి సంబంధం వున్నది అన్న విషయం యీ వ్యాసంలో ప్రస్తుతం.

ప్రవాళిని విభజించి అసలు ధరలపై మొదట పెట్టి యిన్ని సంకల్పరాంతునా దేశంలో నిరుద్యోగాన్ని గురించి సరైన అంశాలు లేవు. రాబోయేటి, భగవతి కుటీ, ఎస్. ఎస్. ఎస్. వారి సర్వేల రిపోర్టులు యందుకు కొంత ఉపకరించి సప్లయ్ అని సమర్థంగా లేవు. వాటిమీద నిపుణులు వెలివిచ్చిన అభిప్రాయాలకూడా యింకా చేయవలసిన పని చాలావున్నది సూచిస్తున్నాయి. అందుకే యీ వ్యాసంలో ప్రభుత్వం ప్రకటించే 'అర్గ్లైట్' రంగంలోని ఉద్యోగ గణాంక వివరాలను మాత్రమే గమనించడం జరుగుతుంది. స్వయం ఉపాధి కేంద్రాన్ని (అంటే స్వసహాయ తదితర వృత్తులు) పరిశీలించడంలేదు.

ధరల పెరుగుదలను కొలిచేందుకు సహజరూప సూచికలున్నాయి. అవోకుధరల సూచిక, వివిధవర్గాల దీన వ్యయసూచికలు, వారి

యూదాడుపు కొలతలో అంతర్భూతమైన “deflator” మొదలైనవి సుఖ్యమైనవి. దేవస్వాంతంగా వివిధ ఋతువులలో అన్నివస్తువుల ధరల మార్పులను మొత్తంమీద సూక్ష్మంగా ప్రతిబింబిస్తూ సూచించేది అనివారర టోరు ధరల సూచిక. ఈ వ్యాసంలో ద్రవ్యోల్పాదాన్ని యీ సూచికతో కొలుస్తాం.

సంవత్సరం	ఉద్యోగంలో ఉన్నవారి సంఖ్య (లక్షలలో)			అన్ని వస్తువుల ధరల సూచిక 1961-62: 100
	పబ్లిక్ రంగం	ప్రైవేటు రంగం	మొత్తం	
1965-66	93.79	68.1	161.89	131.6
1966-67	96.34	66.8	163.14	149.9
1967-68	98.02	65.3	163.32	167.3
1968-69	100.95	65.3	166.25	165.4
1969-70	103.74	67.0	170.74	171.6
1970-71	107.31	67.6	174.91	181.1
1971-72	113.05	67.7	180.75	188.4
1972-73	119.75	68.5	188.25	207.1
1973-74	124.86	67.9	192.76	254.2
1974-75	128.38	68.0	196.38	313.0

Source: Economic Survey, 1975-76, Govt. of India.

పై పట్టికలో ముఖ్యంగా గమనించవలసిన విషయం ఒకటి వున్నది. ఒక దశాబ్ద కాలమిదిలో నరిగిన విషయాన్ని అందులో గణాంకాలు సూచిస్తున్నవి గమనించుకొని ఉద్యోగంలో పుష్కలమైన సంఖ్య, టోరుధరల సూచిక దెబ్బ పడుతున్నట్లుం చిరుగుతున్నది. అంతే కాకుండా ఉద్యోగవరాలూ, ధరల పెరుగుదల వరకు సంవత్సరం కలిగి వుంటాయనుకోవడం పొరపాటు. ఇవి వాటిలోని “ప్రెంజు” వలననే,

పిరిపు ప్రతిపాదించినది నిరుద్యోగానికి ధరల పెరుగుదలకూ మధ్య సంబంధాన్ని గురించి. ప్రతి సంవత్సరము దేరులో పెరుగుతున్న దాదాపు ఉద్యోగాల్లో పిరిపు ఉద్యోగవరాలు చాలా తక్కువ. కానీ ఉద్యోగంలో చేరేవారింపె నిరుద్యోగుల సంఖ్యలో పెరుగుదల పెక్కు అవుతుంది. అంటే ద్రవ్యోల్పాదంతోదాటు నిరుద్యోగ సంఖ్య పెరిమాణం చూడ పెరుగుతున్నదవుతుంది.

ఈ దశాబ్ద కాలంలో పబ్లిక్ రంగంలోని వివిధ క్షేత్రాలలో ఉద్యోగాలు 93.8 లక్షలనుంచి సుమారు 128.4 లక్షల వరకూ పెరిగాయి. కానీ ప్రైవేటురంగంలో కొంచెం అటూ యిటూగా పరి

స్థితి గోత్రంలోకి పుండిపోయింది కార్మికుల శిక్షితులవలన ధన వేరవపులేటు పెరుగుతున్నప్పటికీ, దీనివ్యయంలో పెంపుదలవలన యధార్థ వేతనపుస్థాయి పడిపోతున్న విషయం మనం అంగీకరించక తప్పదు. (1975 మధ్యభాగంనుంచి ధరల పెరుగుదల తిరుగుముఖం పట్టిన తర్వాత యధార్థ వేతనం పెరుగుతారనిపించింది.)

పబ్లిక్ రంగంలోని పెట్టుబడులు, ఉద్యోగవరాలూ వివేచిలో సరకూ, గిరాకీ స్వాతంత్ర్యం అధారమైన ప్రవర్తిస్తున్నాయి. అవి ప్రభుత్వం వివిధ లక్ష్యాలకు సాధించడానికి అనుకరించే విధానాలమీద, ప్రణాళిక లో నిర్ణీతమైన లక్ష్యాలమీద ఆధారపడి వుంటాయి. వివేచిపై మై నడుచుకునే ప్రైవేటురంగంలో మరి ఒకవైపు ధరలు పెరుగుతున్నా ఉద్యోగవరాలు పెరగవలెను. అందుచేత స్థూలంగా మనం పిరిపు స్వాతంత్ర్య వ్యతిరేకంగా వాదించడానికి చాలా అధారం వున్నది.

వెనుకబడిన దేశాలలో ఉద్యోగవరాలు అనేక ధాన్యాలు సుదీనముల ఉపయోగమైన అధారపడి వుంటాయి. అలాగే మనం అనుకరించే ఉత్పత్తి విధానంలో యాంత్రికమ మానవీయతను ఏ నిష్పత్తిలో కలిపి వుంటాయి అన్న విషయమీద చూడ అధార పడి వుంటాయి. 1951 నుంచి నేటివరకూ మన పెట్టుబడి ఉత్ప

ఆంధ్ర సచిత్ర వార పత్రిక

— చందా వివరాలు —

విడి ప్రతి వెల	...	0-75 పైసలు
సభ్యుల చందా	39-00	41-00
అర్హ సంవత్సరం	19-50	20-80
మూడు మాసములకు	9-75	10-40

మేనేజరు
ఆంధ్రప్రదేశ్

తుల నిష్పత్తి 2.3 నుంచి సుమారు 3.5 వరకూ పెరిగింది. అంటే ఒక యూనిట్ దాతీయదాయం ఉత్పత్తి చేయడానికి రావలసిన కాపీటల్ 2.3 నుంచి 3.5 యూనిట్లవరకూ పెరిగింది. ఈ సంఖ్య పెరుగుతున్నకొద్దీ ఒక్కొక్క ఉద్యోగవరకూ సృష్టించడానికి కావలసిన పెట్టుబడి కూడా పెరిగిపోతూ వుంటుంది, స్వాతంత్ర్యం సంక్రమించినప్పుడున్న విరుద్ధోగ పనుల్యవే పరిష్కారించుకోలేకపోగా అదనపు జనాభాలో యీ పనుల్య పెరిగిపోతున్నది. అద్యరహితమైన విద్యావ్యాప్తి, వగలాలు పట్టుబాటకు ప్రజల సహకారంగా దీనివ్యరూప పృథావాలే మారిపోతున్నాయి.

ఈ క్రిందివిధంగా మనం ఒక మూలమైన అంచనా చేసుకోవచ్చు. వ్యవసాయం తదితర అమలుంధిత కాలంలో మొత్తం జనాభాలో దాదాపు డెబ్బదిశాతం ప్రజలు కార్యవిముగ్ధులై పట్లు. మన “వృత్తి నిర్మాణ” విశ్లేషణలవలన తెలుస్తుంది. పై పట్టికనుబట్టి ‘అర్జ నయిడడు’ రంగంలో 196 లక్షలమంది ఉద్యోగంలో వున్నారు. సుమారు రెండుకోట్లు అమలుకుండాం. ఒక్కొక్క ఉద్యోగస్థు విమిద అధారపడిన వారిసంఖ్య పగలున 2 నుంచి 5 అమలువచ్చును. మూలంలో అయితే కుటుంబంలో చాలామంది ఏదో వృత్తిలో వుంటారు. పట దాతలో కుటుంబానికొకళ్ళుండవచ్చు. అంటే అర్గ నైజాడ రంగంలోని ఉద్యోగాలవలన 4 నుంచి 10 కోట్లవరకూ జీవనాధారం అధిస్తున్నదన్నమాట. 1971 జనగణాంక వివరాల ప్రకారం 56కోట్లున్న జనాభా చేడు తెలికగా 60కోట్లుంటుంది. వ్యవసాయాది వృత్తులలోవున్న 70 శాతంలోదాటు వల్లెపట్టులతో చిన్న చిన్న వ్యాపారాలలో వున్నవారిని వగైరా కలుపుకుని 75 శాతం తీసివేస్తే మిగిలేది 15 కోట్లమంది. అందులో 4 నుంచి 10 కోట్లవరకూ ప్రత్యక్షంగా జీవనాధారం అధిస్తున్నది. మిగిలినవారి వంగతేమిటి?

వ్యవసాయరంగంలో గణాంకాలు పరిశీలిస్తే భూమిసీనులైన కార్మికులసంఖ్య పెరుగుతున్నట్లు స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. దీనికి కారణం భూమి యూజమాన్యంయొక్క కేంద్రీకరణ రావచ్చు. భూస్వాములు పట్టుణ ప్రాంతాలలో యితర వృత్తులలో తమ పేరు

నమోదు చేయించుకొని వుండవచ్చును. ఏమై పప్పుటికి భూమిసీను కార్మికులకు ఉపాధి అధించేది సంవత్సరంలో కొన్ని ఋతువులలో మాత్రమే. అధిక దిగుబడి విత్తనాలవలన, విరువులు, పెరుగుతున్న నీటిపారుదల సౌకర్యాలవలన కార్మికులకు సంవత్సరంలో ఉపాధి అధించే రోజులవంఖ్య కొద్దో గొప్పి పెరిగింది. అలాగే వల్లెపట్టులతో వేతనాల స్థాయికూడా పెరిగింది. రాపి దానాటికి పెరిగిపోతున్న జనాభా దృష్టి, ప్రజల జీవనావసరాల దృష్టి ప్యవసాయరంగంలో కార్మికుల స్థితి పెరుగువచ్చడానికి, ఉద్యోగవరకాలు విస్తరించడేయడానికి చేయవలసినది చాలా వున్నది. మరొక వైపు మరదాగళ్ళు పంట యంత్రాలు వడేకపెట్టుడంద్యరా కొన్ని కొన్ని ప్రాంతాలలో కార్మికులు ఉన్న ఉపాధిలే కొల్పోయే ప్రమాదం ఏర్పడింది.

ఏంప్లొయమెంట్ ఎక్స్చేంజ్ కేంద్రాలలో రిజిస్టర్లలో పేర్లు నమోదు చేసుకున్నవారిసంఖ్య పెన్నంబరు 1975 నాటికి 92.5 లక్షలు. 1974 నాటికంటే యీ సంఖ్య 7 శాతం పెచ్చు. 1973 నుంచి 1974 నాటికి పెరుగుదల 5.4 శాతం. విరం దరూ ఏదోరకంగా విద్యావంతులే.

ముఖ్యంగా సాంకేతికవిద్య నభ్యసించిన వారిలో చాలా భాగం విరుద్ధోగులుగా వుంటున్నారు. ప్రతిశ్రమలలో ఎల్లో అపెంబీను ఉద్యోగాలు ఖాళీగా వున్నప్పటికీ వాటిని భర్తీచేయడంలేదు.

ఈవిధంగా అటు పారిశ్రామికరంగంలోనూ, ఇటు వ్యావసాయ రంగంలోనూ; విద్యావంతులలోనూ, విద్యాసాములలోనూ విరుద్ధోగం ప్రబలిపోతున్నది. ఉద్యోగవరకాలు పెరుగడానికి భరం పెరుగుదల అవసరం అన్న విషయం ఎక్కడో ఎక్కడో వత్తెమైన (ఇంగ్లండులోని ఫిలిపు రోసు యివ్వడు ఇంగ్లండున్నాడు) స్కాతాని విడనాడి పాడు పును పెంచి ఉత్పత్తి సాధనాలను సమకూర్చుకుని అసోర దాన్యాల విషయంలో న్యయంసమ్మర్పి సాధించడం అవసరం. అలాగే మన ఉత్పత్తి వివానాలలో ప్రముకు ప్రాధాన్యమిచ్చేవిధానాలు అవలంబించడం అవసరం. లేకుంటే పెరిగిపోయే విరుద్ధోగ సమస్య సామాజిక విచ్ఛిత్తికి ప్రోవడియడం తన్నదు.

అందాక...అందాకా...అన్దాక

శ్రీ వి. మోహన ప్రసాద్

నిండు నిటలాంచి లేలి గూస్తే చండు వెచ్చెం
 దిండు మీంచి నిద్రాటముద్రతోంచి జుట్టులోకి వెచ్చెం తిగున ప్రాతి
 చాచి గతమీ చా -
 అల్లి పాత రాంపు ప్రాతః పింగాణీ పిలుపులకి
 -టింగ్-టింగ్
 మృగ రెండు గంటలు నాలుగంటలు కడుపున్న రైలు
 అ రాత్రి టెక్స్ మిడనిలం దీనిని నిరస కపురంలో
 పెదాల్లి కాపులిండుదావి ఎదురున్న పాగ పాతెట్టు
 సత్కాంక్షాద జూతకాంక్ష పట్నం దారి వెన్ను చాతి
 రైలుదారంట పక్కనే అకుంట్ మరీ కుంపుగా ఎరరి
 పక్కలో పెరుగుతున్న నల్లగడ్డి పుకలు గాల్చి పెచ్చుకొట్టా
 - మల్లీ చున్నేషన్ రాదు మహాప్రళయి -
 తిరుగబెట్టి ట్యండా ఈ మెంతు పోయి
 - నిర్దుర విహస్యంతుర గిట్టి రాత్రి గిట్టి
 పల్లి దారెంత గూడాలు వెలుగు దారాలు
 ముడో ఊగున జీయం మల్లీ
 ఉప్పుతోంది స్క్రీనుకు రోపి యూజుల పేరీ
 ఏ దారి తోయి నాటి ఉగాదా
 ముంపు తరా పదానాని పోయింది
 దా బగ్గరగా దా రా ఊరిగా దా దా బగ్గరగా
 అరి అవియోయూరూ గువేదమ్ చువ్ చువ్
 చండ రాకగ్యానా విడుగుగా దా పక్కన ఏదీ
 కెం వెనెడలో గురుకు కొండల్లెక్కాతూ
 అరల చ్చుంట్టి గోట్టాతూ
 ఉంట్రి నరు నీ కెంకాగ్రామం నడిపింపునా
 ఇవయ్ ఉల్లి ప్లానాల గిరికి
 - ఇప్పుడా ఎంబులైటా పోయంత పోయూర్తిని-
 ప్రాతి గురిక పక్కతి మెరరి
 గిరా గురుకు కాలం రాగిన కొదాద
 గుర్తు నీ పక్క రెండుగళు
 గట్ట నీ హుగ్గోలం
 చాపు నీ తాటారు నానక
 ముక్కలయినా పక్కలయినా జురి
 ప్లానలయినాది ఒక్కటయినా దిప్పి చూపు
 దానెంజుంపు స్కాల్డెట్ తెలువ 'ఎ'
 'కొగన్న్ జేవ' లా స్క్రీన్ రోపిలో అండకూ నిట్ట
 దానలా వాడి నీవం ముగ్గురు అనల
 పాకినెట్టాన్న వాల్ల కొక పానలా

దానలా పానలా బిట్ల కొమర్ల
 నాన రోం చాక రోం
 రాక రోం రావి పుకం
 - పోయమీ కర్ ఎల్వా-
 లన్దా
 అనంత యాత్ర అనంత కాలం
 బిట్లెల్లెవడూ అడగడలే బాట్ల జాంబ్
 ముళ్లు తేలి గడియారం రాత్రి
 చెడిపోయా కొట్టుంది గంటలు
 నానూర్ బాట్ల మెగలి నదయ
 మహామూలంబర్ దుర్గాహార్ రోడ్
 -ఇంలే ఎక్కడ దానలో అక్కడే కచ్చిన్ -
 ఎల్వాగో నా చాపు నీ కచ్చిచ్చి కంలే
 యుఖిత దీన మతులందర్ని వాళ్ల చాపు కొదిలేసి
 -నెట్లెం ధృతి దీన కెరతుడే -
 అక్కల్లెన్ ఎల్వాలు దురిసి
 నా నీలి దేహం నిట్టించింపుడు
 నానై ప్రాసున ఒకే ఒక పుకం
 నా అత్త కుతుపుమ కెపుతూ
 నై వేనా వాంబ చావి ఒక్క
 పొంద రంగు ఇండ్రెక్షనున్నా
 అత్త గంగితాన్ని అల్లెరూపుంటుంది.
 మలార్లె రుమెత్తి పూలి అలారం కొట్టాడు
 మువనా గాలం మలారం ముంబులైటాంటి.
 మూర్తుడి ముంబు సిగ్గుగా చూచుని,
 గుం ఇంకొక గంటకట్టా
 తల్లి పడుతూ లోటు పడుతూ
 కొండ రాలుకల్లి ఒండ రాళ్లను దొడ్డింది
 వాగులన్నీ వంతున్నీ ముంది
 వెంగులన్నీ విన్నులన్నీ తుంది
 తెలి తెలి ముద్దుల అద్దాల్లి తుడిచి
 పో నన్ను జాణి చిట్ల
 పో స్నేహం అవ్ ది పాతెడ్డ రజనీశింది
 - పంపూర్ల యాత్రా ప్లెషలేతో వదా సరిత్సాగరం-
 కేకతో కాలం ఇయ్యోది
 దాంకో నీమ విచ్చుతన్న
 ఉచ్చిపోయి ఏ పటానీ పట్టక
 ఏ గోడకీ వాడకీ అనాధక

వెళ్ళిపోయితి నున్నప్పు గోరెన పొలము నిట్టి
తూర్పునా పిల్లల వివర్ణములు
చిన్నా ఎక్కల్లి దేవులకు పెండుకురా పెండుమాని
అయ్యో యాన ఎతియన్నో, తాంట్ గాడ !

రైలు దిగి రైలు
నిన్నానందోంది మరో వివరానినోనినీ
దిండుపురోని వృత్తం రోగిని
ఇండా ఇండా రోగిని పోగోని
నాగరానినీ అంతరీక్షం పునర్యోనినీ
అయ్యోనీనీ కమలా గింజ ఎరులూని
—ఎక్కల్లిట్లా ద్విదేశక నిరుత్తర ఎరులకనం—
—ఈ కన్నుందే చరాక గిరాక ప్రపంచమందా
రైలన్ తామన్ పెరగ పో
—నాందే హాట్ ఎ దిగ్ బహు—
పునివ్వగ్నేదో వాయుకాతానం గాతాకనం
అండా వో మూలము చిన్న
అంతగా అరులలు బొట్టలు ఎరులు వరులు
తిరు.తి లింగులూ తూ తిరుగుమ పోషిక్షం
ఇంకెండా అంత్య కర్మము అవిత్య కర్మము—
అండా అయినాక మువ్వక అవిత్య పుష్పము
కాతిపువ్వ తిరుగలితో పుష్పాడిసిరి.

స్వీడాం మొక్కబొట్టి నేలాల
నోలు వో మును వెనిగి దాత్రి పోలి
రైలు గుండె రగిలి ఇండా కరుణ
చిన్నా వేయి దానిమృత్యుగ్నాలో
ఏవోదానిమృగిందోనో దాగి ఉంటుంది
దాత్రి రహస్యమంతా
ఇండా నాల్గుంపని వేయిపిడతల బుట్టాలోని
ఏవో మట్టిపిడతలోనో దాగి ఉంటుంది
మనని రహస్య సత్యమంతా.
కాలనాని వెనుక రైలు
దానాల వంటక కాళ్ళచెక్కి పెండుకాళ్ళమీద పోలిస్తా !
పొరెనుకున్న కాతాన్ని వెదుక్కున్నాడు ప్రాన్య
పొరెనుకున్న చల్లొ వెదుక్కుంటూన్నాడు నేను
మనీ వ్యవధానంబని అవధానం
—ఇంక వ్యవధిలేదు దింపండి చెప్తున్నాంబి—
బ్లవందో శివంగుల, మాత
తోన్నరందో నాల్గో రైలుకుమాత శివువు

మతిపోయిగా గతిలేక బ్రతికాడు నీవే
పగకొందు సంవత్సరాలు పాపం అని పలికోవాడుతే
అబ్బందో తూర్పాపే ఎరుకలేక తూపిరే గుర్తురా
అనినలేదా అ దెతేర్ వ్యపాతంతో పాపం !

—ఎలదానా కోసారు టికెట్—
పాపపుణ్యాలపై ఊరినీ
తామనమాన్ మంత్రిత పర్యవంసాని
స్వీయ నిర్మాణయందోని
మొక్కలేక చెలలూతక గుర్రం
లింగే గడియారం అల్లాదిగ్గిలోని
—అయినీ చక్రము పాగిసూతమన నల్లాదంగ—
కాలము నలియించుగాక

లీకటి లిగున్నరో ఒకకోకలూ
పొడుపు నగ పిడిస్తే విప్పగనా ?
బొప్పిదే అడవి నెరులివానినె చెల్లూ
లొనుకలలో నిద్రాంకం పల్లెదానం పల్లెదానా
: బాపలన్న నిలమిల్లి నెర్పూగా తాట్టేందా ?
అయిల్లి దాల్చిన న్యువ్వుని
నిక్కలజ్జపత్రం అయినా తేడు వివరి.
సొందర్యాని గ్నితుయలేవు
కానీ దారంట
అడివిలో పులులతో పుష్పంకో
నిద్రలో వాగుపురో నామనో
నియంతో బాదలో తెలిసే కలదా
జిప్సం పిల్లల నిద్రానిగింజ
కొత్తిపల్లెపు మున్నగల్లె పాదం అంకంబు
దారంట మంచు అనిలి తొలిపెట్టా
నయల పొలకాళ్ళ మోడుగా పొలిపెట్టా
అదాం పెట్టలుగా విరిగింకలూ
కాదెదా వర్షాని రైలు దోగో దాగో
చివల్లి తాంతుల
భిన్న గాయుడి ఏకేతార తా
చెకనందే అదేకలలో
గితంబోంది నిప్పుంగితంర కి
గురులందోంది నిర్మలంబోని
అందాన అందాన అందోనో
పుట్టితిని స్థితిలేని !

పంచపాత్ర

శ్రీ కె. ఎన్. వి. నరసింహం

నవల రాద్దా మని కూచున్నాను.

తలుపు చప్పుడు.

“ఎవరూ ?”

జవాబులేదు.

అచ్యుత్యసోయోను.

ఇంకా సరీగ్గా చెల్లవారలేదు. చలిచలిగావుంది. మంచు కురుస్తోంది. ఈవేళప్పుడు నాగది కొచ్చేదెవరు ?

మళ్ళీ తలుపు చప్పుడు.

“ఎవరది ? - ” అన్నాను మళ్ళీ. కలం మూసి వక్కస పెట్టెను. గుమ్మంవేపు చూసేను.

తలుపు వేసుంది గాని, గడియవేసిలేదు.

తలుపు తట్టిన వ్యక్తి తలుపువట్టి తోపలికి రావోచ్చుగదా ?

“కమిన్ ఫ్లీట్ !...” అన్నాను.

మరుసటి క్షణంలో తలుపు తెరుచుకుంది.

అరడుగుల భారీ మగిషి వరాహుని తోపలికి జొరబెట్టాడు.

“అనందరావు మీరేకదా ? - ”

అవునన్నాను.

“రవయిత అనందరావు - ”

‘ఏం చెప్పితో రోచలేదు. సరే-అమాటని దాటేస్తూ - ”

“మిమ్మల్ని నేనిదివరకెక్కడా - ” అని అర్థోక్తితో అగేను.

“చూశ్చేదులెండి - ” అన్నాడాయన. నాటకీయంగా మూడడుగులు ముందుకొచ్చి - వాకడగు వెళ్ళి నేకాడు - “నేను - మీ పాత్రని - ” అని నవ్వేడు.

అతోచనలో పడ్డాను.

“అచ్యుత్యసోతున్నారా ? - ” అన్నాడాయన.

లేదని అయిచకి తెలుసని నాకు తెలిసింది.

మేబామీది కాయితాలకేసి కలంకేసి సాధిప్రాయంగా చూసేడు.

“కొత్త నవలా ? - ” అన్నాడు.

“నవల-అంటే కొత్తదనే అర్థం - ” అన్నాను గడుసుగా.

“దానికేముందిలే - నవల అంటే - అడది అనికూడా అర్థం వుంది” అన్నాడాయన.

నా పాత్ర అని చెప్పకునే ఆయనముందు వోడివోవడం నా కిష్టంలేదు. “నిలబడే వుండిపోయేరు-కూచోవోచ్చునే - ” అన్నాను కుర్చీ చూపిస్తూ.

“నేను కూచోవడానికి రాలేదు” (సినిమా డైలాగు)

“నించోవడానిక్కూడా రాలేదు కదా ? - ”

“నవల రాస్తున్నారెవరదా ! - నామీద రాస్తారేమోనని వచ్చేను - ”

“నేను నవల రాస్తున్నట్టు మీరెలా తెలిసింది ? - ”

“మర్చిపోకండి - నేను మీ పాత్రని - ”

అయిచకి నడివయస్సువ్వడో దాటేంది. చెవులదగ్గర వేంట్రు కలు చెల్లబడుతున్నాయి. రసుబొసులుకూడా పల్చబడుతున్నాయి. ముదురు నీలరంగు నూటలో చాలా ఘుండాగా వున్నాడాయన. ఖరీదైన తండ్రి పాత్రకి సరిపోయేలా వున్నాడు.

“మీరు నన్ను మీరనకండి-బావులేదు - ” అన్నాను సనినయంగా.

ఆయన సంతోషించివట్టు కనిపించేడు, నవ్వేడు.

“కూచోమంటే కూచోలేదు మీరు - మీ పేరేనిటోకూడా చెప్పలేదు - ” అన్నాను.

“అబ్బాయ్ ! - ” అన్నాడాయన. అగి నవ్వేడు, సాధి ప్రాయంగా.

“అలాగే పిలవండి” అన్నాన్నేను - విసయాన్ని కొనసాగిస్తూ.

“- నేను నీ పాత్రని - ” అన్నాడాయన మళ్ళీ - “నా పేరేనిటో సువ్వే చెప్పాలి - ” అన్నాడు.

“నీలకంఠంగారు” అన్నాడు.

“కాదు-”

“రంగారావుగారు-”

“అబ్బే-”

“నాగభూషణరావు-”

“నో నో-”

“నరే అతిపేరు-ఇది తప్పడానికి ఏళ్లేదు. రఘునాథ రాజుణింగారు-”

గల్లునువి వచ్చేదాయన.

“రైలేనా? -” అన్నాడు.

“రైలేనా? నవ్వుతాగేం? యుగో అనందరావ్!... చువ్వేం రచయితయ్యా?...” అన్నాడాయన.

తూర్పు చెల్లావారిపోతోంది. పిల్లగాలులు కిటికీలోంచి చల్లగా వాస్తూన్నాయి. బోగన్ విరియాలు తమాషిగా వెల్లుతున్నాయి.

మానంగా పిగిలిట్టు తీసి వెలిగించి పొగవదిలి అగంతకుల్ని ప్రవేశించిన నా పాత్రవేపు చూపేము.

“సిగిలిట్టు తాగేవాళ్ళు లే వాళ్ళు వదలు-” అంటూ కోటు జేబులోంచి పెన్ పుతీసి అత్రిప్రయత్నంమీద వెలిగించి గుప్ప గుప్పచూచి పొగ వదిలేడు. “యుగో అనందరావ్!... కోపం బచ్చిందా? -”

“అబ్బే! - నాకు కోపమెప్పుడూ రావడం-”

“గుడ్! కాని-కోపం ఎందుకురాదు?”

“నా పాత్రలమీద కోపం తెచ్చుకోవడానికి వేరెంతటివాళ్ళుండి? ఆర్థులలో వాడ రచయితగాణ్ణి-అంటా? -”

“అదేనిటలా అంటావ్? నీ పాత్రలంటే ఏమిటి? నీ స్పృహ? -”

“ఏం రాధం? రచయితగా పేరు వాది, అంతే! కాని, కథో? కథంతా పాత్రలదే? కథలో మాట్లాడేది పాత్రలే! వడివేసి పాత్రలే! వక్రతనం, యాదనడం, ప్రేమించడం, త్యాగాలు చెయ్యడం, కన్నీళ్ళు కార్చడం-అంతా పాత్రలవంటే! నాదేమి? కేవలం నిమిత్త మాత్రమే!”

“నమ్మమంటావ్? -”

“నమ్మి చెడినవారులేరు ఉదాహరణకి మిమ్మల్నే తీసుకోండి- నేరేదో పొద్దున్నేలేది ప్రియం గీతం చేసి బుద్ధిగా నవల రాసుకుంటా ముని తాగితాలు ముందేసుక్కూచున్నానో లేదో-నొచ్చి తరుపు తటేరు మీరు నరే. ఎవరు మీరంటే నా పాత్రవారు. ఇహ వేరు రాసేదే ముంది? కథ నడపాల్సింది మీరే! -”

“కథ నడవడానికి రాలేదు నేను-కథ చెప్పడానికొచ్చేను-”

“అ రెండింటికీ అట్టే తేడాలేదు తెండి. కథ చెప్పడాన్నే కథ నడవడం అని కూడా అంటారు-”

“ఫరవాలేదు మధ్య మరీ అంత మందమతివికావు-” అన్నట్లు చూసేదాయన.

“పెద్ద కథ-వవలా మీది? -” అన్నాడు.

“నా పేరు కనవతి-” అన్నాడాయన నా కెదురుగా కుప్పితో కూచుంటూ.

“నా వ్రాళ్ళ-” అన్నాడు.

“వరే వాది పెద్ద కథకాదు, నవలకాదు, చిన్నకథ కూడా కాదేమో” అన్నాడాయన, ధవవతి.

కూర్చుంటూ చూసేను.

“అయివాడేనో పాత్రని-” అన్నాడు మళ్ళి.

“కథలోకి గాని పెద్ద కథలోకిగాని నవలలోకి గాని-దేంట్లోకి రాకుండా పాత్రలెలా వుంటాయి? -” అన్నాన్నేను.

“కథలోకి నవలలోకి రాకుండా జీవితంతో చాలా పాత్రలుంటాయి. పాత్రలంటే పుట్టి పాత్రలు-అంటే! -”

“బాబోయ్! మీరు జీవితంలో పాత్రా? మిమ్మల్నిక్కడా చూడలేనని మొదలు అన్నానుగాని-ఎక్కడో చూసినట్టు ఇప్పుడు అనుమానం వస్తోంది-”

“బన్ కమ్-” అన్నాడాయన తుర్బంగా. చెప్పొద్దు! అయిన ముదురు నీలిరంగు నూలు వచ్చిందిగాని, ఆ నూలు యూస్ ఇంగ్లీషు మూతం నాకు నసేమీ నచ్చలేదు. “నేను జీవితంలో పాత్రని కాను. కథలో నవలలో పాత్ర నీ రాను. మధ్య నమ్మ ఇంకా మనుష్యుడూ - కలలో కూడా-చూసి వుండొ-” అన్నాడాయన, ధవవతి. ఏమిటో-అయినపేరు వింటగా వుంది. “నేను నీ పాత్రని-పుట్టి పాత్రని! నమ్మతావెంతో! కాని, నువ్వేదో నవల రాయాలనుకుంటున్నావుగదా? -కావలెనో నాగురించి రామొచ్చు. రాస్తావేమో కనుక్కుందామనే-ఇంత ప్రాధున్నే టైల్ చేరాళ్ళేను-”

“లేబుగా- పూర్తిగా తెల్లరింతర్వాతాచ్చినా- వేసేం పారి పోనుగా-”

“నువ్వు పారిపోవు. కాని, నా బుద్ధి మారిపోవచ్చు-”

గంటవోసారి మారే బుద్ధి అదేంబుద్ధి - అందామనుకున్నాను. నిండుకులే పెద్దవాడని అనడం మానుకున్నాను.

“నరే-ఇంతకీ యేనంటావు? -” అన్నాడు ధనవతి.

“ఎనింటి ఏడవడం? -” అన్నాను- బ్లాటింగ్ పీసర్ వెజర్ వేపు “ధనవతి- ధనవతి” అని రాస్తూ.

“అదే-నామీద నవల-”

“చెప్పండి మరి-”

“ఏం చెప్పుకు? -”

“ఏన్నైనా చెప్పండి-”

“ఏం చెప్పినా రాస్తావా? -”

“ఏం చెప్పినా వింటాను-”

“మరి రాయడం? -”

“రాస్తే రాస్తాను-”

“రాయకు పోలే? -”

“రాయను-”

ధనవతి పైపు ఆరిపోయింది విశ్వప్రయత్నంమీద మళ్ళీ నీలి గిండుకున్నాడు. అలోచిస్తున్నాడు. చెప్పనా-వద్దా-అని కాబోలు. లేదా, ఏం చెప్పుకు? -అని కాబోలు. చివరికి తేరుకున్నాడు. గుప్ప గుప్పన పొగవదిలేడు. “చెప్పడానికేంలేదు. ఏదేది నోటికొస్తే అదల్లా చెప్పిస్తాను-బోరుకొట్టినానరే - నువ్వు విని తీరాతి-” అన్నాడు ధనవతి.

“మీ గురించి మీరు చెప్పే వివరాలుంది. చెప్పండి, వింటాను. ఎందుకొగాని నా బిస్కెట్లైనవి ఎంటే అనుకోకుండా నిద్రాట్టి స్తుంది. మధ్యలో నిద్రపోతే రేనగొట్టే పూచీ మీదే-” అన్నాను.

“అలాగేలే! నువ్వు నిద్రపో చూద్దాం-తేవగొడతానో-కొడ తానో నీకే చెబుస్తుంది -” అన్నాడాయన, ధనవతి, ఇన్విసిబుల్ కోసం పైపు చప్పడయేలా వీలుపూ.

నేను కొత్త సిగరెట్టు వెలిగించి “మరింత చెప్పండి” అన్నట్టు చూచున్నాను.

ధనవతిగారిలా చెప్పేడు :

ముందే చెప్పేనుగా - ప్రత్యేకంగా చెప్పడానికంటూ నా జీవితంలో ఏం లేవు. నాజీవితం జీవితమే. చివ్వుకథావాడు, పెద్దకథావాడు, నవలాకావాడు, వాటకమూకావాడు. నా జీవితంలో నవరసాలు లేవు. పువ్వు చొక్కాపీరసం, నీరసం. రసవంతంగా రాయాలని ఎవరైనా అనుకుంటారు, విరసవంతంగా రాయాలని ఎవరైనా అనుకుంటారా? ఎవరి నంగలో ఎందుకు? -పోనీ-మవ్వనుకుంటావా? -

అదుగో-నీ ముఖంలో అప్పుడే చికాకు బయలుదేరుతోంది - ఉపోద్ఘాతం మొదలైట్టేనని కదూ? ఉపోద్ఘాతాలంటే పాతకుల తెలాగూ ఇష్టం వుండదు! రసయితలక్కూడా అట్టే ఇష్టం వుండదని ఇప్పుడిప్పుడే తెలుస్తోంది. నరే - అగాను - వాగురించే చెప్పాను.

అవును, నాపేరు ధనవతి. అంటే నీకు తెలుసు, విజంగా కూడా వేమ ధనవతివే! మీపూరికీ మాపూరికీ అరవైసైళ్ళపైచే వుంది దూరం, పూరిపేరు వేమ చెప్పను. గెనోచే మువ్వు తెలుసు కున్నా - వొడ్డు - వాట చెప్పకు. మా పూళ్ళో నాదో పెద్ద స్వాస్థ్యరీ వుంది. ఏం స్వాస్థ్యరీ అని అడక్కు-స్వాస్థ్యరీ-దంటే!

ఏదేకీ బ్యాంకుతోకూడా భాతాలున్నాయివాకు. ఇంకా స్వదేశీ బ్యాంకుల నంగతి చెప్పనవసరం లేదుకదూ?

తోలిడన్ని కాట్కన్నాయి. బంగళాలున్నాయి. మండ్లీ మార్పులం వుంది. సంఘంలో గౌరవ మర్యాదలున్నాయి. అసెంబ్లీలో పబుకుబడి చాలావుంది.

పేరేలాదు నేను తజరాలా వాననంగా ధనవతివే!

మనిషి భూమ్మీద సుఖవడదానికి రావలసిన పాంగులన్నీ నాకు పుష్కలంగా వున్నాయి -

అయినా రాత్రంతవళ్ళూ వారంతో ఏడుదినాలు, నెలలో ముప్పై (ముప్పై య్యిక్క) దినాలూ, సంవత్సరం పొడుగుతా - నేను తజం తజం బోరుకుంటావుండే అమూల్య అపురూప వస్తువు వొరటుంది - వోకే వోకటి-అనంత దనరాసులైనా నా కందివ్వలేని గుప్పడంత వస్తువు - నిజానికి వస్తుపూరాదు-వినిపించుకున్నావు - అది -

“స్వే!” - అన్నాను, అప్రయత్నంగా;

అగిమాసేడు ధనవతి. “ఎనింటి? -” అన్నాడు.

“మిక్కిలవలెన అ గుప్పెడు వస్తువు-వస్తుపూరాదు పొడూ

కాదు అది-మనశ్శాంతిగా?-" అన్నా నేను, మినియోటా పెర్లర్ హోమ్స్ కాగ.

"హూ-!" అన్నాడు ధనవతి.

దానర్థం నాకు బోధపడలేదు.

"హూ-!" అంటే ఏమిటండీ?-" అన్నాడు, ఎంతో తొంత అమాయకంగానే?

"నరేలే-శక్తిరాగా చదవండి కాదు -" అన్నాడు. "ఇంతటి చదవ ఎంతావా వివర? -" ధైర్యపడేడు.

"కాకాడు నవలకాదు-అని, ఇంకాకా కదాయించేరే!?"

"అప్పుడు కాదు, ఇప్పుడు కాదు, నా జీవితం, నాయుష్యం."

"ఇదిండండి, తెలికేగో అన్నాను. మరింత చెప్పండి. మీరు, కావలసింది గుప్పెడు మనశ్శాంతి-మనశ్శాంతి-అంతే కదూ?-"

"అప్పుడు-మనశ్శాంతి!-" అన్నాడు ధనవతి.

అప్పుడు, మనశ్శాంతి కావాలి నాకు, మ-న-శ్శా-ంతి!- గుర్తిస్తారు నాకు మనశ్శాంతి? కార్నా, ఇంగళా, బిబివెస్, పీటర్స్ లూ, పెద్ద పెద్ద పార్టీలూ, ఖరీదైన కోట్లతో షేక్ పిండ్లూ, శ్యాంభాతాల్లో నెలనెలా పెరిగే వాడీలూ-ఇవన్నీ కలిసి నాకు ఏమి ప్తాయి చెప్పా? - ఓహో! కంఠంలో పలుకుదడ, వెళ్ళిన చోటల్లా నవనతిగాడికి బై! వెళ్ళని చోటనుంచికూడా ధనవతిగాడికి జైయ్యో!

జీవితంలో నన్నెంతో విసుగెత్తిపోయేనుకోరు! ఈ నర్తనంకా కలిసిదా నా కొక్కపూలు మనశ్శాంతి అయినా ఇప్పటిదే అని గాదాధ. సుఖరాంతులు-అని డ్యూడ్య సమాసం వాడతారే-సుఖమే తే లాగోలాగా వేంపిడించుకోవోచ్చు-దాని, శాంతిని పొందడమేలాగే-

"అలిసిపోయినట్లున్నారు - కాఫీ తిసుకోండి -" అన్నాడు, నవనతిగాడి మధ్యలో అసి.

(నా గదిలో నేను తప్ప ఇంకెవరూ ఉండరు. కాని, నాకేది వాలిద్నా వెంటనే తయారై వస్తుంది. ఎలా వస్తుందో నాకు 'అను. ప్రయత్నిస్తే ఎవరికైనా తెలుస్తుంది. ఎవరికి రావోవచ్చు, రే, ధనవతిగాడికోసం నేను కాఫీ చెప్పించేను.)

"దాపులేదా నాకద?-" అన్నాడు ధనవతి, కాఫీనివ్వేస్తూ.

"కాఫీ ఎలావుందీ?-" అన్నాడు.

"ఫైన్!-" అన్నాడాయన.

"మీ కథకూ తం కథకూ వుంది." సెంపోలేరు. "అన్నాను.

"రెంపో? రెంపోకేం? - కావలసినంత తెప్పిస్తాను, కీకు పూసిరాడమోనని నా భయం. కాసుకోమరి-" అన్నాడు ధనవతి.

క్షణంలో అయిన జంగిమ మారిపోయింది. తాగుతూన్న కాఫీ సగంలో అవి ఒప్పు టేబిల్ మీద పెట్టి, జేబులోంచి వొక చిన్న నీసా బైట్ తీసిడు. అందులోంచి రెండు మా తలు కిసి వోట్లో వేసుకుని గుట్టుక్కున మింగి నేడు. మిగిలిన అరకమ్మకాఫీకూడా చక్కగా వొక్క గుక్కలో ఫినిష్ చేసేసేడు చూచున్న కుర్రాలోనే వెనక్కివాలి తల వెనక్కి వచ్చాడేమి రిలేక్స్ అయ్యేడు! అయిన ముఖమీద సుమ్మరగా చెమటలు పోసుండగలదాని గాభరాపడి పోయేను. తొందరగాలేవి ఫేస్ సిగ్నల్ ఆన్ చేసి రెస్యూరేటర్ ఫుల్తో పెట్టెను. అయిన ఇంకా అవస్థ కడుతూనే వుండడంచూసి ఎడదో అనదే అనుకుని - ముందు అయిన నెక్ట్ టై నడలుచేసేను, 'అర్బా!-" అన్నాడు ధనవతి.

"యూరెండండి?..."

"హూ-"

"దాక రుగ్గాని ఫోన్ చె క్యమంటారా?-"

"హూ హూ-"

"మీ వాదం చూస్తుంటే నాకెందులో భయంగా వుంది-"

దీనంగా చూసేగలయిన నావేళ. ఎవరో పాత పరివర్తనస్తున్న చూసి నవ్వనట్టు నవ్వెడు. ఆ నవ్వు చాలా విచిత్రంగా వుంది.

"అనందరావ్!..."

"చెప్పండి ఎందుకలా అయిపోయేరు హారాత్తుగా..."

"హూ-!" నవ్వెడు. లేచుకున్నాడు. నవ్వు లేకుండావనం అల వాటు కాబోలు. కుర్చీలో మామూలుగా కూచున్నాడు.

"అనందరావ్! నాకు గుండె బియ్యందని మీరు రెలిరు-గుండె బియ్యం చాలా ఖరీదైన బియ్యం-మూలాంటికాళ్ళకే వస్తుండది. నాదీ వచ్చింది...అబ్బా!....."

"మాత్రం నేనుకున్నారూ..."

"నేనుకోవాలి...ఆ కదానికి ఆ మాత్రం చేసుకోవాలే... అంటే...నా స్వార్థరీ నా కార్నా నా పరివర్తన వివీ నమ్మ రక్షింకరవు... ఇంత పెద్ద ధనవతి గుండెకాయని రక్షించే సాధనాదేమో తెలుసా? ఇదుగో-ఇంత చిన్న మాత్రం....."

పెరివంగా నవ్వెను. అంతకన్న ఏం చెయ్యగలను?

“ఈ బతుకంటే అనుందరావ్!” అన్నాడు భవవతి—“ఇంకా బావుపడు-వడనే వడదు—”

“దాక్కర్న మీకు చెప్పే పుంటాకు-మీరు చాగా రెన్ తీసుకోవాలి అరచరంగా ఎక్కయిల్ కాకూడదు—” అన్నాన్నేను, సానుభూతిలో తొలిని కూడా రంగిరించి.

భవవతులచేం కష్టాల కుంటూ.

ఎంతచెయ్య కంతగాలి!

“అనవసరంగా ఎక్కయిల్ అవుతున్నానని గిండుకనుకోవాలి? అరచరంగానే ఎక్కయిల్ అవుతున్నానెమో!...”

“లడేవిలి?...”

“అవును-అనుందరావ్! లనుగనింపడానికి లగ్న పుండి కూడా ఎంత అకాంతిలో అలసటపడ్తున్నాన్నేను!...”

“లంటే-మీ స్వనిష్యులూ...లంటే-అంటే...”

“చెప్పడానికి నాకులెని మొహమాటం లడగవాని నీకెందుకూ? చెప్పాను-నువ్వు రాదా? రయినోయినా నీ నీలంలా చెప్పాను—”

ఎదురు చూచిని మలుపు.

భవవతి చీవితం వెనుక ఏమీ అగాధాలున్నాయో!?

అక్కడూ పాడున్నాను.

లక్ష్మణురొ నుడుటమిది చెబుటలు వొత్తుకుని లా కభవం పురఃప్రారంభించేడు భవవతి —

— ఎవరికి తెలిదు నా అకాంతికి కారణం. ఎవరికి తెలిదు నా నిత్యకూపం. పెద్దమనిషిని. కాదన్నా, కాని నీతి పెక్కమనిషి లోనూ ఏదో వాక చిన్నబుద్ధి పుంటుందీమిమ్మందినాకు, చెప్పాను, చెప్పాను.

నా కుటుంబం గురించి ఏమీ చెప్పలేదు కమా మీద? ... ఫెక్టరీ పెట్టెందుకు నాలుగేండ్లక్రితం పెట్టెచేరుకున్నావు, ఇప్పుడేంపెట్టె. చాలా ఇప్పుడేం, అవిడకూ ఇప్పుడేం. లమునా మీ యిద్దరికీ పెళ్ళయింది. ఎలా అయిందని అడక్కు. ఎవరికి భుక్తులెన్నా భూమిమీద ఎన్నో దురిగిపోతున్నాయి. అలాగే ఇదీని. ఇప్పుడేమిటా పంకగిటాదా వొదిలయ్య. ఇంకోఒంది. ఎలాగో-ఒకటి జరుగుతుంది, దానివల్ల మరోటి. నీటివల్ల తక్కువ సరిగా వెరోకటి దురిగిపోతుంది. చివరికిదూపు చిరులం వెలసే వ లెలా కనిపిస్తుంది. వెలసేవలే ఎందుక్కావాలి? చీవితం వాక ఫ్యాక్టరీ ఎందుక్కాకూడదూ? పరే - ఉపమానం ఏదైతేవేంలే!...

అ పెట్టికల్ల కాకపోతే నేను ఫ్యాక్టరీ పెట్టెవాణ్ణికాదు, లాటాలు లేనేవాణ్ణికాదు, లక్షలు గడించేవాణ్ణికాదు. నాకు సంఘంలో నతివ ఇంతగా పెరిగేది కాదు. అ పెట్టె దురిగుండకపోలే కళా వ కొడుకయ్యేరాదుకాదు!

అప్పుడు, నీచూపువల్లే తెలుస్తోందివాకు, వొక్క కొడుకేనా అని అడుగుతావు కమా? అవును. వొక్క కొడుకే. వొక్కటే చదుకు. వాళ్ళమ్మంటే నాకు ఎప్పుడూ ఇష్టం లేదు. అఖిలాదేవి - అమె పేరు. పూహూ - అదదాలు చెబుతున్నా. అందం, గుణం, చదువు-సంస్కారం భవం-అవిడకటి అక్కమకావు. కాని అవిడంటే నాకీష్టంలేదు. విందుకో ఎప్పుడూ అర్థంకాదు ఇష్టం తెచ్చుకుందా మన్నా చిరుపడలేదు. నాకావిడంటే ఇష్టంలేదు నరే - అవిడకి పెడంటే అఖిమానం పుండొచ్చుగా! - పూహూ - అదీలేదు. ఇద్దరం ఇక్కరమే! నమాంతరాలు అనంతంలో కలుస్తాయని గణితంతో సిద్ధాంతం. నేనూ అఖిలామాత్రం అనంతంలోకూడా లంపం!.....

కళా పుట్టెడు, వాడు అఖిలనూ నమ్మా కలనలేదు. కాని ఎప్పటికప్పుడు - మరీ దూరమై పొందుదామాత్రం పుండేడు. లా పూర్తిచేరు చంద్రకళాదర్. వాడు నా కొడుకుకాదు. నా ప్రాణం. లలనకు విడకులివ్వేయ్యాలని లక్షసార్లుచుకున్నాను, కాని ఇవ్వలేదు. ఎందుకు? లేకలం కళావల్ల. ఒకటి తల్లంటే ఇష్టం. తండ్రంటే ఇష్టం లేమా? ఎందుకలేదు? నేనన్నా ఇష్టమే వాడికి! అలింపే నేనుంటే అకూడర్, కాని కళాదర్, అ అవల్సో పూర్తి. ఎప్పుడూ ఒదడుపెట్టేది కాదు.

దేవులతోపుట్టిన కళా ప్రేమించడం మొదలు పెట్టెడు - తల్లిని, అంధుని!

వాడివల్ల నా జీవితానికి వాక రకమైన తగ్గి లభించింది.

కాని, చెప్పేనుకదూ? పెద్ద మనిషిన్నైన నారో చిన్నబుద్ధి మొగ్గులు వెచ్చడం ప్రారంభించింది.

అల్లిని తండ్రిని మా తమే ప్రేమించలేదు కళా. ప్రకండా వ్యంతటిని ప్రేమించేడు. ఒక్కరో ఇక్కరో ప్రేమించడం ప్రేమించుం కాదని, ప్రేమికుడికి అవధులులేవని అప్పుడు నాకు తేలిదు. దేవులతో దూరమై పెచ్చించడం తెలుసుకున్న నాకు ప్రేమంటే ఎట్లాంటిదో తెలసే అవకాశం ఎక్కడ?

అప్పుడు, కళా ప్రేమించేవారు. ఫ్యాక్టరీ నేను ప్రేమిస్తే, ఫ్యాక్టరీ వరక్కని తాను ప్రేమించరాదు. దబ్బులు ఇన్సూలో పెట్టి చేసు ప్రేమిస్తే వీకెట్ మనిగా చే విచ్చిన వందలూ వేలూ అడిగిన వాడికల్లా రేవనకుండా ఇచ్చి “నా దగ్గర ఉబ్బంది కాదట్టి

స్మృత్యాను-అవసరానికి వినియోగ పడదనికేగా జబ్బు-” అని,
ప్రాణంలేని కరెన్సీ నోట్లని ఆ రకంగా ప్రేమించేవాడు కళా, చిన్న
బల్లెల్ని ప్రేమించేవాడు, స్నేహితుల్ని ప్రేమించేవాడు, జీవితంలో
వెబ్బతిన్నవాళ్ళని ప్రేమించేవాడు, దౌర్భాగ్యుల్ని, దీనుల్ని, హీనుల్ని
అందరినీ ప్రేమించేవాడు!

“భంతకి కళాధర్-అదే చంద్రకళాధర్లో మీకు పేచీ ఎందు
కొచ్చినట్టు?—”

‘నాకా? పేచీయా?’ అగి నవ్వేడు భవవతి.

“ఏమో! కళాతో నాకు పేచీ వచ్చిందో- కళాకి నాతో పేచీ
వచ్చిందో నా కిప్పటికీ నరీగ్గా పూర్తిగా అర్థం కావడంలేదు”

“ఎవరిలో-ఎవరికి అయినా.. పేచీ మాట అబద్ధం కాదు
కదా?”

“కాదు.”

“అయితే అవెందుకొచ్చినట్టు?”

భవవతి నావేపు చూసేడు, లోతుగా, వెదుకుతున్నట్టుగా.
చూసి నవ్వేడు మళ్ళీ యిలా చెప్పేడు—

కారణాలు కావాలి నీకు. ఏది జరిగినా అలా ఎందుకు జరి
గిందో కారణం చెప్పాలి. జరిగిందానికి కారణం, జరగని దానికి కారణం,
పేచీ వచ్చినా కారణమే! పేచీ రాకపోయినా కారణమే! అయిన దానికీ
కానిదానికీ ప్రతి చిన్న విషయానికీ కూడా కారణం చెప్పమంటావు
మళ్ళీ. మవ్వేవాడు; ప్రపంచమే అంత. కొన్నిటికి కారణాలండవు,
ఉన్నా చెబుసే కారణాలు కావు, చెబుసినా చెప్పేవిరావు, చెప్పినా నమ్మేవి
కావు.....

దగ్గుతో ఆయానోడుచూ అగేడు భవవతి. మంచినీళ్ళు
అందించేను. గటగటా తాగేసేడు,

“ఫ్ఫ్క్క్!”

(ఇ.కావ ది)

రాత్రులు

శ్రీ దిలావర్.

చుక్కల పూల కుక్కలు మోసుకొస్తున్న
వాబ్బుల రెక్కలను
సుకారంగా లాకే వెన్నెల కెడటాలతో—
కొమ్మల చంక దిగి
పూరెమ్మల గుండెల్లోకి దూరి
గుస గుసలాడే పిల్లలెక్కువలలో—
లోకాలను మత్తులోకి జోకొడుతూ
కొండల కోసల గుండెల్లో పుండిస్తూ
నిశ్శబ్దం తిట్టించే
మృదుల సంగీతం తో—
చీటి చీరల పచ్చి
అమవసగట్టు మీద వేసి

హిమజలపాతంలో
వగ్గుంగా జలకాలాడే
ఆమని లేమలతో—
ముసంపన్నమైన యీ నిశీధులు
ఏ రసవల్ కావ్యాలను తమలో దాచుకున్న,
ఏ రమ్యమైన కథలను సొంతం చేసుకున్న,
ఆతిలోక సౌందర్య విధులు...?
అందుకే—
ప్రతిరేమి ముందూ గుండెలు చాపుతున్నాను
ఓ గుప్పేడు మధుర కవితలు దానం చెయ్యండని!
ప్రతిరాత్రికీ రికవేతాలు చూపుతున్నాను
ఓ పిడికెడు కబలు ప్రదానం చెయ్యండని

కట్నాలు తీసుకోవచ్చు!

నేను కట్నం తీసుకునే పెళ్లి చేసుకున్నాను !

ఆడపిల్లల తండ్రుల్ని అప్టకష్టాలుపెట్టి యిన్నాళ్లూ వేధించుకు తిన్న మామూలు కట్నంకాదు. అంటే, గుట్టు చప్పుడు కాకుండా గుంజుకునే “వరకట్నం” కాదు. నేను తీసుకున్న కట్నం నీతికి నిజాయితీకి మారుపేరు. వర్ణాంతర వివాహానికి మద్దతుగా ప్రభుత్వం మా దంపతులకిచ్చిన ప్రోత్సాహక బహుమతి.

వరకట్నం ఆశించే దురాశాపరుల్ని శిక్షించే ప్రభుత్వం మమ్మల్ని మనసారా ఆశీర్వాదించింది.

వెయ్యి రూపాయల ఆర్థిక సహాయం అందించింది.

ఇది ప్రధాని శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ 20 సూత్రాల్లో చెప్పక చెప్పిన అంతర్గత నైతిక సూత్రం.

ఈ కట్నం మీరూ పొందండి.

వరకట్న పిశాచాన్ని సమాజానికి దూరంగా పారద్రోలండి !

సమాచార, పౌరసంబంధ శాఖ, హైదరాబాదు.

5/76 తెలుగు

ఉరి హా వి హా ం గం

శ్రీ ఎస్. శ్రీ వర్ధన

క్రాంతిక జగత్తులో నివసిస్తున్న వాణ్ణి
కలల పూదోటల్లో విహరిస్తూన్నవాణ్ణి

కష్టానూ, కన్నీళ్లనూ లోలోపల దాచుకుని
కాంక్షల స్వర్గద్వారాల కేసి ఎగిసిపోతూన్నవాణ్ణి

అకాశం అవలి తీర మీద
అనందం త్రొత్త నక్షత్రంలా మెరిసిపోతూన్నవాణ్ణి

అన్నా!
ఎన్ను కదిలించకు

కన్నీళ్లనూ, కష్టానూ చూపించకు!
వెన్నెల వెలుతురుల్లో అడుకుంటూన్నప్పుడే

కెలిసిపోయిన అనూవాద్య పల్లదనాన్ని
రూపించకు

ఏవ్వడో నా కవిత్యంలో
కప్పురపు సువాసనలు గుప్పెమంటాయని

ఎవ్వడో నా కవిత్యంలో
ఏడుదంగుల పూలు రెక్కలు విప్పకుంటాయని

ఎన్నెన్ని కలలు, నా చుట్టూ
ఎన్ని కాంక్షల వలలు

... ..
మన్నించు వేస్తాం నేను

కన్నీరు గురించి వ్రాయలేను
మానవత్వం మరుగుపడిపోయిన

మనస్సుల గురించి పాడలేను
ఈ ప్రకాంత కాసారంలాంటి హృదయాన్ని కలచకు

నన్ను మళ్ళి మళ్ళి పిలవకు
నన్ను పుమత్తతలోకి, అనందం

మమస్తిలోకి జారిపోనీ
అప్పుడు వ్యధా మరుత్తు నాకేసి ప్రసరించదు

అశ్రుకణ సరిత్తు నా గుండెల మీంచి ప్రవహించదు
నా పాట దెడంతాల కవతల ఉదాత్తంగా వివిస్మయింది

నా కవిత నవ కవితోద్యవాన నూత
వానంద సునూలు వికసిస్తుంది.

పురాతన జైన అవశేషములు- ఆంధ్రకోస్తా ప్రాంతమునకు జైనవలసలు

డా. టి. వి. జి. శాస్త్రి

హిందూదేశమున అనంతర్యముల న బె నావశేషము లెల్లదూరముననున్నది. ఇది ముఖ్యముగా పురాతన దేవాలయములు, శిథిల విగ్రహములు, పూర్వకాలపు నామములు, పూర్వము, రాతిశాసనము మొదలగువాని రూపములోనుండును. బౌద్ధమతములకు నిలయు పైస అమరావతి, నాగార్జునకొండ మొదలగు ప్రదేశములు, ఎట్లు కొన్ని వందల సంవత్సరములకు ఒక ప్రదేశ 'హిందూ' అని పిలువబడెనో, అట్లే కొన్ని క్రైస్తవవిశిష్ట స్థలములు, ఒక సాంస్కృతిక స్థాయిని సూచించి, కాలగర్భమున కలసిపోయినవి. దీనికి ముఖ్యకారణము, ప్రభువులు, ప్రజల అభిరూప లక్షణములను లని కొంతవరకు చెప్పుకొనవచ్చును. ఒక దేశ చరిత్రతో ఒక మతమును చెందిన సంస్కృతి కొన్నివందల సంవత్సరములు పటిష్ఠముగా ముద్దనగా అ, మతోద్ధారకులచేత, పండితులను పామరులను ఉత్తేజింపజేయగలిగిన ప్రబోధములు, కొంతవరకు కారణమని కూడ చెప్పవచ్చును. ఇందువలన మతప్రచారములో, ప్రబోధకుల ఆశీష ప్రతిఫలక్తి దీనితో అపరిచయము.

ప్రప్రథమముగా హిందూదేశ చరిత్రలో జనరంజనమైన ప్రబోధములు సలిపి తెచ్చుటకును నందు భృతిగిడించిన ధర్మప్రవక్తలతో మొదటివాడు పార్శ్వనాథుడు, రెండవవాడు మహావీరుడు. పార్శ్వనాథుడు చరిత్ర కందని కాలమువాడగుటచే, వాని ప్రబోధములను గూర్చి మనకు ఏమైనా తెలియవు. రెండవవాడు మహావీరుడు, బుద్ధుని సమకాలికుడు. వీరిద్దరు మూలములలో అవతరించి ప్రబోధములు సలిపి చరిత్రాధ్యులైరి.

జైన గ్రంథములలో వీరిద్దరును తీర్థంకరులను పేరుతో వ్యవహరింపబడుచున్నారు. బౌద్ధులవలె నిర్వాణమునగా వీరు జన్మ రాహిత్య సిద్ధాంతమునందు సమ్మతమునైనారు కాదు. అనంతరముల నుండియు వచ్చుచున్న ప్రాచీనక బంధము లన్నిటిని ములించుకొని ఉత్తిర్చుటచే తమ తమ అత్యుత్తమ అనుభవమును సంపాదించుకున్న (దివ్యస్వరూపులు)¹ ఇట్టివారు మొత్తము ఇరువది నలుపురు కలరు.

వీరిలో ఇరువది మూడవవాడు 'పార్శ్వనాథుడు' అని పిలువబడు 'మహావీరుడు.'

మహావీరుడు 'లిక్చవీ' వంశమునకు చెందిన దక్షిణియరాజు. ఇతడు బుద్ధుని సమకాలికుడగుటచే² స్వల్పముగా క్రీస్తుకు పూర్వము రెవ శతాబ్దమువాడని తెలిసికొనవచ్చును. ఇత 'పార్శ్వనాథుని' కాలమును గురించి తెలిసికొనుట గూడ ఎంతో లభనరము. కాని ఇది నిర్ణయించుట చాల కష్టము. వీలననగా, వీని కాలమునాటి అవశేషములుగాని, సాహిత్యముగాని, చరిత్రగాని, తెలిసికొనుటకు ఆధారములేమియునులేవు. కాని అనుభవముగా పచ్చినగాధలు, తరువాత ప్రాయబడిన చైన గ్రంథములనుండి, కొంత కాలనిర్ణయము చేయుటకు పిలిచుచున్నది.

చైన గ్రంథములలో, ఇప్పుడు మనకు తెలిసినవానిలో అతి ప్రాచీనమైనది 'బృహత్సూత్రాకోశము'. ఇది 'దిగంజర' కైసులను ప్రమాణ గ్రంథము. దీనిలో చుధర (అగ్రా నమిషములో) తోని వంశస్థుని నివాసమును గురించి కొంత సాహిత్యము సేరించవచ్చును. ఇటు 'కంకాలి తిల' 'అను ప్రదేశమునందున్న మూర్తియు దీనినిర్మితమని సూచించబడియున్నది. దీనిని పురస్కరించునని అడలు తిర్వింపగా, చైన బౌద్ధ పితమొకటి వెలువడెను. దానిపై ఒక శాసనము గలదు. దీనిలో కూడ 'బౌద్ధస్థూరము' దీనినిర్మితమని ఉదహరింపబడియున్నది.³ ఈ శాసనములోని కీటి రెండవ శతాబ్దమునకు చెందినదై యున్నది.

కాగా ఈ చైన స్థూర ప్రస్తావన ఇతర చైన గ్రంథములలో కూడ గలదు. వీనిలో ముఖ్యమైనవి హరిశ్చంద్రనాం యనువానిచే ప్రాయబడిన 'అవస్థకవిరుత్తి' ఇతర గ్రంథములు, యుక్తి లభనంపు హరివంశము, అయితే 'దివ్యచంద్ర' యని వానిచే క్రీ శ. 14వ శతాబ్దమున ఒక గ్రంథము ప్రాయబడినది. దీనిలో కంకాలి తిలస్థూరము ఇటుకలతో నిర్మించబడినదనినీ, ఇది 'మహాపార్శ్వనాథుని' స్మారకమునగా నిర్మించబడినదనియు, ఇది విరాజిల్లుచు, ఈ విరాజిల్లు మహావీరుని నిర్వాణమునకు 250 సంవత్సరములకుముందు జరిగిననికూడ ప్రాచీ

యుక్తది ¹ దీనినిబట్టి మహావీరుడు క్రీ. పూ. 6వ శతాబ్దమునకు చెందినవాడైనచో, అంతకు 3 శతాబ్దముల ముందుగా క్రీస్తుకు పూర్వము 9వ శతాబ్దము పార్శ్వనాథుని కాలమని తెలుచున్నది. ఇందువలన కంకాభితిం స్థూపము, దానిలోనున్న అవశేషములు, ప్రత్యేకము జైన సంస్కృతిని నిర్దేశించునట్లు విషయము గట్టిగా చెప్పుచున్నది.

ఇక వీరిద్దరకు ముందు అవతరించిన తీర్థంకరులను గురించి తెలిసికొనుట కొంత అపార్యము, ఏలనగా పార్శ్వనాథునకు విమబది వాలుగువేల సంవత్సరములకుముందు (84000) వేమనాథుని కాలము. వీరందరకును ప్రథముజైన అజినాథుడు కొన్ని యుగలకు, ముందువాడు. దీనినిబట్టి వీరందరును చరిత్రకు అందని దేవపురుషులుగానే భావించాలి.

ఇవి యిట్లుండగా క్రీ. పూ. 6వ శతాబ్దమునకు చెందిన 'మహావీరుని' గురించి జైన గ్రంథములలో కొన్ని గాథలు కలవు. ఈ గాథలకు ప్రమాణములు, అవశ్యకమార్థి ¹ నిషితమార్థి, ² పును దేవహింద ³ మొదలగునవి. వీనియన్నిటిలో 'జీవంతస్యామి' ప్రస్తావన యున్నది. మహావీరుడు తన జీవితకాలములోనే పూజించి ఆరాధింపబడినాడట. ఇందువలననే వీనికి 'జీవంతస్యామి' అని పేరు వచ్చెనట. దీనికి తార్కాణముగా మానవాకృతిలోను, మానవ పరిమాణములోను, గంధపు చెక్కలలో తయారు కాబడిన ఈతని విగ్రహమును గురించి ఒకగాథకలదు. ఉజ్జయిని దేవపురాణగు ప్రద్యోతుడు, ఈ విగ్రహమును అవహరించి, విదిశాపట్టణమున, వెలకొల్లి పూజించెను. ¹⁰ గుణరాల్ రాష్ట్రమున బరోడాకు సమీపమున 'అకోటా' అను గ్రామమునందు త్రవ్వకములలో జీవంతస్యామి విగ్రహములు కొన్ని బయటబడెను. ఇవి యు. పి. పి. 'జైన కళాభ్యయనము' (Studies in Jaina Art) అను గ్రంథమున ప్రచురించిరి. వీనిలో బాటు దొరికిన అవశేషములలో నక్కటి సరస్వతి విగ్రహము కూడ కలదు. ఇవి యుర్షియు క్రీ. శ. 5-6 శతాబ్దముల నాటివని నిర్ధారణ చేయబడెను. ¹¹

జైన ధర్మమునకు సంబంధించిన అతి ప్రాచీనమైన కట్టడములు, దీహార్లోని బరాబర, నాగార్జుని కొండలలోని గుహలు. ఇవి ఇప్పటికిని చూడవచ్చును. ఇవి మౌర్యుల కాలమునాటివి (క్రీ.పూ. 3వ శతాబ్దము). ఇవి జైన అజినకులకు వెలకొల్పబడెను. ఈ అజినక సంస్కృతు మూంపురుషుడు మంథలి పుత్రగోత్రం. ఇతడు మహావీరుని శిష్యుడు. ¹² అశోకుని, తదుపాత మౌర్యరాజులు, సంప్రతి దశరథుడు ఈ 'అజినక' సంస్కృత్యుండభిమానముకలవారు. వీరి పేర్లుపైన చెప్పిన గుహలలో చెక్కియండబడుటచేత, గుహలు మౌర్యుల కాలమునకు చెందినవని చెప్పకొనుటతో అక్షేపణలేదు:

పోగా ఇతరజైన అవశేషములలో లోహానిపూర్ణలో దొరికిన విగ్రహము ఒకటి గలదు. ఇది 'సగ్గుముగా' మానవాకృతిలోనున్న మొండెము. త్రవ్వకములలో దీనిని క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దమునకు చెందినవని నిర్ధారణ చేసిరి. ¹³

మత సంబంధమైన ప్రకరణములలో అతి పవిత్రమైనది చైత్యము. జైన స్మారకగ్రంథములలో ఈ చైత్య పూజను గురించి కొంత ప్రస్తావన యున్నది. వీనిని ఊరికి వెలుపల వెలకొల్పెడివారట. ఆచరంగ స్మారకములో ఇంద్రుడు, రుద్రుడు, స్కందుడు, ముకుందడు, యక్షడు, నాగులు మొదలగు వానిలో బాటు ఈ చైత్యములుకూడ పూజింపబడెను, అని వ్రాసియున్నది. ¹⁴ బౌద్ధ చైత్యములు, చైత్య వృక్షములవలె, ఇవియును, మహావీరుని పరి నిర్వాణమును నిర్దేశించును. ¹⁵

క్రీ. శ. 1, 2 శతాబ్దములలో ముఖ్యముగా కుషాన్రాజుల కాలములో జైనమతం కొంతవరకు వృద్ధి పొందెను. ఈ కాలమునందు స్తూపములు చైత్యములేగాక, ధర్మచక్రములు, 'అ యాగ పట్టము'లు (జైన పవిత్ర చిహ్నములు చెక్కిన రాతిబిళ్లలు) ధ్వజములు. స్తంభములు, శ్రీవత్స, పద్మము, మినయుగళము, మొదలగునవిన్నయు తీర్థంకరులలో బాటు, పూజించబడెడివి. మధురలోని త్రవ్వకములలో ఒక 'అ యాగపట్ట' ము లభించెను. దాని క్రిందనున్న శాసనములో నమో అర్హతో మహావీరస మధురకన... ¹⁶ అని వ్రాసియున్నది.

మరికొన్ని ఆ యాగ పట్టములలో స్తూపపవిత్రమునుగీర్చి, దాని ఇరుప్రక్కలను భక్తులు ప్రణమిల్లుచునట్లు గలవు. లక్ష్మీ సంగ్రహాలయమునందు భద్రవరదిన రాతి బిళ్లలో ఋషభ నాథుని విదులు, నిరంజన పృత్యము జేయుచున్న చక్కని దృశ్యము గలదు ¹⁷

కోస్తా అంధ్ర ప్రాంతములో కొంతమంది జైన ప్రచారకులు వలసవచ్చి మత ప్రబోధము చేసిరి అని తెలియుటకు కొన్ని ఆధారములు గలవు. ఈ కోస్తా ప్రాంతమునకు ఒరిస్సా రాష్ట్రము దాటిరావలెను. ఇందువలన ఒరిస్సా ప్రాంతములయందున్న జైనావశేషములను తెలిపి కొనుట ముందు అవసరము. వీనిలో అతి ప్రాచీనమైనవి ఖండగిరి - ఉడయగిరి కొండలు. వీనిలో హాథిగుంసా అను గుహలో ఒక శాసనము గలదు. ఈ శాసనము అష్టతులకు, పేద్దులకు ప్రణయ్యాంజలితో మొదలిడును గావున, ఇది జైన సంప్రదాయమునకు చెందినవని చెప్పుకొనవచ్చును. ఇది చేడి రాజగు భారవేలునిచే వెయింపబడిన శాసనము. మగధరాజగు నందుడు ఈ ప్రాంతమును జయించి జైన విగ్రహము వొకదానిని అవహరించుటచే, భారవేలుడు, తిరిగి మగధపై దండయాత్ర సాగించి, ఆ విగ్రహమును తిరిగి తీసికొనివచ్చుట దాని దిగ్విజయ ప్రస్తావన శాసనమునందగుచును.

పైన ఉదహరించిన శైవ విగ్రహము పార్వ నాథునిదేవని పూజించవచ్చును. వీలనన శ్వేతాంబర దిగంబర శైవన సామయముల పాపాత్మములయందును, ఈ ప్రదేశమునందు పార్వనాథుని పూజలు జరుగుచుండెడినవి తెలియజెప్పుచున్నది. దీనినిబట్టి మహాపీఠపురాణమునకు ముందుగానే, ఈ ప్రదేశమునందు శైవమతస్థాపక అయినట్లు, మత ప్రచారములు జరిగినట్లు తెలియుచున్నది. కోస్తా అంధ్రప్రాంతమునందుకూడ పార్వనాథుని పూజలు, మత ప్రచారము మౌర్యుల కాలమునుండి జరుగుచుండెడినవి చెప్పుకొనుటలో అశ్చర్యకరము.

కాని పురావస్తు శాస్త్రవేత్తలకా, ఆంధ్రదేశమున ఎక్కువ శైవ అవశేషములు ఎందుకు కనిపించవు అను దిమర్శ వెలువడును. విజయనగర సామ్రాజ్య ధ్వంసములు ఉండితీరవలెను. ఇది కొంత విమర్శన ధ్వంస ఆలోచించి చూచిన, ఈ మధ్య జరుగబడిన అవశేషములు కొంత ఈ కనుక్కుచు పరిష్కారము చేయుటకు ఉపయోగపడును.

భాగవతముగా కోస్తా అంధ్రప్రాంతమంతయు, ఎక్కువ కొండలుగాకాక, బట్టపర్చుగనుండి, క్రింద కనిపించు పెచ్చుల బయళ్ళ అండమును తిరిగింటుటకు చక్కగనుండును. క్రింద ప్రవహించు నదులు, కొండలపైన వనతులు విర్రరమకొనుటకు వీలు కలుగ జేసినవి. ఇందువలన విమర్శన ధ్వంస ఈ కొండలలో కనుపించు అవశేషములను చూచినచో, శైవ సంస్కృతి చాయలు కొన్ని కనిపించుచున్నవి. వానిపై ఇప్పుడు పైకి కనిపించు బొద్దానశేషము లన్నియు, శ్రీ. పూ. రెండవ శతాబ్దమునాటివి కావలయు శ్రీ. ౪. 6వ శతాబ్దము తరువాత పట్టినవి వానిలోనున్న వాస్తువు శిల్పకళ మొదలగువాటివలన తెలియుచున్నది.¹⁸ కాగా అతెగ్గండలో ఈ ప్రాంతములందు గావించిన అవశేషములలో దొరికిన ఆయాగ పట్టములు' స్వస్తికలు, మట్ట ముద్రలు, గోడను దిక్కులు మొదలైనవి.¹⁹ ఇవియున్నయు మధురలో దొరికిన పూర్వశైవ అవశేషములను జోలెయున్నవి.²⁰ వీటితోడఱు ఈమధ్యగుంటుపల్లిలో బయలుబడ్డ మహామేళువాహనుని (ఖారవేల) కాననము శైవ సంప్రదాయములను ధృవపరచుచున్నది.²¹

ఇన గుంటుపల్లిలోని గుహలకు, బీహారులోని 'అబీను' లకు నిర్దేశించబడిన సంహిత,²² వాస్తు విషయములలో విచిత్రము జేపా కనిపించును. గుండ్రముగానున్న చైత్యగృహము, పుష్పకారములో గోడలపై కనిపించు వితానము, మొదలగునవి బీహారు కొండలలో తప్ప, ఆంధ్రప్రాంతములలో మరెచ్చటను కనిపించదు కాగా, గుంటుపల్లి కొండపైనున్న శిలాస్థూపములు, బొడ్డన కొండలోని ఏకాంధిక శిలాస్థూపములు,²³ ఒకే రకముగ కనిపించును.

ఇవిగత, రామతీర్థం. కాలిహండం మొదలగుచోట, రాశిలో మల్లబడిన చిన్న చిన్న దక్షిణ మూలముల కొన్ని తవ్వకములలో బయలుబడినవి.²⁴ ట్యుండునది, 'కంకాశిల', తవ్వకములలో బయలుబడ్డ రాతి ఫలకముల బొమ్మలలో కనిపించును. ఇవియును, ఆయాగపటములు, స్వస్తిక మొదలగు శైవ పూజార్థములైన వివిధ చిహ్నములు.

ఇది ఒరిస్సా-కోస్తా ఆంధ్ర ప్రాంతములలోని అవశేషములు, కన్నానదీతీర ప్రాంత అవశేషములు, రెండు భిన్న సంప్రదాయములను చూపించుచున్నవి. కాని ఈ రెండు మౌర్యుల కాలమునాటివి. కాలిహండం కొండపై అశోకుని పేరు కనిపించునది లిఖిత మొకటి దొరికినది.²⁵ అరురావతిలోని తవ్వకములలోని ఎస్.డి.పి.మృగ్మయ పాత్రలు, కృష్ణానదీప్రాంతమున మౌర్యులకాలమును సూచించుచున్నవి.²⁶ వీరి కాలమున అయోధ్యలోని ఇక్ష్వాకుల వంశపు రాజులు కొంతమంది కోస్తా ప్రాంతములలోని శైవ సంప్రదాయమునకు మరీకొందరు వివిధ వర్తకములనుదాటి, వర్ణమగోదావరీ ప్రాంతము మీదుగా, దక్కన్ పీఠభూమినిచేరి, కృష్ణానదీ ప్రాంతమునకు వలన వచ్చిన ఇక్ష్వాకులు, బౌద్ధ సంప్రదాయమునకు కాలకుత్సించి పూజించవచ్చును.

కోస్తా ఆంధ్ర ప్రాంతములకు వాయవ్యముగానున్న బిలాస్ పూర్ చట్టిన్ మెడ్ ప్రాంతము ఒకప్పుడు 'మహా కోసం' అని పిలువబడుచూ యుండెడిది. ఇది మౌర్యుల కాలములో వాగజాలివారి స్థావరమైయుండెను. వీరిచట రాజ్యమేలినట్లు చారి తనముగా, పురావస్తు శాస్త్రరీత్యా ధృవీకరించవచ్చును.²⁷ వీరికి దేవలయ సర్పము పై వస్తుకము తప్ప మరేమతమును దగ్గరకు రానిచ్చెడివారు కాదు. అయినప్పటికి మహావీరుని ప్రబోధములు ముగ్ధులై శైవ మతమును అవలంబించిరి. తిరిగి శైవ ప్రబోధములు, వాగుపూదాసు అధరించి యుండుటచే, వాగవంశజులలో శైవధర్మమునందు గురి కురియుండవచ్చును. ఒరిస్సా అంధ్ర, మైసూర్ ప్రాంతములలో ఇప్పటికి కనుపించు వాగు ప్రతిష్ఠలు, పూజలు మౌర్యకాలమునాటి శైవ ప్రబోధములు, ప్రజలలో కనిపించిన వమ్మకమై యుండవచ్చును.

ఇక శైవమతం కోస్తా అంధ్ర ప్రాంతమునందు ప్రవేశపెట్టిన తర్వాత ఇప్పుడు తెచ్చు అప్ప చెప్పకు శ్రీ. ౪. 12 వ శతాబ్దమునకు చెందిన, ధర్మామృతమును, దిగంబరతాత ప్రమాణ గ్రంథములలో ఈ గాథయున్నది.²⁸

ఆంగదేశంలో యశోధరుడను ఇక్ష్వాకు రాజుండేవాడు అతడు శైవమతాధిదావి. పెంగినుండలమందున్న ప్రకృతిశోభకు ముగ్ధుడై, ప్రతీపాల పురిమమచోట స్థావరమేర్పరచుకొని, రాజ్యమును అన

ముగ్గురు కొడుకులైన, అనంత వీర్యుడు, శ్రీధరుడు, పియ్యబుడు, అనురాగి వదలి తపస్సు చేసుకొనుచుండును. అరువాత వాని కొడుకులుకూడ ఈ వ్రదేశమునుబోచి ముగ్గులై జీవముక్తికి, తండ్రివలె తపస్సుచేయుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. కానిమంత్రి రాజ్యభక్తి ముగునని, అతోచించి, పెద్దవానిని తిరిగి లంగదేశమునకు తీసుకొని వెంటకు ప్రయత్నముచేసెను. కాని ధైర్యధర్మవరాలుణుడై తపస్సుతో నిమగ్నుడై యుండెను. లాభములేక రెండవ వాని నడుగగా, ప్రతిపాలపురము (భట్టి పోలు) ననేయుండి రాజ్యముచేసెదని మంత్రికి మాట ఇచ్చెను.²⁹

ఈ ఆంధ్రదేశమునకు, అనగా ఆంధ్ర అను పదమునకు, జైనులకు కొంత సంబంధం కలిపిస్తుంది. ఆంధ్ర, అంధ అను ప్రాకృత పదమునుండి వచ్చినదని చెప్పుచున్నచో, ఆంధ్రులు గుడ్డివారా అన్న ప్రభుకు, ధర్మాపురముందు ఒక జైనుగా కలడు.³⁰

ప్రతిపాలపురమునందు 'భనదుడు', ఇక్ష్వాకురాజు పరిపాలిస్తూవుండేవాడు. అతడు సంఘసీరియమనగా మహారైయైన 'కపలసీరిని' పెండ్లాడెను. సంఘసీరి అపారమైన బొడ్డు ధర్మాభిమాని. భనదుడు జైనుడుగుటచే తన భార్య, మామగారి అధిపాయములు కొంత కలుగగా వుండేవి. అయితే తన భార్యయైన కపలసీరిని ఒప్పించి, జైనులతో ఒప్పించాడు. కాని మామగారిని మటుకు ఒప్పించలేక పొయ్యాడు. ఒక సందర్భంలో జైన 'చరణరాసులు' వచ్చి తన కొలుపుటమునందుండగా, బొడ్డుల ప్రసాదవనవచ్చి, తన మామగారి అధిపాయమును వారికి చెప్పెను. దానికి వారు తమ ప్రతిభాశక్తిచే, జైన ధర్మముపైనే సంఘసీరికి నమ్మకము గలిగింది, జైన ధర్మమున అవలంబించునట్లు వాగ్దానము తీసుకొని వెదలిపోయిరి. కాని అతడు, కొన్ని రోజులైనతర్వాత, తన అధిపాయమును తిరిగి మార్చుకొని, బొడ్డుడయ్యెను. దీనికి చరణరాసులు రోపించి, సంఘసీరిని, బొడ్డునుతాదినామాలను, ఏడువంశముల వరకు ఆంధ్రులగుటకుని శపించి వెళ్ళిపోయెను. వేరే ప్రప్రభుముగ భాస్కరటకమునందు లంధరులని వ్యవహరింపబడెడువారు.

దీనినిబట్టి జైనులకు, బొడ్డులను బద్ధ జైనులుండదీవని లేలిపోవుచున్నది. కాగా అమరావతిలో మొట్టమొదట అంధక³¹ బొడ్డులు, పూర్వ జైనులు అనర జైనులు, మహిషాశకులు, మొదలగు పెద్దలలో చాళోప చాళుకుగ విడిపోయిరి. తరువాత భట్టి ప్రాంతము (ప్రతిపాలపురము) మొదట జైనుల ముఖ్య స్థావరమై, అరువాత బొడ్డుల ప్రాబల్యము ఎక్కువగుటవలన బొడ్డుస్థావరముగ మారి యుండవచ్చునని లేలుచున్నది.

మహావీరుడు క్రీ. పూ. 6 వ శతాబ్దమునకు చెందినవాడని అదిమరలే లేలుకుకొంటిమి. ఇతడు తన చివితరాలంలో, ఒరిస్సా

దేశములోని కుమార గిరి ప్రాంతమునకువచ్చి, జైనధర్మమును బోధించినట్లుగ భర్తామృతమందు ఉదహరింపబడియున్నది. తరువాత జైనమత ప్రచారములో ముఖ్య పాత్రవహించినవాడు, అతని ధిష్ణుడు బుద్ధబాహుడు.³² ఇతడు అతేషే ప్రతిభాశక్తి గలవాడగుటచేత, మౌర్యపండగునై, మహారాజునే, ఆంధ్రదేశమునకు ఓనుకొనివచ్చెనను గాథ శ్రీశైల ప్రాంతమునందు చెప్పుకొనెదరు. ఇతడే జైన ఇక్ష్వాకు రాజులు, కోస్తా ఆంధ్రప్రాంతమునకు కలక వచ్చుటకు, దోహదమిచ్చియుండవచ్చును.

క్రీ. శ. రెండవ శతాబ్దమున జైన మతమును పునరుద్ధరించుటకు మరికొందరు ధర్మవేత్తలు దక్షిణహిందూదేశమునకు వెలవవచ్చిరి. దీనికి వాయుకుడు కాలకాచార్యుడు. ఇతడు నిమిత్త శాస్త్రము క్షణముగా తెలిసినవాడు. పంచరత్నమును గ్రంథమునకు భాష్యము రచించెను. గాతమీపుత్ర సాతకర్ణి పమరాలిడు. ఈ రాజులు కాలకాచార్యుడు దర్శించి ఆరాజ్య భవిష్యత్తును, ప్రపంచ భవిష్యత్తుకూడ చర్చించినట్లు తెలియుచున్నది.³³

అమరావతిలో యిటీవల దొరికిన సంఘసాసమునుండి, కోస్తా విషయములు సేకరింపవచ్చును.³⁴ ఈ శాసనములోని మూడవ పంక్తిలో ఆనేరణో బహునాని, అను మూడు పదములనుబట్టి, కలింగదేశము దగ్గర ప్రాంతములలో, జైన లాసనులు నివసించు వ్రదేశములని ఎంచి యుద్ధములో ఆ వ్రదేశములను రక్షింపకై ను చేయుట ఇష్టము లేక, ఆపించెనని స్ఫురించుచున్నది. కాలిహుండం, రామత్తిరం, బొజ్జినకొండ, గుంటువల్లి మొదలగు వ్రదేశములలో జైనబెట్టలు, బసతులు, తిర్థములు యుండెదనని, అటు కనుపించు అవశ్యము లనుబట్టి తెలుసుకొనవచ్చును.

ఈ బెట్ట, బసతి, మొదలగునవి క్రీ. శ. 7 వ శతాబ్దము వరకు యున్నట్లు చారిత్రకముగ గూడ తెలియుచున్నది. కోస్తా ప్రాంతమునేలవ చాళుక్యరాజగు కుబ్జ విష్ణువర్ధనుడు, జైనమతమునట్లు దిక్కున అభిమానమున్నవాడు. ఇతని భార్య అయ్యన మహాదేవి, విజయవాడలోని దుర్గ కొండపై 'నదుంబవతి' నొకదానిని స్థాపించెను.³⁵ ఇది ప్రజ్ఞాశాలియైన కవి భద్రాచార్యుని ఆధ్వర్యంలో వుండెదదట.

ఆంధ్రదేశములో క్రీ. శ. మూడవ శతాబ్దమువరకు, వ్యాసారము చేయువారిని శ్రేష్ఠులని పేర్చెడివారు.³⁶ ఇప్పుడుకూడ కొంత మందికి పెట్టి, చెట్టి అను పదములు వ్యవహారములోనున్నవి. కాని వాహుళ్యంగా పీరిని కోమటని పిల్చుచున్నాము. పీరు మైసూరు రాష్ట్రమునందుకూడ కోమట్లనే పిలువబడుచున్నారు. భరణబాహు

ప్రబోధములకు శత్రుత్వము కలదు. ప్రాచీనమునందు స్థావరము చేయించిరి. అటువలె గోమతేశ్వరుని ఆరాధ్య దైవముగ జేసుకొనిరి. వారే గోమరులు వ్యావహారికముతో వీరు కోమట్లుగ రూపింది యుండవచ్చును.

ఓట్టు దైవమత ప్రవక్తల వలనతెచ్చియో కోస్తా ప్రాంతము లకు వచ్చి దైవశక్తి ప్రముఖము విచ్చరించిరి. కాని దొడ్డులయందున్న సమృద్ధి, ప్రజలకు దైవమయందు చేరుదెను. వీరినక దైవభక్తి ధర్మమునందున్న కర్మకాండలు అవలంబించుటకు ఎంతో కష్టముగా నుండెడివి. దొడ్డుల మాధ్యమికవాదము అర్థము చేసుకొనుటకు, సులభముగా నుండుటయేగాక, నైషిక్ కర్మలను ఎక్కువ ప్రాధాన్యములేదు. ఇదియునుగాక, ఆచార్య నాగార్జునుడు, జరుగనరాదాచర్యలు, ఆర్యదేవుడు మొదలగు ప్రతిభావంతులు, దొడ్డుమత ప్రగతికి దోహదమిచ్చిరి.³⁷

వీరి నొట్టువారు దైవ ప్రబోధములతో ముఖ్యముగ గతునింప వలసిన విషయము మానవ జీవిత పరమావధి గల ౪౩ సంవత్సరములలో కొంత అవధిని ఉంచుటయందు కాని దైవ భక్తి ప్రకారము, భక్తిబద్ధముగానున్న జీవిత, ప్రాపంచ్య బంధములనుండి అప్పించుకొని ఒక పవిత్రస్థాయిని అందుటయే సర్వసేమ. ఈ విషయమే ప్రతిభావంతులైన ప్రవక్తలు, అంధదేవములను ప్రవచనముగా అందజేసి, దైవమత స్థిరముగా దోహదము నిచ్చిరి.

అ ధో జ్ఞా పి క లు

1. చిల్ల మ్యూజియం ఆధ్వర్యంతో 'దైవ సంస్కృతి'ని గురించి భోపాల్‌లో మార్చి 23 నుండి 25 వరకు సభలు జరిగెను. ఈ సందర్భమున తయారుచేయబడిన వ్యాసమును ఆధారము చేసుకొని ఇది తయారుచేయబడినది.
2. Encyclopedia of Religious and Ethics Vol No.
3. చరిత్రలో ధీమృతు పూర్వము 563 సంవత్సరమున ఇతడు జన్మించినట్లు తెలియుచున్నది. ఇది కేవలము బౌద్ధ సంగీతులను (Buddhist councils) ను ఆధారముగా చేసుకొని చెప్పగలిగినది. బౌద్ధుల 'సుర్వపీటక' వినయ పీటక అను గ్రంథములు, బుద్ధుని పరినిర్వాణము కాగానే సేకరించినవియు, మొదటి సంగీతి, మూడవ సంగీతి మగధదేశమునందు రాజగృహములో జరిగినవియు, మూడవది అరేటాని కాలమున బరుగుటచే, గ్రీకుచరిత్రలో అథోకుని కాలము సంగీతి ఉదాహరించి యుండుటవలన కూడ,

పైన చెప్పిన క్రీ. పూ. 563 సంవత్సరములు సరిహద్దు చున్నది.

4. Smith V. Jaina Stupa Plate XII ;

6. తారనాథుడు, నాగకళ, దేవకళ, అను పదములను వాడెను అశోకుడు మధురలోని స్తూపమును నిర్మించుటకు 'యక్ష కళాకారులను' నినియోగించినట్లుతడు చెప్పెను. అవశ్యక పుత్రి, అను గ్రంథములో నిర్మితిగధ 1012 పే 454 కూడ చూడుడు.

6. జైన ప్రభావూరి వ్రాసిన గ్రంథం క్రీ. శ. 14 కాలంనాటి దైవపుటికి, దైవ అవశేషములు, కట్టడములను గురించి చాలా విపులముగా వర్ణింపబడి యున్నవి. మధురలోని జైన స్తూపము, పార్శ్వనాథుని కాలములోనే కొంత బీర్లోద్ధరణ పంస్కారము జరిగెనని, తరువాత వెయ్యి సంవత్సరములైన తర్వాత, 'ఒప్పభట్ట సూరి' లను వానిచే తిరిగి బీర్లోద్ధరణ గావించబడెనని వ్రాసెను.

7. అవశ్యక చూర్తి. పే 223-227.

8. ఇది ఒక రాశిపత్ర గ్రంథము ఇది క్రీ. శ. 1100 శతాబ్దమునకు చెందినది.

9. ఇది దైవ భక్తిలో 'ప్రేమసాహిత్యాన్ని' నిర్దేశించు గ్రంథము. క్రీ. శ. 5వ శతాబ్దమునకు చెందిన 'సంఘ దానగి' వాచకమునకుసరించి ఈ పుస్తకము వ్రాయబడెను.

10. మహావీర, బుద్ధుల చరిత్రలో 'ప్రపంచ ప్రబోధ' రాజాను గురించి అనేక ప్రస్తావనలు కలవు. అచట ఇతడు వీరి సమ కాలికుడని విధ్వంస యగుచున్నది Fuhrer A. Antiquities of the Buddha's Birth place in the Napalese Tarai-1972. P. 5.

జ్ఞాత భర్మకథా స్థూతములోను, భాగవతి స్మృతియు లోను, మహావీరుని ప్రబోధములను విని, ఇతడు ఇంద్రుడో, రుద్రుడో అనుకొనడివారని వాసియున్నది.

11. Subba Rao B. Baroda Through the Age P. 97-100

12. Fuhrer A పైన ఉదాహరించిన గ్రంథము చూడుడు

13. ఇది హంస్సాలో దొరికిన 'విశ్వదేవతామూర్తులు' అను పేరుతో వ్యవహరింపబడుచున్న అవశేషములకు పోలి

- యున్నది. ఇతన తీర్థంకరుని ముందేమై భుంధనమునని కొంతమంది అభిప్రాయము. దీనిపైనున్న 'నుమపుదనం' ఒక్కటే మౌర్యుల కాలమునాటిదని చెప్పటకు ఆధారమని కొందరి అభిప్రాయము.
14. యు. పి. సి గ్రంథమును చూడుడు. పే-6.
15. కైఫులకు 'భూపుత్రిక,' 'గుణాలి' చైత్యములు, చొద్దులకు గోతమ ఆనందచైత్యములు ముఖ్యముగా చెప్పకొన దగినవి.
16. Epigraphia Indica Vol II, P. 200.
17. ఇది మహావీరుని జన్మదినోత్సవమును నిర్దేశించును.
18. కృష్ణానది ప్రవహించు ప్రాంతమునయున్న బొడ్డ క్షేత్రములకు కొన్ని ప్రాంతములనున్న శాలిహంజం, రామతీర్థం బౌద్ధవకాండ, మొదలగు బొడ్డ క్షేత్రములకు చాలా తేడా కనిపించుచున్నది. ఈ తేడా పూర్వపు సంప్రదాయములు మారి, మరొక సంప్రదాయమును అవలంబించుటలో వచ్చినది.
19. Annual Report of the Archaeological Department : Southern circle 1919-20, P. 38
20. Smith V. A. The Jaina Stupa Pl XX-XXII
21. Subrahmanyam R. The Guntupally inscription of Kharavela.
22. Fuhrer : of cit P, 5.
23. Annual Report of the Archaeological Department : Southern circle 1908-09, P. 17.
24. హైదరాబాదు భారత పురావస్తు పర్యేక్షణ కార్యాలయములో ఈ ప్రాంతమునుండి వచ్చిన బైన ఉద్దేశిక స్థూపములు భద్రపరుపబడియున్నవి.
25. Epigraphia Indica Vol XXXI, 14, P. 87, 88,
26. ధరణికోటలో ఎస్. వెంకట్రామయ్య శ్రవ్యకములలోను, అమరావతిలో ఐ. కార్తికేయశర్మ శ్రవ్యకములలోను ఇవి బయటబడెను.
27. Padmavati : Indian History Congress : (Gwalior) P. 28.
28. Desai P. B. Jainism in South India and some Jaina Epigraphs (1937) P. 2
29. ఆంధ్ర విశ్వాన సర్వస్వము 3. (1959) పే. 546. చెదర్లలోని కపితేత్తరస్వామి దేవాలయస్థలపురాణములో కై గాధను సూచించుచున్నది. Sastri T.V.G. A Bhumiya Temple from a chaityagrha అను వ్యాసము Itihās, Vol III No 1 చూడుడు. దీనినిబట్టి ఈ కపితేత్తరాలయము మొదట జీవాలయమై యుండునేమో?
30. Desai P. B. 1 bid P.
31. ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వము 1034 పే. 29.
32. భద్రవాహుడు సమస్కార నిర్మాతని ఆదేశించిన ప్రకల్ప ఇది ఇతడు రచించిన పంచవరమేష్ఠి మంత్రము.
"జమో అరహంతాణం
జమో సిద్ధాణం
జమో అకరిణాణం
జమో ఉపజ్జయ్యాణం
జమోలోమే సజ్జులీలీలాణం"
33. Shah U. P. 1 bid P. 80
34. భారతి. మార్చి 78 పే 46.
35. Journal of Andhra Historical Research Society, Vol XVI, P. 42.
36. స్తంధక వర్ణితశ్రీష్టిపః అమృతాననము నాగాడ్డువకొండలో దొరికెను.
37. జగ్గయ్యపేటలో దొరికిన శాతవాహనబట్టి.

అ మృత స్య పుత్రాః

శ్రీ వా డూ రి

నేను అప్పుడొకడు కాదు
నా ధర్మంలో అప్పుడొక తేదా.
వైదిక ప్రపంచంలో విష్ణుమానవుడే ఉన్నాను
వాని ఇల్లకు వసుదైత కుటుంబమన్నాడు.

జ్ఞానీ వ్యత్యాసాల లేవు
పండితాః సమాదర్శనాయాని
అంటూంది మా భగవద్గీత
అదే నా జాతీయం

భవతుడవరు ? శబరీ యోధుడు ?
వ్యసనడవరు ? వాత్సీకి యోధుడు ?
అమంభతి యోధుని భార్య ?
రాజుడువరు ? కృష్ణుడవరు ?
సూర్యుడవరు ? అంబూకాడవరు ?
పీఠంతా ఒక్కటో మూత్రంలే కదా ?
కర్మతో ద్వితీయ వారే నదా !

విక్రమించిందిచులో కులం పువరిత
చూపింపగలనా అభివృద్ధి నిరోధం

నా చరిత్ర గతి నీలమైదువి
నా జాతి ప్రగతి నీలమైదువి
నా ధర్మాని తెలియని వారు
అమేమో విగుతున్నారు.

హాత మెటుని అభంగులు
నాహాయని సుకుమ ప్రసంగులు
కమలదాసు గీతులు
తిరుప్పావ్వుల పీఠాలు
ఏ జాతి రామరమైవారా ?
ఏ జాతి భార్యమైవారా ?

పీఠంతా ఏమన్న జాతీయాలే కదా ?
పీఠంతా పైకి నడిచిన వారే నదా !
అందులో సుకలత్యులొక్కడొక్కటి
ఇక్కడంతా సుజలత్యుల విలపిస్తున్నాడు.

తెలియని మతాంతరాలెడో అంటున్నారట.
అజ్ఞానమైన వారందా పింటున్నారు.

*

*

“అప్పటి నాం జాతిః” అన్నది ఒక మతాది
“అత్తవల్ల పుట్టినాతాది అన్న నీతి మతాది.
“అనానానా మిదుగుంటున్న అన్న సామ్యవాదం
“ఎరోసరాధర్మ మిదుం శరీర” మన్న ధర్మం,

అంటే మండితారానందమై
సూర్యుల సుకుమ వ్యవహారమై
యోధాత్మ మానవరూప దానివే
సమానం పొందినవ గాత నాది.

*

*

*

నిమ్మల ప్రాంగణాలలోనూ రావకొన్నాడు.
దళితుల మధ్యరింప మన్న వివేకానందమూ
అందరికీ వైదిక ధర్మం స్వేచ్ఛ బయోగండుడు
అంటరానితనాన్ని కడగేసిన గౌరవిమహాత్ముడు.

“దూరమతి ప్రణాః ఉర్మి” అన్నాం వారు
అందరూ ఒక చోటే రావలసి ప్రధానమన్నారా సురూ.
నా చరిత్రంతా సమస్త జాతి యాభివృద్ధి.
దళితుడై నా క్రమాభివృద్ధిలో భాగమిదే.

ఉర్మింపగాన ప్రాహ్మణ్యం కూడా
కర్మలో యోగ్యుడైనా ద్విజాతాతాడు.
మా ధర్మంలో మరల ప్రాసనాడు
పరమాపద సామానం మనాడు.
చరిత్ర కూడా అన్న ప్రక్కాదా సన్నెనైవరింపరా ?
ప్రసాదాన్ని దాని కున్నగంతులైవరింపరా ?

*

*

*

అలాటి ?
అంటరానితనం లేదంటావా ?

నీ చుట్టూ ఉన్నదాన్ని కాంటావా?
కాదనలేను దానికి కరిత్ర ఉంటు
కాదనలేను దానికి చికిర్య ఉంటు
అంటరాని వారెవరో తెలుసుకోవాలి
అంటరానితనమేదో విమర్శించుకోవాలి.

*

*

**

బ్రాహ్మణుడనని చందాల దివళం గుడివేవాడు
పైందిపుడనని హిందూ టిలం లేనివాడు
పైదికుడునని క్రాగుబోల్తే పిరుగువాడు
జూదనూడువాడు - వ్యభిచారం చెయ్యవాడు
పుట్టుగానే కులం వస్తున్నవాడు
పారంపర్యతకు లీజువలల్లవాడు
సన్న తాకకు అన్న విచార హీనుడు
విశాల ధర్మాన్ని పంటింటో దాచినవాడు
తన కోసం గుళ్ళ కట్టి పందిని రానివ్వనివాడు
మాతం మారిన వాని చూచి బాధ లేనివాడు
దేశానికి ద్రోహం తలపెట్టేవాడు
విదేశాలకి దాసోహం అమ్మవాడు
దొంగ వ్యాపారం చేస్తున్నవాడు.

ద్రోహానికి సమయం చూస్తున్నవాడు
ఆర్యదృష్టి లేనివాడు
పైందప నిష్క రానివాడు
స్వాభిమానం లేనివాడు
శాస్త్రజ్ఞానం రానివాడు
మొద్దుబారిప మతంవాడు
బుద్ధి లేని తరంవాడు
మించా అంటరాని వారు
పేరే అస్పృశ్యతాతారం.

ఇలా లంటూంది నా పైందం

అల్పేచ్ఛితకి అది దాంధ్రవం

*

*

విరాస మార్గంలోనే విభిన్న లక్ష్యాలు
విభిన్నతలో ఉన్నాయి ఏకతకు మార్గాలు
మతాచారాలు చేసిన ప్రసంగాలు
వా జాతిలోన వరప్రసాద పూరకాలు

ద్వాదశ రిదాద్దాల బానిసను నేను
దారి ఆపి క మార్గాలననం భరించినాను
ఈ సుడిర్గ కాలంలో వెట్ట చెదారాలు
చుదారాలు వచ్చి చేరినవిందులో
అంటరానితనంగా చోటు చేసుకున్నాయి సందూలో.

ఈ మార్గాచారాలు కాల ప్రవాహ బనిరాలు
ఈ ప్రభావాలలో మెలిమి పోదాలూ
స్వార్థాల మేదల్లో ఇన్ని దీనాలు బ్రతికినవి
ఆ చావరల పీలకల్లో శాశ్వతంగా నిలిచినవి

కాలజ్ఞానం నా వాళ్ళకి కలిగినవాడు
కనిపించకుండా పోతుంది చూడు.

నేను విజ్ఞానం సాధించినవాడు
నా పైదిక లోకం శోధించినవాడు
నా ధర్మమేమిటో నాకు తెలిసిన రోజు
పద్మ తాకనన్నవాడు పట్టి బూజు.
మార్పుకోసం మతం మార్చుకోను
ప్రగతికోసం జడవాదం పూనబోను
పైందవేతరుడికి నా హక్కు చెందరాదు
ఆర్య భావం లేనివాడు హరిజనుడు కాదు.
నేను ఆత్మాభిమానం గల అమృతస్వ పుత్రుడను
నేను సంపూర్ణ పైందిపుడును
నేటి ప్రపంచ కాంతికి బంధువును.

స్వగ్ధీయ కోకా సుబ్బారావు :

రాజ్యాంగ సంస్కరణలు

శ్రీ కా కు మా ను తా రా నా థ్

"The people of the American States, holding the sovereignty in their own hands, have no occasion to exact any pledges from any one for a due observance of individual rights; but the aggressive tendency of power is such that they have deemed it of no small importance, that in framing the instruments under which their governments are to be administered by their agents, they should repeat and reenact this guarantee, and thereby adopt it as a principle of constitutional protection."

Judge Cooley in his "Constitutional Limitations" quoted by Justice Das in Goplan's case.

శ్రీ కోకా సుబ్బారావు మరణంతో భారత రాజ్యాంగ చరిత్రలో ఒక శకం ముగిసినదనవచ్చు. తాను ప్రారంభించిన, తాను ప్రతికంగా నిలిచిన భారతంలో ఒక మాధ్యమ మాధ్యమ భారతం సృష్టించి చూపాడు, కొన్నిటిపట్ల వ్యభిచరించాడు, తన భావాలు వెల్లడించాడు, వెల్లడించాడు.

మనం అయిన అభిప్రాయాలలో వింతమాత్రం ఏకీభవించుకోవచ్చు. కాని రాజ్యాంగంలో తీవ్రమైన మార్పులు వచ్చిన ఈ తరుణంలో ఆ అభిప్రాయాలను గురించి తెలుసుకోవటం కనీస కర్తవ్యం.

నిజానికి సుబ్బారావు ఒక భారతీ, ఒక అభిప్రాయానికి ప్రతినిధి మాత్రమే. 'కాకనాథ్' 1975 నవంబరు సంచికలో ఒక వ్యాసం ప్రాస్తావన భావాన్ని తెలుపబట్టాడు. అవతరిరాధిపతులు, తాను న్యాయమూర్తిగా తీర్పుచేసే ముఖ్యమైన సమస్య గురించి ప్రాయ మర్పారీ, కాని ఒక చెంచినట్లుగా తానిచ్చి తీర్పు తన సొంతతీర్పు కాదనీ, అది అందరిదనీ, కాబట్టి తన తీర్పు గురించికాక, ఒక తీర్పు గురించి ప్రస్తావన ప్రశ్నాడు. అదే గోల్డెనాథ్ వివాదము.

దీనికిముందు మనం కొన్ని విశేషాలను తెలుసుకోవటం అవ

సరం. 1946 డిసెంబరు 9న రాజ్యాంగసభ ఏర్పడితే, 1947 భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం ప్రకారం రాజ్యాంగ నిర్మాణ బాధ్యత ఈ రాజ్యాంగ సభకు లభించింది. 1947 జనవరి 22న ఈ రాజ్యాంగ నిర్మాణసభ ఒక తీర్మానం ద్వారా - ఈ దేశంలో రాజ్యానికి గాని, ప్రభుత్వానికిగాని అసర్వాధికారాలు - ప్రజలనుంచే వచ్చాయని వక్కాణించింది. 1948 డిసెంబరు 10న బిల్లరాజ్యసమితి జనరల్ ఎసెంబ్లీ మానవ హక్కులను గురించి ఒక తీర్మానాన్ని ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించింది. ఇలా తయారైన రాజ్యాంగాన్ని మనకు మనమే 1949 నవంబరు 26న ఇచ్చుకున్నాం.

ప్రపంచంలోని లిఖితరాజ్యాంగాల్లో అమెరికన్ రాజ్యాంగం చాలా ప్రాచీనమయింది. దానికొక ప్రాధాన్యత ఉంది. అప్పటి బిటిష్ పాలననుండి బయటపడ్డవారు, ప్రజాప్రతినిధులలో కూడిన సభలు కూడా బ్రిటిష్ పాలనా విధానాన్ని అనుసరించేవారు. ప్రజల హక్కులమీద దండయాత్ర చేసేది అర్థంచేసుకున్నారు. కాబట్టి ప్రజలకు పరిపాలనా యంత్రాంగం (ఎగ్జిక్యూటివ్) నుంచే కాకుండా, శాసన సభా యంత్రాంగం (లెజిస్లేటివ్) నుంచి కూడా రక్షణ ఉండాలని భావించారు, ఆ విధంగా రాజ్యాంగ నిర్మాణం జరిగింది.

ప్రాథమిక హక్కులనే ఈ భారతీ ప్రతికాలు మాత్రమే. నిజానికి మన రాజ్యాంగ నిర్మాణకాలంనాటికి దేశంలో ఏ విదేశీ ప్రభుత్వములేదు. జాతీయ ప్రభుత్వము ఉంది, ఉన్నదంటే భారతీయులే మరి పీఠిలో వివరించుచివారికి, వివరించుకుంటున్నప్పుడు సామిలు కావాలి? లేవలం ప్రజల సదభిప్రాయాలమీద, పరిపాలకులు తమకు తాము ప్రయంగా ఏర్పరుచుకునే పరిమితులమీద రాజ్యాంగ నిర్మాతలకు నమ్మకం లేకపోయింది. కాబట్టి ఏదీ ఏమైనా కొన్ని హక్కులకు ప్రాథమిక హక్కులని నామకరణం చేసి వాటిని కోడికరించారు.

ఇంకొక విశేషం మనదొక మధ్యేమార్గము. అప్పటికే అనేక

లిఖిత రాజ్యాంగాలుండటంచేత వారి అనుభవాలు గ్రహించాం, వాటి విశిష్టతను సంగ్రహించాం. బ్రిటన్ లోవలె కేవలం పార్లమెంటుదే సర్వాధికారం అనలేదు, అమెరికాలోవలె సుప్రీంకోర్టు సర్వాధికారాన్ని అంగీకరించలేదు. మధ్యేమార్గ మవలంబించి ఎవరి పరిధులను వారి వారి లేవ్వరచటం జరిగింది. అంతా, సర్వలూ-పార్లమెంటు, శాసన సభలు, న్యాయస్థానాలు, చివరికి రాష్ట్రపతికూడా -రాజ్యాంగానికి తోబుట్టి ఉండాలని నిర్ణయించటం జరిగింది. కాబట్టి ప్రధాన న్యాయ మూర్తి హిదయతుల్లా 1971లో ప్రీసిడెంట్ కేసులో ఈ విధంగా అనగలిగాడు : “న్యాయస్థానాలు తన చర్యలను ఎంతమాత్రం పరిశీలించటానికి వీలులేదని రాష్ట్రపతికూడా అనగూడదు. తనకు వచ్చినప్పుడల్లా సుచేదనలను ఇవ్వటానికి వీలయిన, ఘనత సహించిన మొగలు ప్రభువుల అధికారాలుగాని, బ్రిటిష్ ప్రభువుల పార్లమెంటు హక్కులుగాని ఆయనకు సంక్రమించలేదు.” ఇవి మనకు కఠినంగా ధృవీకరించవచ్చు, కాని వాస్తవమే.

రాజ్యాంగంలోని మూడవ భాగంలో ఈ ప్రాథమిక హక్కులు వివరింపబడ్డాయి. 13వ అనుచ్ఛేదం (ఆర్టికల్) ప్రకారం, ప్రభుత్వం ఏ చట్టాన్ని చేసినా అది ప్రాథమికహక్కులకు భంగకరంగా ఉండగూడదు. అలాఉంటే, భంగకరంగా ఉన్నంతవరకు అది చట్టం కాదు. అలాగే ఇరవయ్యవభాగం రాజ్యాంగ సవరణకు సంబంధించింది, అందులో ఒకేఒక అనుచ్ఛేదముంచి 368. ఏవర్తతి ప్రకారం రాజ్యాంగం సవరింపబడవలసింది ఇందులో వివరింపబడింది.

గోల్డెన్ వాచ్ స్వహారంలో కోర్టు ముందుకొచ్చిన ప్రశ్న ఇది : 368 అనుచ్ఛేదం ప్రకారం జరిగిన రాజ్యాంగ సవరణకూడా “లా”యే కాబట్టి, అది ప్రాథమికహక్కులకు వ్యతిరేకంగాఉంటే, 13వ అనుచ్ఛేదం ప్రకారం చెల్లుతుందా చెల్లిదా అని.

అయితే ఈ ప్రశ్న మొదటిసారి గోల్డెన్ వాచ్ లోనే రాలేదు. రాజ్యాంగము మొదటిసారిగా 1951 జూన్ లో సవరింపబడటంతోనే, శంకర ప్రసాద్ వివాదంలో సుప్రీంకోర్టు ముందుకొచ్చింది. ఈ సవరణద్వారా 31 ఎ, 31 బి అనుచ్ఛేదాలు, 9వ షెడ్యూలు చేర్చబడ్డాయి. ఈ 9వ షెడ్యూలులో 13 భూసంస్కరణ చట్టాలు చేర్చబడ్డాయి. ఈ వివాదంలో అయిదుగురు న్యాయ మూర్తులు - కవియా, పతంజలిశాస్త్రి, ముఖర్జీయా, దాస్, చంద్రశేఖర అయ్యర్లు - ఇరవై భాగంలోగల అధికారం పార్లమెంటు హక్కుగాని, కాబట్టి 13వ అనుచ్ఛేదానికి తోబుట్టి ఉండవలసిన చనిలేదని నిర్ణయించారు.

లిఖిత ఇలాంటి వివాదమే 1965 లో జిజ్ఞాసోపింగు వ్యవ

హారంలో సుప్రీంకోర్టు ముందుకొచ్చింది. 1964 జూన్ లో సప్రీం 17 వ సంస్కరణ ఫలితంగా ఈ వివాద మొచ్చింది. 9 వ షెడ్యూలులోని భూసంస్కరణల చట్టాలసంఖ్య 64 కు పెరిగింది. 31 ఎ కూడా సంస్కరింపబడింది. కాని ఇప్పుడు అభిప్రాయాలు పూర్తిగా భేదించాయి. 3 : 2 అయింది. గజేంద్రగడ్కర్, రఘుబిర్ దయాల్, వాంచూలు ఒక అభిప్రాయాన్ని వెల్లడిస్తే, మరోళ్ళూ, హిదయతుల్లాలు, వేరువేరు తీర్పులలో తమ అసమ్మతిని వ్యక్తం చేశారు. ప్రాథమికహక్కులు నిజంగా ప్రాథమికమైన హక్కులు కావని చెప్పేటందుకు వారంగీకరించలేదు.

కాబట్టి గోల్డెన్ వాచ్ వివాదంలో, పైన చెప్పిన పజ్జనోపేక్షతోని మెజారిటీ మైనారిటీ తీర్పుల సమస్యను పరిష్కరించటమే ముఖ్యోద్దేశ్యమని శ్రీ సుబ్బారావుగారు. సుబ్బారావు, షి, సిక్రీ, షెలాట్, నైడ్యలింగాలు ఒక తీర్పునిస్తే, వారితో ఏకీభవిస్తూ హిదయతుల్లా, వేరేతీర్పునిచ్చాడు. వాంచూ, భార్గవా, మిత్తల్లు ఒక తీర్పు, బదావత్ ఒకతీర్పు, రామస్వామి ఒకతీర్పు ఇచ్చారు - అయితే ఈ ఐదు గురి అభిప్రాయాలు ఒకవిధంగా ఉన్నాయి.

సుబ్బారావుతీర్పు ఈవిధంగాఉంది : పార్లమెంటుకు రాజ్యాంగాన్ని సవరించే అధికారముంది. కాని అది 368 వ అనుచ్ఛేదంలో లేదు. ఆ అధికారం 245, 246, 248 లలో ఉంది. 368లో ఉంది కేవలం అనుసరించవలసిన పద్ధతి మాత్రమే. ఈ సవరణలు కూడా 13 వ అనుచ్ఛేదంలో వర్ణించినట్లు ‘లా’యే అవుతుంది. కాబట్టి ఎలాంటి సవరణకూడా ప్రాథమిక హక్కులకు భంగకరంగా ఉండగూడదు. ప్రాథమికహక్కుల సవరణ రాజ్యాంగవివరణాధికార పరిధిలో లేదు. అయితే ఇంతవరకు జరిగిన 1, 4, 17 వ సవరణలు రాజ్యాంగబద్ధాలే. ఇక ముందునుంచి అలా జరగకూడదు. పార్లమెంటుకు ప్రాథమిక హక్కులను సవరించే అధికారమంతమాత్రమే లేదు. దీనికిగాను అమెరికను న్యాయశాస్త్రంనుంచి ‘డౌక్ట్రిన్ ఆఫ్ ప్రాప్రెక్టీస్ ఓవరు రూలింగ్’ సిద్ధాంతాన్ని ఆశ్రయించారు. హిదయతుల్లా ప్రాథమిక హక్కులను సవరించాలంటే రాజ్యాంగ నిర్మాణ సభను ఏర్పరచాలనీ, చాలాలోజాలు రాజ్యాంగవివరణలను కాదనలేదు కాబట్టి గతంలోని సవరణలు రాజ్యాంగబద్ధాలే. ఇకనుంచి పార్లమెంటుకు ప్రాథమిక హక్కులను సవరించే అధికారం లేదన్నారు. వెంటనే వవంబరు 1971 లో 24 వ సవరణద్వారా 13, 368 వ అనుచ్ఛేదాలు సవరింపబడ్డాయి.

లిఖిత 1973 లో కేవలపందభారతి వివాదంలో ఈ సమస్యలు తలపెత్తాయి. దీనిలో పైన 24 మరియు 25, 29 వ సవరణలు న్యాయస్థానం ముందుకొచ్చాయి. ఈ వివాదం భారతరాజ్యాంగ చరిత్రలోనే చిరస్మరణీయమైనది. ఆరు నెలలపాటు 1972 వ సంవత్సరం నుంచి 1973 ఏప్రిల్ దాకా వాదనలుపూరి, 1973 ఏప్రిల్

24వ తీర్మానమైంది. పదముగ్గురు న్యాయమూర్తులు దీనిని విచారించుటకు నిర్ణయించబడింది.

ఇంకో విషయాన్నికూడా ఇక్కడ మనం గుర్తుంచుకోవాలి. గోల్కనాద్ నివాసంలో కోర్టు ముందు కొచ్చిన సమస్య చాలాపరిమిత పరిధిలోనిది. అది 13(2), 368 అనుచ్ఛేదాలకు సంబంధించినది. పార్లమెంటుకు రాజ్యాంగ స్వరూపాన్ని మార్చే హక్కు లేదని, ప్రాథమిక హక్కులను మార్చే హక్కు లేదని వాదన సాగిస్తే, ఈ వాదనలో తగినంత బలముందని, కాని ఇప్పుడు ఆ ప్రశ్న వారిముందులేదని, ఒకవేళ పార్లమెంటుగనుక మూడవభాగంలో కాకుండా మిగతా భాగాలలో ఉన్న రాజ్యాంగ మౌలికస్వరూపాన్ని మార్చే ప్రయత్నం అప్పుడు చూడవచ్చు అని అన్నారు సుబ్బారావు.

కాబట్టి కేవలసందర్భాతీతం, రాజ్యాంగంలోని మిగతా అనుచ్ఛేదాలను, అనిమౌలికమైనవయితే, మార్చవచ్చునా లేదా అన్న ప్రశ్న సుప్రీంకోర్టు ముందుకొచ్చింది. గోల్కనాద్ లో కేవలం ప్రాథమిక హక్కుల సవరణ సమస్య అయితే, ఇప్పుడు ఏ సవరణ అమలుచేసే, అదిగనుక మౌలిక స్వరూపాన్ని మార్చేదయితే-అప్పుడు చూపాల్సి వచ్చింది.

అటుగూరు న్యాయమూర్తులు, పిక్సీ, షెలాట్, హెడ్జ్, గ్రోవర్, జగన్మోహనరెడ్డి, ముఖర్జీ యాలు ఈవిధంగానిర్ణయించారు: పార్లమెంటుయొక్క రాజ్యాంగ సవరణాధికారము పరిమితమైనది. రాజ్యాంగమౌలిక స్వరూపాన్ని మార్చేటంత అధికారం పార్లమెంటుకు లేదు. 368వ అనుచ్ఛేదము ఈ మౌలిక స్వరూపాన్ని (ఫ్రేమ్ వర్క్)ను మార్చే అధికారమివ్వదు. కొత్తగా చేర్చబడిన 31వ అనుచ్ఛేదం సరియైన చట్టముకాదు. గోల్కనాద్ తీర్పు సరియైనది కాదు.

ఏడవ న్యాయమూర్తి, ఇన్నాకూడా, వీరితో ముఖ్యమైన నిర్ణయం, పార్లమెంటుకు అధికారంలేదు అన్నవిషయంలో ఏకీభవించాడు. 31వ అనుచ్ఛేదంలో ఎక్కువభాగం సరియైనదే. ఎందువల్లనంటే అది మౌలిక స్వరూపాన్ని మార్చదు కాబట్టి. కోర్టుల అధికారం చెల్లదన్నభాగం చెల్లదు.

ఈవిధంగా ఏడుగురు న్యాయమూర్తులు పార్లమెంటుకు పరిమితమైన అధికారాలనే ఇచ్చారు. మౌలికస్వరూప సిద్ధాంతాన్ని బలపరిచారు.

మిగతా అటుగూరు న్యాయమూర్తులు రే, పిశేకర్, మాత్యూ,

బేగ్, ద్వివేది, చంద్రామూడ్లు పార్లమెంటు అధికారానికి పరిమితం లేదన్నారు.

అది ఈనాటి న్యాయము, చట్టము. దీనిని గురించి వచ్చే మార్పులు, చేర్పులపట్ల సుప్రీంకోర్టు ఏమంటుందో వేచి చూడవలసిన విషయము.

ఈవిధంగా 1965లో హిదయతుల్లా, మథోల్కర్ తీర్పులతో ప్రారంభమైన ఒక ధోరణి, 1967లో సుబ్బారావు చేతులలో అధిక సంఖ్యాకుల తీర్పుగా మారి, 1973లో రాజ్యాంగానికొక మౌలిక స్వరూపముంది, దాని నెవ్వరూ మార్చలేదు అనేటంత వరకొచ్చింది.

ఈ వ్యాసం ఆశయము శ్రీ సుబ్బారావు ధోరణిని వివరించటం కాబట్టి ఇంకా కొంచెం ముందుకుపోయి ఈ ధోరణి వెనుకగల ఆలోచనను పరిశీలిద్దాం.

ఈ రాజ్యాంగ యుద్ధాలకు కారణమైన 368 అనుచ్ఛేద మేమిటి? దాని ప్రకారం 2/3వ వంతు మెజారిటీతో రాజ్యాంగాన్ని సవరించవచ్చు. కాని కొన్ని అనుచ్ఛేదాలను గాని, భాగాలనుగాని సవరించవలసినట్లే ఉదాహరణకు 54, 55, 73, అయిదు అరు భాగాలు, ఏడవ షెడ్యూలులోని జాబితాలు-దేశంలోని రాష్ట్రాలలో సగం రాష్ట్రాలు కూడా ఆ సవరణలను ఆమోదించాలి.

ఈ అనుచ్ఛేదంలో మూడవ భాగమైన ప్రాథమికహక్కులు ఉదాహరించబడలేదు.

1965లో హిదయతుల్లా, ప్రాథమిక హక్కులంటూ ఒక భాగాన్నే ప్రస్తావించినపుడు అవి కేవలం 2/3వ వంతు మెజారిటీ ద్వారాదాక్షిణ్యమేద అధికారపథ్యం అంటే సుబ్బారావు కష్టపడటం. అదే సజ్జడసింగ్ తీర్పులో, మథోల్కర్, 368వ అనుచ్ఛేదం కేవలం ఏ పద్దతిద్వారా రాజ్యాంగం సవరించబడాలి సూచిస్తుంది కాని వేరు కాదని, పైగా సవరణపేరుతో రాజ్యాంగస్వరూపాన్ని మార్చేయటం, తిరిగి ప్రాసినంతవని చేయటం పనికిరాదని, అంటాడు. ఉదాహరణకు 'పాపర్స్ డెమోక్రాటిక్ రిపబ్లిక్' అని ఉన్నంతకాలం, హాటి అషడా అను తీసివేసేటట్లు సవరణలు చేయవచ్చా అని ప్రశ్నించాడు.

1967లో హిదయతుల్లా గోల్కనాద్ కేసులో దీనిని ఇంకా వివరించాడు. 12వ అనుచ్ఛేదంలో "స్టేట్" అంటే ప్రభుత్వము (కేంద్ర రాష్ట్ర) పార్లమెంటు, రాష్ట్రాలలోని సభలూ, స్థానిక నిర్వహించి, 13లో ఆ 'స్టేట్' ప్రాథమికహక్కులకు భంగకరంగా ఏ చట్టమూ చేయగూడదన్నారంటే, ప్రాథమికహక్కులు 'స్టేట్' తీసివేయటానికి విలువలేనివన్నాడు. 368వ అనుచ్ఛేదం ప్రకారం పార్లమెంటుకు చిన్నతాధికారాలున్యాయని నిరూపించే

చేయవచ్చునే వాడను 'భయోత్పాత' అనితనాడను' అనీ, అంతవరకొస్తే దానికి విరుగుడు న్యాయస్థానాల్లో లేదనీ, పార్లమెంటు సభ్యుల నెన్నుకునే ప్రజలలో ఉందనీ, వాంటూ ఈ గోల్డెనాథ్ కేసు తోనే అన్నాడు.

బహుశా దానిని మనస్సులో పెట్టుకునే కాబోలు, హిడయతుల్లా ఇవి భయోత్పాద జనితవాదాలు కావనీ, ఉన్న ప్రశ్నల్లా 368 అనుచ్ఛేదాన్ని గురించేనన్నాడు. ఉవాహరణకు తన 2/3వ వరకు మెజారిటీ పోకముందే, ఏ వడమైనా 368 అనుచ్ఛేదాపై, స్వల్పమెజారిటీలో సవరణలు వాయి అనుభంగం మార్చగూడదా అంటాడు. 'స్టేట్' (రాజ్యం), 'గుర్నమెంటు' (ప్రభుత్వము) విభిన్న వ్యవస్థలనీ, రెండిటికీ భేదముననీ, 'కాన్స్టిట్యూషనల్ లా' (రాజ్యాంగ న్యాయశాస్త్రము) అనేది రాజ్యము తనంతట తాను తన మీద విధించుకునే ఆంక్ష అనీ, ఇది తన మంచితోపమే విధించుటంటుందనీ, దానిని కాదనగూడదంటాడు. మన రాజ్యాంగంలో, ఈ రాజ్యాంగ సంబంధమైన చట్టాలకు సామాన్య చట్టాలకూ వాదాపుగా భేదంలేదనీ అంటాడు. ౨- నిబంధనే లేకపోతే "లెజిస్లేటివ్ డిక్టేటర్ షిప్" (శాసనసభా సంయత్యత్వము)కు అడ్డమింటాడు.

"Parliament today is not the constituent body as the constituent Assembly was, but is a constituted body which must bear true allegiance to the constitution as by law established" అంటాడు.

ఇవ్ భోరణి ఇంకా విస్తరణగా 1973 కేజనానందభాగవతిలో సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి సీక్రీ లీరులో కనపడుతుంది. అయిన ఒక సభ్యుని ఉవాహరణ ఉచ్చుడు. 368వ అనుచ్ఛేదంలో, ఏ ఏ మార్పులకు 2/3 వ పంతు మెజారిటీ కావాలి, ఏ ఏ మార్పులకు రాష్ట్రాలలో సగం రాష్ట్రాలా నమ్మకంతవాలి వగైరా వివరింపబడింది. అందులో 54, 55 అనుచ్ఛేదాలున్నాయి. ఈ రెండూ కేవలం రాష్ట్ర పతి ఎన్నికకు సంబంధించినవి, సగం రాష్ట్రాల అనుమతి కావలసినవి కాని ఇందులో 52 ఉదహరింపబడలేదు. 52 అనుచ్ఛేదం ప్రకారమే ఈదేశానికొక రాష్ట్రపతి అంటూ ఉంటున్నది. కాబట్టి కేవలం 2/3వ పంతు మెజారిటీ, ఈదేశానికీ రాష్ట్రపతిపట్టు ఫలానారాణా కావాలి, లేదా ఫలానా పంశస్త్రులే పరిపాలించాలి అంటే సరియైనదే? సరియైనదే అవాలి. ఎందుకంటే, ఈ మార్పుకు సగం రాష్ట్రాల నిర్ణయాలు అనుసరలేదు, ప్రసి మాగ్యే దుచ్చైనా సార్లమెంటుకు విస్తృతాధికారాలున్నాయి. అలాగే 368 లో, 368 ఉదహరింపబడలేదు. హిడయతుల్లా

వెప్పినట్లు, 2/3 వ పంతు కూర్పుని ఇకనుంది రాజ్యాంగసవరణలకు 2/3 వ పంతు అవసరంలేదు, సామాన్య మెజారిటీవాలు అంటే సరిపోతుందా? అలాగే 1 వ అనుచ్ఛేదం - ఇండియా అలాగా భారతదేశం రాష్ట్రాల సముదాయమంటుంది, అలాకాకుండా, 368 లో 1 వ అనుచ్ఛేదం ఉదహరింపబడలేదు కాబట్టి, రాష్ట్రాలు ఎటు ఎకానికి రద్దు చేయవచ్చా?

పార్లమెంటుకు విస్తృతాధికారాలు లేవు అనుకుంటేతప్ప, ఈ విషయాలకు అస్సారం లేకుండాపోదు, మౌలిక స్వరూపం ఒకటి ఉంది అని అనుకోకపోతే లాభంలేదు. ఎప్పుడునీది జరిగినా జరగవచ్చు, అన్నీ రాజ్యాంగ బద్ధాలే.

కాబట్టి సీక్రీ రాజ్యాంగంలోని ప్రతి అనుచ్ఛేదము సవరింపబడవచ్చు, కాని దాని ఫలితంగా రాజ్యాంగం మౌలికస్వరూపం మారగూడదంటూ, అయిదు విషయాలను మౌలిక స్వరూపాలుగా పెర్కొన్నాడు. అవి ఇవి: రాజ్యాంగంయొక్క సర్వాధిక్యత, ప్రజాస్వామిక, రిపబ్లికన్ స్వరూపాలతోకూడిన ప్రభుత్వము, రాజ్యాంగంయొక్క మతనిరహితత్వ భోరణి, పరిపాలనాశాఖ, న్యాయశాఖ, శాసన శాఖలకుగల అధికారాల విభజన, రాజ్యాంగంయొక్క ఫెడరల్ స్వభావం మిగతా అభిప్రాయాలను వ్యాసనిస్తరణ భీతితో ఇక్కడ ఈయటం లేదు.

ఈవిధంగా రాజ్యాంగం ఏర్పడిన 23 సంవత్సరాలను, 1973 లో మన రాజ్యాంగ జీవితనాక ఒక రేవును చేరుకుంది. ఇప్పుడు ఆరేవునుదాటి ముందుకు పయనింపబోతున్నది. ఇక ప్రవాహం ఎటుపోతుందో, దాని ఫలితాలెలా ఉంటాయో నేటి చూడాలి.

కాబట్టి శ్రీ మద్భారాపు తన 'కారవాన్' పత్రికలోని వ్యాసాన్ని ఈవిధంగా ముగించాడు: "Be that as it may, the ramifications of the Concept of 'basic structure' remain to be unfuled and expanded by the Supreme Court in future cases. It is hoped that the Supreme Court will liberally construe the said concept to salvage the freedoms of the people."

* * *

అయితే ఏమిటీ భోరణాలు, ఈ తికమకలెందుకని సామాన్య నికి సందేహం రావచ్చు. సమాజం మార్పుచెందుతున్నది, న్యాయ శాస్త్రంకూడా సజీవమైనదిగా ఉండాలంటే అవీ మార్పుచెందాలి. అయితే ఆసలీ న్యాయశాస్త్రానికి జీవం ఏమిటి? స్పష్టంగా తెలియబడదీ, రాజ్యంవేత చేయబడదీ, సమాజానికీ పరికించచ్చేదీ విషయాలే అవుతుందో అదే 'లా'. దీనికి చట్టాలు, గతంనుంచీ వస్తున్న భోరణాలు, సమాజంలోఉన్న ఆచారాలు ఆధారాలు. ఈవిధంగా ఏచ్చే

'లా' రు మంచి చెడు, నైతికత అవే లేవు. దీనితోఉన్న సుగుణ మల్లా సన్నత, నిర్మలత. ఇది ఒక సిద్ధాంతం. ఇక రెండవ సిద్ధాంతం: 'లా' లంటే కేవలం చట్టాలు, సూత్రాలే కాకుండా తప్పక ఒక నైతిక ఉండీతీరాలి. కేవలం సూత్రాలే రాజ్యమేలగూడదు. ఇంకో మూడవసిద్ధాంతమంది. నైతికత అనేది చట్టాలుచేసే వారిలో, వారితోఉండాల్సి. న్యాయమూర్తులవనల్లా చట్టం ఎలా ఉందో దానిని విడమరించి చెప్పటం, అంటే దాని వాటిని ఎలాఉండాల్సి అనే గీటురాయిమీద వ్యాఖ్యానించడం కాదు. న్యాయమూర్తుల నైతికతమీద ఆధారపడటమంటే స్రజాప్రతినిధులు కానివారిమీద ఆధారపడటం. అయితే దీనికోక సమాధానమివ్వారు: పౌరునికి పౌరునికీమధ్య, పౌరునికి రాష్ట్రానికీమధ్య, రాష్ట్రం రాష్ట్రాలకూ మధ్య, రాష్ట్రాలకు కేంద్రానికీ మధ్యవచ్చే వివాదాలలో ఒక నిష్పక్ష పాతి మనస్థిరంగా వ్యవహరించాలి. దీనికిగాను వాళ్ళ శిక్షణరీత్యా, సంప్రదాయాల రీత్యా న్యాయ మూర్తులే తగిఉవ్వారీ చేస్తారు. పైగా న్యాయమూర్తులు చలాయించే అధికారం తమకోసంకాదు, ప్రజలతరపున కలాయిస్తున్నారు.

కాబట్టే, సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి కృష్ణయ్యర్ ఒక గ్రంథంలో ఇలా అంటాడు: "ఎంతకాలమయితే "మేము, భారత పౌరులం" తమ తరపున న్యాయసంబంధమైన అధికారాలు చలాయించమని న్యాయస్థానాలను నియమించారో, అంతవరకు న్యాయస్థానాలు ప్రజల తరపున ఆ అధికారాలను చలాయిస్తాయి." అయితే శాసనాలను చేసేవారు చట్టాన్ని నిర్మిస్తే, న్యాయస్థానాలు ఆచట్టం ఎలాఉండే ఉండాలో నిర్ణయిస్తాయి.

1976 జూన్ ఆల్ ఇండియా రిసోర్సర్ ప్రతికలోని ఒక హాసంలో, వ్యాసకర్త అనిరుద్ధ ప్రసాద్ సింగ్ పై విషయాన్నిటినీ ప్రస్తావించి, దీనిని 'as it is' "as it ought to be" ల మధ్య మిథ్యగా వర్ణించాడు. రాజ్యాంగాన్ని వ్యాఖ్యానించటం, న్యాయ స్థానాలు ఆటోటబి సిద్ధాంతమీద చెప్తూ, చట్టాలను అమలు చేయటం నుట్కారు టేక్ గా చేస్తాయని - అందువల్ల ఈ తికమక అంటాడు.

కేశవానంద భారతి వివాదంలో, పార్లమెంటుకు రాజ్యాంగ సంస్కరణకుగల అధికారాన్ని నిర్ణయంలో, సుప్రీంకోర్టు రెండు సిద్ధాంతాలను సమన్వయపరచ ప్రయత్నించిందనీ, 1963 వ అను

చ్ఛేదార్పి ఉన్నదున్నట్లుగా వ్యాఖ్యానిస్తూ పార్లమెంటుకు రాజ్యాంగాన్ని సవరించే హక్కుందని నిర్ణయిస్తూ, ఎలాఉండాల్సి అనే విషయాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని మౌలిక స్వరూపాన్ని ఘోర్న హక్కు లేదని నిర్ణయించిందంటాడు అన్యాయకర్త.

భారతదేశం బోటిదానికి ఈ సమస్యను సిద్ధాంతం చాలా అవసరమనీ, ప్రజాస్వామిక దేశానికి అధికార విభజన, ఒండొరుల మీద పరిమితులు కావాలంటాడు. మన దేశంలోని ఈ మధ్యకాలం నాటి రాజ్యాంగవంశీకరణలను గురించి ఈవిధంగా వ్యాఖ్యానిస్తాడు: మనదేశంలో శాసనాలు చేయటం అనేది 'మొక్కుబడి' (టోకెనిజం) వ్యవహారంగా తయారయింది. ఉదాహరణకు అమెరికన్ రాజ్యాంగం 1787 నుంచి 1967 దాకా కేవలం 25 సార్లే సవరింపబడింది. మనరాజ్యాంగం 1950 నుంచి 75 దాకా 39 సార్లు సవరింపబడింది. 1966 లో మూడుసార్లు సవరింపబడింది. 1975 లో- 4 రాజ్యాంగ సవరణలు, 29 ఆర్డినెన్సులు, 52 కేంద్రప్రభుత్వ చట్టాలు వచ్చాయి. ఇందులో 222 వ అనుచ్ఛేదము, చైకోర్టు న్యాయమూర్తులను ఒక చోటనుంచి వేరొక చోటుకు బదిలీచేస్తే కొంతపరిహారమివ్వాలనేది, 1956 లో 7వ సంస్కరణచట్టంద్వారా పరిహరింపబడి, తిరిగి 1963 లో 15వ సవరణ చట్టంద్వారా ప్రవేశ పెట్టబడింది.

కృష్ణంగా చెప్పకోవాలంటే, వేటి రాజ్యాంగ సవరణల వెనుక గల భోరణులలో, పార్లమెంటు రు విశేషాధికారాలులేవు. దాని అధికారాలు సరిమితమైనవే అనే ఆనిప్రాయాల చర్చిత ఇది.

"—It is in the courts and not in the legislatures that our citizens primarily feel the keen, cutting edge of the law. If they have respect for the work of the Courts, their respect for law will survive the shortcomings of every other branch of government, but if they lose their respect for the work of the courts, their respect for law and order will vanish with it to the great detriment of society"

Justice Arthur T. Vanderbilt in

"The challenge of Law Reform" pages 4-5

ని రీ క్షణ

కేవలస్వీ

గెలుగు తెరలు తెరలుగా వెలుతురు పొరలుగా

ప్రతిధ్వనిస్తోంది నీ నవ్వు

ఈశూన్య మందిరంలో

ఈ సుప్త సందనంలో

కోయిల్లా కాలం పోయింది

కుసుమాల కాలం పోయింది

గుండెతలుపుల్ని మంత్ర స్వర్గతో తెరిచి

గుమ్మని సునాద తాంతాలు విరియించిన నీ స్మృతిమాత్రం మిగిలింది

నడినిసి గడియల పులకరించే మేనుతో ఎదురుచూస్తుంది బాట

నవ్వులోకాల స్వర్గ ఘంటికల్ని మోయించే నీ చాలి అందెల రవళి కోసం

రావు మవ్వు రావు జన్మసరంపరలు గడచినా

ఎన్ని విత్తులలోంచి ఎన్ని మొక్కలో మొలిచి

మాకులై నా

నువ్వు రానేరావు

దిక్కు దిక్కునా నా చూపులు బారులు బారులుగా

చుక్క చుక్కలో నా గుండెల శబ్దం మెరుపులు మెరుపులుగా

ప్రతి సాగర తెరటం నా చాచిన బాహ్యపుగా

నీకై నిర్ద్రిడంగా

ఎదురు చూస్తూనే ఉంటాను నేను

శిశిరం సృశించలేని జీవశక్తి నై

మృత్యువు సరించలేని ప్రాణరక్తి నై.

చదువని వాడజ్ఞుండగు...

చదువు చదువు చదువు

అదే కల్పతరువు

పసిపాపలకు, బోసినోటి తాతలకు ఏ వయస్సు వారికైనా

చదువుల తల్లి స్వాగతమిస్తుంది. యీ రోజుల్లో

మనిషి వ్యక్తిత్వాన్ని సమాజానికి ఉపయోగించే విధంగా తీర్చిదిద్దేది విద్య.

ప్రాథమిక విద్య నిర్బంధం చేశారు...ఉచితంగా నేర్పుతున్నారు.

మెట్రిక్ పూర్వం, మెట్రిక్ తర్వాత దశలలో పెడ్యూల్డు కులాల విద్యార్థులకు ఉచితం చేతనాలిస్తారు.

ఉచిత వసతి, బోజన సౌకర్యాలున్నాయి.

కోటి పైగా పాఠ్యపుస్తకాలు ముద్రించి, వాటిని స్టేషనరీ పరికరాల్తోపాటు కంబ్రోలు ధరలకు అందిస్తున్నారు.

దేశమంతటా డెబ్బై వేలకు పైగా పుస్తకాల బ్యాంకులు తెరిచారు.

హరిజనులు, గిరిజనులు, తదితర బలహీన వర్గాలకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అనేక విద్యా సౌకర్యాలు కల్పించింది.

విద్యా ప్రమాణాలు పడిపోకుండా రాష్ట్రప్రభుత్వం 12 సూత్రాల పథకాన్ని రూపొందించింది.

ప్రధాని శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ ఇరవై సూత్రాల పథకం పుణ్యమా అని యిప్పుడు పాఠశాలల్లో, కళాశాలల్లో శ్రమశిక్షణ వాతావరణం ఏర్పడింది.

విద్య అనే కల్పతరువును ప్రతియింట్లో పెరటి చెట్టుగా నాటుకుందాం.

సమాచార, పౌరసంబంధ శాఖ, హైదరాబాదు.

(6/76/తెలంగాణ)

వెట్టి వెంకన్న

శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వరులు

శ్రీ రమానాథ విష్ణ్వరతార! అర్చి
హరణ! వేంకటరమణ! దయాపయాధి!
తెలియకడుగుదు నిన్ను బ్రతులను కొన్ని
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

వాకుఁ దల్లినయట్లు నీకుఁ గూడ
దేహమున్నదా? అది చాటిదేహమా? వి
వాహనైనదా? సంతానభాగ్య మెంత?
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

ఏది శ్రీ కల్కి రూపము నీది? దేవ!
అందమును జిమ్ము వడసారవిందమేది?
కమల పత్ర విశాలముల్ కన్నులేవి?
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

నీ ధనంబులు బంగారు విధులు నీకు
'బిడ్డలము మేము' తినరాద? పీతి లేద?
అమెరికా యందో రష్యానో అవి వ్యయంబ?
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

కనులు గప్పిరి పిచ్చి భక్తప్రవరులు
నామములతోడ నీదు కనపగ వార
తెవ్వరువ్వారు? ఓర్చితివెట్లు దాని?
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

కరము జ్ఞానం బనెడి దివ్యగంగఁ దెచ్చి
నిత్యభక్తిని చేసి పన్నీరు దానిఁ
గలిసి నీ కభిషేకింతు గంద మలచి
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

సరస సుందర పాలదేశమున నీకుఁ
జక్కఁబెట్టెదఁ గహూరి చుక్కదేవ!
కనులఁ దెచ్చెదనించుక కజ్జలంబు
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

స్వామి పగు నీకు మంచి ముష్కాబు చేసి
భక్తితోడఁ బద్మావతీ భావముగని
నిన్నుచేరెద నెట్లు మన్మింతువో కద?
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

కొనవలయునా ప్రసాదంబు ధనముపెట్టి?
కాంచుటకు నిన్నుఁ గళుల 'టెక్కట్టు' దేవ!?
చిక్కి ధనవంతు సన్నిధి వచ్చి పడవ?
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

దొంగలెందఱో నీ చుట్టు దోచుకొన్న
దిక్కు మక్కునులేద? నీ దివ్యధనము
దోచుకొను దొంగ కాదును దొరను కాను
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

కల్లకపటము లే కాని దుష్కమిచ్చు
భక్తుఁదొక్కడైన నున్నాడె? వానిలేల
ఏడుకొండల నెక్క నీవేగి ప్రాచు
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

తెలుగులో అలంకారముల్ కలవు చా
నిన్నుఁ బ్రీతుని జేయంగఁ బచ్చి యిట్లు
లాడిలిన్ వ్యాజ సంస్తుతి వ్యాజనింద
వెట్టి వెంకన్న యన్న గోపింపకు ప్రభు!

సాహిత్యంలో సృజన

శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం

రచనా వ్యాసంగం యావత్ సాహిత్యం క్రిందే వస్తుంది. కవిత్వం ఒకదాన్నే పూర్వం కళల్లో చేర్చారు. నేడు కవిత్వంతోబాటు కథ నవల, నాటకం, “సృజనాత్మక సాహిత్యం” అని పిలవబడుతున్నది అంటే కవిత్వంతోబాటు నవల, కథ, నాటకం-వీటి రచననీ కళాసృష్టిగానే భావిస్తున్నా అంటే ఎమిటి భేదం? ఉదాహరణకు నవలలో పాత్ర పోషణ విషయం తీసుకుంటే, బాపిరాజు నవలల్లోలాగా నాయకుడు స్ఫురదూపి, ఆజానుబాహుడు, అతనికి సంగీతం వచ్చు కవిత్వం వ్రాస్తాడు, టెన్నిస్ పందేలలో ఎవ్వడూ మొదటి బహుమతి గెలుచుకుంటాడు-అంటూ మొదటి ప్రకరణంలోనే కథానాయకుణ్ణి వర్ణించేయ్యడం కళకాదు. మరో ఉదాహరణ: మొదటి అధ్యాయంలో మార్క్సిస్ట్ గా ఉన్న యువకుణ్ణి ప్రవేశపెట్టి తెలుగు సినిమా హీరోలాగా అభిండమైన విజయ పరంపరతో అతణ్ణి చివరి అధ్యాయంలో కూడా చెక్కు చెదరని మార్క్సిస్ట్ గానే ఉన్నట్లు చిత్రించడం “సృజన” అనిపించుకోదు. అంటే ఇక్కడ అతను చివరి అధ్యాయంలో మార్క్సిస్ట్ గా ఉండగూడదనీ కాదు-ఉండలేదనీ కాదు మార్క్సిస్ట్ గా సొంత అనుభవంతో అతనెదుర్కొన్న కష్ట నిష్కారాల్ని, దాన్నుంచి అతని దృక్పథంలో వచ్చిన వైశాల్యాల్ని, అనుభూతి వైవిధ్యాల్ని, మార్పుని కనువిప్పుగా చిత్రించితేనే తప్ప అంటే మొదటికి, చివరికి అతనిలోని పరిణామం, తన్వారా అతనిలోని మార్క్సిజం బలపడటాల్ని నిరూపిస్తే తప్ప అది పాత్ర సృష్టికాదు.

మాటల కందని సంక్లిష్టమైన అనుభూతిని మాటలద్వారా అందజేసే ప్రయత్నమే-సాహిత్యంలో సృజన.

కవిత్వంలో సృజన ఒక రసాత్మకమైన వాక్యంతో, ఒక పద బంధంతో, వ్యక్తంకావచ్చు. “నా తెలంగాణ కోటిరత్నాల వీణ” అన్న దాశరథి కవి వాక్కు, దాని సృజనాత్మక శక్తివల్లనే అంత ప్రచారాన్ని పొందగలిగింది. ఈ వాక్యానికి మామూలు అర్థం ఏమీలేదు. తెలంగాణ భూభాగం రత్నాలవీణ ఎలా అవుతుంది? అందులో కోటి రత్నాల వీణ అంటే అన్ని రత్నాలు పొదిగినా వీణ అనా? లేక అంత విలువైన వీణ అనా? ఇలా తర్కిస్తే, అంటే మామూలు మాటల అర్థాలను సమన్వయించుకొని చూస్తే, ఏమీ బోధపడదు.

కానీ తెలంగాణ అనగానే ప్రజలనీ, కోటి రత్నాలు అనగానే కోటి మంది రత్నాలవంటి మనుషులు అనీ, వీణ అనగానే ఆ కోటి మంది స్వేచ్ఛకోసం ఎలుగెత్తివ కంఠ శ్రుతి అనీ బోధపరుచుకున్నప్పుడు, ఆ వీణయొక్క సంగీతం వివరించినప్పుడు, ఆ వాక్యంలోని సృజనాత్మకశక్తి మనల్ని తాకుతుంది. మాటల కందనిది, కానీ మాటల ద్వారానే అందినదీ అయిన ఆ శక్తి ఎటువంటిదో మనం గ్రహించవచ్చు. పూర్వులు ‘రఘు’మని, ‘ధన్వ’ అని పేర్కొన్నది ఈ సృజన శక్తి. అయితే ఆలంకారికత తర్జన భర్జనలలో పడి, దాని అసలు

స్వరూపం మరుగున పడిపోయింది. అంతేకాకుండా, మరొక విశేషం కూడా ఉంది. ఈ సృజనశక్తి రచయితకెంత అవసరమో సాతకుడికి అంత అవసరమే. కానీ, రచయితా, సాతకుడూ ఒకరుకాదు. ఈ ఇద్దరిలోనూ సాహిత్యసరంగా ఉండవలసిన సృజనశక్తి భిన్నమైనది. అది వేరు రూపాలలో ఉంటుంది. అది ఉద్భూతమయ్యే కారణాలూ సంగత్యాలూ కూడా వేరు. ఆలంకారికులు, సాతకుడూ లేక విమర్శకుడూ కలిగి ఉండవలసిన దృష్టితోనే సాహిత్యంలో సృజనను తర్కించి, అభివర్ణించారో తప్ప, వాళ్ళు రచయిత దృక్పథం నింది, అంటే రచయిత వ్యక్తి వైశిష్ట్యంనింది ఉద్భూతమైన సృజనశక్తి ఎలా అభివ్యక్తమౌతున్నదో విచారించే ప్రయత్నం చెయ్యలేదు. అటువంటి ప్రయత్నానికి స్థూలప్రాయంగా కొన్ని మూటలు చెప్పాను:

“తనకి ప్రపంచానికి సామరస్యం కుదిరిందాకా కవిదేసే అంతర్బహిర్యుద్ధారావమే కవిత్వమంటాడు చలం”. శ్రీశ్రీ కవిత్వానికి యోగ్యతా ప్రతందాస్తూ ఇంకోమాటకూడా అన్నాడు చలం - “కృష్ణశాస్త్రి తన బాదను అందరితోనూ పలికిస్తే, శ్రీశ్రీ అందరి బాధనూ తనలో పలికిస్తాడు. కృష్ణశాస్త్రి బాధ ప్రపంచానికి బాధ. ప్రపంచపు బాధ అంతా శ్రీశ్రీ బాధ.” ‘కృష్ణ నక్షత్రం’ ద్వారా కృష్ణశాస్త్రి, ‘మహాప్రస్థానం’ ద్వారా శ్రీశ్రీ ఆయా కవిత్వాధ్యమాలకు రథసారథులు అయారంటే, ఆయా కావ్యాలలోని సృజనశక్తి అందుకు కారణం. కృష్ణశాస్త్రికి ముందూ తరవాతా ప్రేమనుగూర్చి. నిర్వేదాన్నిగూర్చి వ్రాసిన వారున్నారు. అలాగే శ్రీశ్రీ అనుయాయులు పేదల్నిగూర్చి, బాధల్నిగూర్చి వ్రాశారు. కాని ఈ ఇద్దరిదే విశిష్టమైన స్థానం కావడానికి కారణమేమిటి? వ్యక్తి ప్రపంచాన్ని, అంటే సమాజాన్ని, సామాజిక వ్యవస్థని ప్రతిఘటించి నిలబడటంలో ఉద్భూతమయ్యే శక్తి సృజన శక్తి, కాలానికనాది సమాజాన్ని తిరస్కరించినా, సామాజికవాది సమాజాన్ని విమర్శించి మార్చే ప్రయత్నంచేసినా, సాహిత్యంలో సృజనశక్తి రచయిత వ్యక్తిత్వం ఆలంబనగానే జీవితానుభూతిని ప్రతిబింబిస్తుంది, విమర్శిస్తుంది. క్రొత్తగా తీర్చిదిద్దే ప్రయత్నం చేస్తుంది. రచయితలో అవ్యక్తిత్వం లేకపోతే సృజనశక్తి లేదు, కవిత్వమూలేదు. సామాజిక చైతన్యంలో మార్పువచ్చినప్పుడు, సాహిత్యంలో అది ప్రతిఫలించేందుకు, ఆ చారిత్రాత్మక తరుణంలో వ్యక్తిగా రచయిత పడుతున్న అవేదన, పొందుతున్న అనుభూతి, ఒక సృజనాత్మక రచనగా అభివ్యక్తమై వస్తుడు సమాజం అతణ్ణి ఒక సాహిత్యధ్యమానికి రథపారధిగా నిలబెడుతుంది, సాహిత్యంలో కాల

క్రమంలో క్రొత్తరచనం ఎలాగూ వస్తుంది. కానీ, ఏ తరుణంలో ఏ ఫలానా రచయిత మెడలో ఆ పూలమాల పడుతుందో చెప్పడం కష్టం. “Many are called but few are chosen” అని ఒక సామాన్యోక్తి, సాహిత్యాధ్యమంలో, “Even among the chosen few, only one will be the leader.” వ్యక్తి చైతన్యానికి, సామాజిక చైతన్యానికిగల ఈ సంబంధం గుర్తించినపుడు ఒకసారి ఒక ఉద్యమానికి నాయకత్వం లభించిందని, మరోసారి మరో ఉద్యమానికికూడా నాయకత్వం వహించే ప్రయత్నంచేసే ముసలి పెళ్ళి కొడుకులను ఏమనాలి? అది రాజకీయాల్లో సాధ్యమేమోగానీ, సాహిత్య సృజనలోకాదు!

నవలలు చదివి నవలలు వ్రాసేవాళ్ళు, సినిమాలూసినీ కథలు వ్రాసేవాళ్ళు, కవిత్వాన్ని చదివి కవిత్వం వ్రాసేవాళ్ళు సాహిత్య శ్రష్టలు కాలేరు. అంటే చదవకూడదనికాదు. మొదట్లో రచన అనేది అలానే ప్రారంభం అవుతుంది. షేక్స్పియర్ కూడా పాత నాటకాలను అనుకరించాడు. ఆర్. ఎల్. స్టీవెన్సన్ అంగ్లంలో వచన శైలికి పేరు పడ్డ రచయిత. ‘To pay the sedulous ape’, అంటూ తన రచన అనుకరణలో ఎలా ప్రారంభమైందో చెబుతాడు. కీట్స్ తన కవితా సాధనలో మిల్టన్, షేక్స్పియర్ కవులు సభావం నించి బయటపడి, కవిగా తనదైన ఓ రీతిని సాధించుకోడానికి ఎంత ప్రయత్నం చేశాడో అతని లేఖల ద్వారా మనకు తెలుస్తుంది. ఒక కవిగానీ, రచయితగానీ, పూర్వ రచయితల ప్రభావంనుంచి, ప్రతిభా వంతులైన సమకాలికుల ఛాయలనుంచి, తన్ను తాను రక్షించుకొని తనదైన వ్యక్తిత్వపు ముద్రను - బాషమీదా, ప్రక్రియమీదా, శిల్పం మీదా చూపగలిగితే తప్ప అతని రచనలోని సృజన శక్తి నిరూపణ కాదు. ఇక్కడ, రచయిత ప్రగాఢమైన అనుభూతి, భావనా తీవ్రత, చిత్తశుద్ధి, లక్ష్యశుద్ధి, అతనికి అండగా ఉంటాయి. అండగా ఉంటాయేతప్ప సృజనశక్తి లోపించినప్పుడు అనిమాత్రమే సాహిత్యానికి అక్కరకు రావు. అప్పుడు ఆ వ్యక్తి శిష్టుడూ, విశిష్టుడూ కావచ్చు కాని సాహిత్య శ్రష్ట కాలేడు. మొదట్లో సృజనశక్తి ఉండే తర్వాత వ్యక్తిలో పై చెప్పిన లక్షణాలు లోపించేకొద్దీ, రచనలో సృజనకూడా లోపించి, మృగ్యమై పోతుంది. ఇది ఒక రకమైన శైథిల్యం. అంటే కేవలం మాటల గారడీ పనిచేయడు, సాహిత్యంలో సృజనకు వ్యక్తిలో నిత్యజాతనత్వం అవగరం. ఇదే సాహిత్యంలో నవ వనోద్దేశిత్యం.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు: రాజనీతి; గిరిజనప్రాంత పరిపాలన

శ్రీ రా సా క ప్ర కా శ రా వు

అమర్తమూల్యుడను పరిసయంచేస్తూ శ్రీ ఎం. వి. ఎల్. వర పంచరావుగారు (ప్రచురిత - 1974, కావ్యపరిషయం, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాదమీ) "ఆంధ్ర పంచ కావ్యాలలో అమర్త మూల్యుడకు తాదోవికంది...స్వర్ణ రాయనిది సునిశితమైన పద్యస్థి... రాణుల వర్తనలో సామాన్యమైన విషయాలు, సామాన్యజనుల జీవితాలలో కనబడే చిప్పచిప్ప సంగతులు చోటుచేసుకుంటాయి"...సాహిత్య ప్రయుక్తులకు కనిపించే విషయాలు యివిమాత్రమే. కాని తోతుగా యీ గ్రంథాన్ని పరిశీలిస్తే ఏ కావ్యములో కనిపించని ఒక ముఖ్య విషయము కనిపిస్తుంది. అది అటవీ జాతుల హస్తకృత్య పరిశీలన, గిరిజన ప్రాంత పరిపాలన. భాషాకోవిదులు యీ విషయమును గమనించినట్లు కనిపించదు. వారు యీ విషయమైన అంతశ్చర్త చూపించినట్లుగాని, ఆ పద్యములకేమాత్రము ప్రాముఖ్యత నిచ్చినట్లుగాని గనిపించదు. "అమర్తమూల్యుడ"లోని చతుర్థాశ్వాసములో యామునావారుడు కథలో శ్రీరామ మిత్రుడు అతనికి "మి పెట్టలు మికోసం జాగితవరచిన నిగ్గేసం శ్రీరంగవాడుని పొడవద్దాలో" అని చూపగానే యామునావారుడు భ్రమతోలిపోయి, కుమారుడికి రాజనీతి ఉపదేశించే ముట్టములో యీ పద్యములు కానవస్తును. యామునావారులు తన కుమారుని కుపదేశించిన రాజనీతి శ్రీరాయల రాజనీతియే."

దేశ అగ్ని కన్ధి తివి పెంపొందింతుటకుగాను ఏమి చేయవలయునో కాణిలు యీ ఆశ్వాసములోని 236 వ పద్యములో తెలివిచ్చినారు.

తా|| దేశ వైకాత్యమర్చసిద్ధికిని హాల
మల యొకింతైన, గుంటకాల్యలు కలిపి
నయము పేదకునరిగోరు ననునొసంగి,
ప్రబల తేవ నర్థ భర్తములు వెరుగు.

యిత 206, 221 నుండి 226 వరకు మఱియు 236 వ పద్యములు స్వతంత్ర శాస్త్రజ్ఞులకెంతో ఉపకరించే పద్యములు. స్వతంత్ర శాస్త్రమునకు సంబంధించిన విషయమును భారతదేశ రాజనీతి అలో

చనా యితిహాసములో విధమముగా ప్రవేశపెట్టినది శ్రీకృష్ణదేవరాయలనియే తోచుచున్నది. వారికంటె ముందు ఎంతో పుండి రాజకీయ ధురంధరులున్నా గిరిజన మనఃప్రవృత్తిని పరిశీలించి గిరిజన ప్రాంత పరిపాలన ఎవరికి హస్తగతము చేయవలయునన్న విషయమును, గిరిజన ప్రాంతములందు అడవుల ప్రాముఖ్యతను గుర్తించిన వారు గాని లేరు. రాజనీతి ధురంధరుడైన చాణక్యుడు తన "అర్థశాస్త్ర" మందుగాని, యితర రాజనీతి శాస్త్రములైన "శుచ్రనీతి", "బృహస్పతి నీతి" వంటి గ్రంథములలోగాని యీ విషయము ప్రస్తావించబడలేదు. తన సామాన్యములో "సంక్షేమ" సిద్ధాంతాన్ని చరిత్రలో మొదటిసారిగా ప్రవేశపెట్టిన అచోక చక్రవర్తిగూడా గిరిజన ప్రాంత పరిపాలన గురించి ఏ శాసనమైనా చేసినట్లు గనపడదు. "అరణ్య ప్రాంతములు గిరిజనులకెంతో ఉపయోగం కరమైనవి, వాటిని పన్ను వరువరాదు" అని మాత్రము ఒక శిలా శాసనమునగలదు. కౌటిల్యుడు బృహస్పతి నీతికారుడు, శుచ్రనీతికారుడు గిరిజనులను రాజులుగాని, చక్రవర్తులుగాని కేవలము తన సామాన్య విస్తరణకు, సామాన్య మస్తిరకు మాత్రమే ఉపయోగించుకొనవలసినవనిగా సలహానిచ్చారుగాని వారి మనస్తత్వ మిటువంటిది. అందువలన ఆ ప్రాంత పరిపాలన యిటులుండవలెను, ఆ ప్రాంత పరిపాలకులుగా ఎటువంటి శూరులను నియమించవలెనో తెలిపియుండలేదు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు యీ విషయములను విపులముగా చర్చించినారు. గిరిజనుల కొరకై శ్రీకృష్ణదేవరాయలు వాడిన పర్యాయ పదాలు : భిల్లులు, దస్యులు, విజుకలు, అటవీకులు, పార్వతీయులు. పార్వతీముని అల్ల, గిరిజన ప్రాంతములలోకూడా చెల్లవలయుననే విషయమును 206 వ పద్యములో :

206 అ|| అల్లవలయు వృవతి, కాభిం భిల్లాది
కంవకోలమాలనాజ్ఞ పెల్లు
నంట; పార్వతీముడైన గూవతియాజ్ఞ
కెల్లవారు తల్లడిల్ల వలది.

అటవిక నాయకుడి అంకకోశున్న సూలుపోగులు ఎంతో విలువయున్నపుడు సార్వభౌమనియాజ్ఞ తప్పక జెల్లవలసినదే.

యిక గిరిజన ప్రాంతములందు ఎటువంటివారిని అధికారులుగ నియమించవలెనన్న -

221 కం॥ దరణి వసాధ్య సగాటపు
విరపుగ భూసిడ సేయు నెఱుకుల పారగూ
కైరవగు నస్తితి శూరుల
కెరవుగ విద్యునది, మిథము నెట్లయిన నురున్.

ఎఱుకులు నివసించు ప్రాంతములను “అస్తితి శూరుల కెరవుగ” నిమ్మని శ్రీ రాయల ఉపదేశము.

“అస్తితి శూరుల కెరవుగ” ఎందుకీయవలయును? ఎందుకనగా ఒకప్పుడు మంచినదవులతోనుండి (రాజ్యాధిపత్యై, యుద్ధముతో నోడిపోయి యితర రాజుల శరణు జొచ్చినవారని అభిప్రాయము) తమవదలినుండి దిగజారిపోయినవారు అస్తితిశూరులు. వారికి గిరిజన ప్రాంతములు “ఎరవుగ” నిచ్చిన, అటువంటివారు తమ వదవులను పునఃప్రతిష్ఠించుకో గోరుదురు. అటవికులు తమ స్వాతంత్ర్యమును నిలబెట్టుకొనుటకై వృద్ధులు పాటుబడుదురు యిటువంటి స్థితిలో వారిద్దరికి వైరము తప్పదు. వారితో వారు పోరాడుకొనుచుందురు. విల్లవృద్ధులు వారు తమతో తాము పోరాడుకొనుచుండటము వలన వారి వరు గూడా బలవంతులై రాజునకు ఎదురుతిరుగుదురనే భయముండదు. రాజు నిర్బంతకా నుండవచ్చును.

యిక యీ క్రింది పద్యములు గిరిజనుల మనఃస్పృహ మరీచికలకు మచ్చుతునకలు. గిరిజనులకు మనమిదివరకెంత మేలుచేసినను ఏ కారణము వల్ల నైనా మరొకసారి వారి కుచకార మొనర్చలేకపోయినచో యిదివరకు చేసిన మంచిని మరచిపోయి శత్రుత్వము వహించెదరు మన రత్నపులలో నేతులు కలిపి పోని తలపెట్టాదురు. అప్పుడే స్నేహము, అప్పుడే శత్రుత్వము, చిన్నకారణముగా శత్రుత్వము వహించుట వారి సహజ లక్షణము. యీ రోజువరకు గూడా గిరిజనుల మనఃస్పృహమిదియే! అటవికుల యీ మనస్సు, నడవడి నెరిగి, ఆ ప్రాంతములను పరిపాలించవలసినదిగా శ్రీ రాయలవారి సలహా. యీ విషయములు క్రింది వచనముతో సురియు పద్యములతో రాసినవి.

222 ప॥ విశిషించియు నప్యార్థతిగు బలంబు
తోనం గూడుకొన్న రాజునకు బ్రజా బంధదరుగ;
దెట్లెని దెదరువాసిరారలం బేకూర్చుకొనవలయు,
నవిశ్వాసంబును, విశ్వాసంబును, నలుకయు, నెల
మియు, నతి వైరంబును, నత్యాసుకూలంబును

నల్పులగుట నల్పాబున ననుగు, నెట్లంటెవి;
223 “విల్లందానును భిల్లు దొక్కడరగ, స్విందింట దుట్టుమున
భిల్లుండన్యుడువెల్ల, నారయుడు కన్పిశించి దొట్టాచువా
డెల్లన్యముగజేసి, తమ్మునువరా. నెందే దెంక జాడగా,
నుల్లంబై ‘వననంపు నారదెడు’ నా నూహించి పోనంపజే

224 క॥ ఆపాల కూటనే నిజ
మెపాటియు దప్పరాదే, నెరకున గొం
లేపాటి గచ్చనలుగుడు;
రీ పని యెంతనక నెడగుటెద నాటవికుల్.

225 క॥ అటవిక వశ్యతలన చత్వహన, వైరి
మనుజువలి పైలి దూతసమ్మానమునను,
గూర్చి దరిభృతి గల్పవరహను, సోపరి
తోషింపపు సేవ నెలవి దొతులకు గలుగు.

226 క॥ మేలగు సోటకమును శుం
దాలంబును సుక సు బాటనలే యిమ్ము; తరి
వైలగుమేపున మందుర
బాలింపుము; దొరలసాలు పరులకు మెప్పుడున్

దట్టమైన అడవుల ప్రాముఖ్యతను గూడా, రాంబ లెరింగి వాడు. గిరిజనులచాత్ర పొందక ఉండవలెనని దట్టమైన అడవులను పెంచవలసినదని శ్రీకృష్ణదేవరాయలది అని పాఠము. గిరిజనులు దట్టమైన అడవులందు నివసించుచు. వారు మెదాన ప్రాంతములకు రావటమున విచ్ఛిన్నమగును. అందువలన రాజ్యంలో దట్టమైన అడవులను పెంచినచో గిరిజనులు అందే నివసించి యితర జనులకు కష్టపెట్టములను కలిగించరు. యీ అభిప్రాయము క్రింది పద్యముతో రాసినది :

256 క॥ అడవులు గడిదేశములవి
దడములుగా బెంపు మాతృధరణి స్థలిన్
నడుములవి పొళ్లుపొళ్లుగ
బొడిపెంపుము దమ్ముదాత పొందక యుండన్

భారతీయ రాజనీతి అలోచనలోనే శ్రీకృష్ణదేవరాయలది సరికొత్తపంథా. యీరీతిగా ఆలోచించినవారు భారతరాజనీతిజ్ఞులలో రేరనే చెప్పవచ్చును. శ్రీకృష్ణదేవరాయలతర్వాత భారతదేశములో బ్రిటిషువారి పాలనారంభమువరకును గిరిజన ప్రాంత పరిపాలనా విషయమై యింకే “అలోచనా” రాలేదనే చెప్పవచ్చును. బాషా శాస్త్రజ్ఞులు యింకా నిశితముగా పరిశీలించినచో యింకా కొత్త విషయములు బయటపడవచ్చునా!

వేమన-స్త్రీ

పి. భారతి

శతక కర్తలలో చాలమంది స్త్రీలను నిందించినవారే! శతకమేమియు వ్రాయుచున్నాను కొన్ని కారణముల వలన శతక కారులలో వారడంగా చేసిన భ్యాతిగాంచివాడు. శతకమునకు ముఖ్యలక్షణమగు సంచలన నియమము వేమనకు లేదు మకుటము మాత్రము పెక్కు పద్యముల కొరటిగా నున్నది. స్త్రీలను నిందించుట గూడ శతక లక్షణములలో నొక్కటైనచో వేమనకు గూడ నీ లక్షణమును బట్టి శతక కవి యని కొంతవర కొప్పకొనవచ్చును!

నేనున స్త్రీలను మిగుల లిట్టివాణు. అడువారినిట్టివ్వము వచ్చినట్లాడుట నేను అభ్యుదయవాదులమని చెప్పకొనువాడు వ్యతిరేకింతురు. వేమనరాక ఇంకొకరిట్లు కఠిన్యము చెప్పిన ఈ అభ్యుదయ వాదులు తుక్కుతుక్కుగా లిట్టి యా కవిని భ్రష్టువట్టించి యుండిరివారు! మన ప్రాచీన కావ్యములలో స్త్రీకి గౌరవస్థానమయ్యాయబడినది. స్త్రీల సహజము చేయుచు కవనమల్లిన కవులు మిక్కిలి తక్కువ. సుమతీ శతకకారుడు గూడ వేమనవల చక్కని పద్యములను చెప్పినను 'మహాకవి' యనిపించుకొనకపోవుట మన దురదృష్టము. రాజరీయ సిద్ధాంతములను సుమతీ శతక పద్యములలో ముడిచెట్టి వ్యాఖ్యానించి, మహాకవి నిరుద మియకుండఁగట చూడవలయుద్యమము!

సంఘములో దుర్మార్గులైన స్త్రీలు కొందరు లేరవలెదు. కాని యందరును అట్టివారిగానే భావించి పద్యములు వ్రాయుట వేమనకే చెల్లినది. వేమన ఎంత అసహ్యభావమును చెప్పుచున్నాడో చూడుడు—

“తరుణి, సోగసురాని తనయునిగన్గును
మరుని కలయించి మనము పాట.”

ఈ పద్యమును సమర్పించుటకెన్ని యుక్తులు వచ్చినను తాభములేదు. స్త్రీల సీమాత్ర మర్థము చేసికొన్నాడన్నమాట వేమన్న! ఆధునిక మానసిక చాస్త్రవేత్తలు చెప్పుచున్న దానిని మాన వేమన్న ఎన్నడో చెప్పెనని చంకలు గ్రుడ్లు కొందురా? ఆధునికమైన ప్రతి విషయమును మన ప్రాచీన భారతీయులెన్నడో చెప్పెననుటను అభ్యుదయవాదు లొప్పుకొనరనుకొందును. ఇంకొక పద్యరత్నమును గాంచుడు.

చక్కని సరియైన సరసురారె నను
మేనోరులను గాన నీయునున్
సంబె గుంకినంత సయ్యాటలాడదా
విప్రదాభిరామ విచురవేను

(పక్కతి సిద్ధమైన, సహజమైన స్త్రీ పురుష సంయోగ విషయమును దీసికొని వేమన యాడువారినిట్లు అవహేళన చేయుటెందులక! చక్కని పద్యములు చెప్పుట చేతయినంత మాత్రమున నిట్టి జనిహీనులైన భావములనే గైకొననో...? యోగిద్దా, దిగంబరియైన వేమనకీ పాడు అలోచనలే? వేమన యోగి గాకనునువే, నేర్పించెంట దిరుగుదున్నవదే ఈ పద్యమును దెప్పెనని సమర్థింప లాచువారికి సంస్కారము!

గాదిదను, గుట్టుమును ఒకే గుటరట్టి వేయుటలో వేమన గిట్టివాడు. స్త్రీలను దచ్చే ప్రధానమనియు, ధనహీనుడైన చిర్రను చంపుటకైన స్త్రీలు వెరుదీరురనియు, వేమన సమ్మతము. ఈ భావములతో పెక్కు పద్యములను వ్రాసాచినివాడు.

“కలిమినాడు మగని కామించి చూచును
లేమి లిక్కువాడు లేవకుండ
మనిన మగనినైన మడియంగ జూచును...”

“కూలి నాలి జేసి గుల్లాము పరిచేసి
తెచ్చిపెట్ట నాలు మెచ్చుచుండు
లేమి గొక్కు విభుని వేమారు దిట్టును...”

కొందరు పురుషుల కవి చక్కని సత్యములుగా తోవవచ్చును. అట్టివారిలో ముందే కొంత స్త్రీ ద్వేషముండి యుండునని నిర్ణయముగా చెప్పవచ్చును. వారు సహృదయులుకారు. కవిత్యనునకు సహృదయులే ప్రమాణము. చెప్పిన భావములనే తిప్పి తిప్పి వినివారుతో చెప్పినగాని వేమనకు తృప్తికలుగదు.

“కలిమిలేని మగడు కానుగాడు
పనికిరాని మగని పాటించి చూడదు...”

—ఇది స్త్రీలను గూర్చిన వేమన ప్రవచనము! తోకనుతోనందరు

స్త్రీలును నిట్లున్న పురుషులు బతుకేరా?

స్త్రీ స్వేచ్ఛను వేమన సహించడు. “స్వేచ్ఛబటియు విడి చెర్చాటమను నొప్పు” అని ప్రవచించినాడు. స్త్రీ కేవలము భర్తపై నాధారపడి జీవించవలసి క్షుద్ర జీవితము వేమన పద్యముల సారాంశము.

“దీతి వెదికి దగు భృంగరములు నున్న
నిటని కరుణలేక వెలయవట్లు...”

స్త్రీ సర్వశక్తి మంత్రురాలనియు, పురుషులతో సమానురాలనియు గద్దె లెక్కి పెద్ద లెందరో యివ్వడు చెప్పమన్నారు. వేమన మాటలు సమ్మతమేనా? ఈ సవయుగ ప్రవక్తల పలుకులు విశ్వసించవలెనా? వేమన ఏమన్నాడు, స్త్రీలకి సామర్థ్యములను తక్కువగా నంచినా వేయవారివ్వడు తిర్క్కువగానే యుందురని తలపవచ్చును.

పురుషుల కష్టములను స్త్రీలే కారకులట! “గతుః సతుల వలన గానంగ లేరయ్యా!” అని వేమన వాపోపుచున్నాడు. “స్త్రీల పడతవలన సిగ్గునోయే” అని బాదపడినాడు.

సౌందర్యవతులందరు కులటలని, కురూపులందరు పతి వ్రతలని వేమనగారి యూహ! లేకున్న “రూపులేని పనిత రూఢి పతివ్రత” యని చెప్పినా? ఎంత వేశ్యలంపటుడైనను; సానవాడలో పీఠ విహార మొనర్చి యున్నను స్త్రీల నిట్లెగతాళి చేయుట మర్యాద గాదనిపించుచుండుటలేదా?

వేమన వర్ణ భేదము సంగీకరించని మహాభ్యుదయవాది. నిదమే! తాని ఇది పురుషులవరకే పరిమితము. స్త్రీలైనవో నొప్పుకొనునా? చూడుడు -

“మాల కన్యయలకు మంచి రూపంబున్న
ముల్కేనే తిశంకుపట్టి నాడు
కాని పనులుసేయ పునులాపడదుదరా?...?”

ఈ పద్యములను వేరువిధముగా సర్తము జెప్పి సమర్థించి ప్రయత్నించు మహాభావులు లేకపోలేదు! ఆ ప్రయత్నములు వారి తెలివి తేటలకు మాత్రమే నిదర్శనము లగుచేసినాగాని సత్య సందర్భము మాత్రము కానేరదు.

భార్యను అణగదొక్కి పట్టవలెనట! అసో! ఏమి వేమన అబద్ధయనాడము!

“...లి నొంత లేక యధమత నొందుచు
వెనుక నుంటి ననుట నైతితనము”

వేమన పురుషులకు స్త్రీలను భూతములవలె వర్ణించి చెప్పి భయపెట్టినాడు.

“జార యాడుదాని నా బ్రహ్మస్మిత్తంబే
పురుషు పాటిలి పెనుభూతమట్లు
దాని వలన తిక్కగాని వాడుండెనే...”

“చక్కనైనవాని మక్కువ గన్వంత
తక్కువగను జూచు తనదు విభుని
అడు బుద్ధికంటె నవరబుద్ధియికేది?...?”

“అడుదాని బొంకు గోడపెట్టినయట్లు
పురుష వరుని బొంకు పూరితడక
స్త్రీలవేర్పు మగల జీవాకు పరచురా...!”

వేమన స్త్రీలలో కొంచెమైన సుంచిన చూడనట్లు కనిపించుచున్నాడు. స్త్రీలెప్పుడును పరపురుషులనుగూర్చియే యోచించుచుండురని వేమనయోగా సమ్మతము. అందువలన స్త్రీలను సంబంధించి కుండేళ్లనుజేసి యుంచవలెనని, వారిని కనినము కిట్టికత్తు సుండియైన బయటకు జూడనియరాదనియు చెప్పుచున్నాడు.

“బాసలోననుండి స్త్రీల వీరులవంక
జూడనియరాదు సుమ్ము వినక
చేతురేని యట్లు చేటులు చూడురా...!”

“వరుడు చక్కనైన ప్రజాలగనియైన
తనకు మెలుపువంటి తత్త్వమున్న
నన్యపురుషవాంఛ యాడుదానినినుండు...!”

ఈ పద్యములను చదివిన తరువాత స్త్రీలకేగాదు, సహృదయులైన పురుషులకు సహితము వేమన స్త్రీద్రోషియని స్ఫురించును. ఆయన భావములు స్త్రీల విషయము ఛాందసములని, మూఢములని పుష్కలమగుచున్నది. ఇట్టి అభ్యుదయ నిరోధకములగు భావములతో పద్యములను జెప్పిన వేమనను వెనుకవేసికొని వచ్చు మన అభ్యుదయ వాదులు నిజముగా వేమన పద్యములను చదువుచున్నారా యని యనుమానము కలుగుట సహజము!

కిలగూరగంప

“సంకోచిత మహావారతము-అవ్యక్తవి పాతములు” అను వాక్యముతో (భారతి జాన్ 76) కళావహూగ్య నిరుదమలు వెంకట రావుగారు ప్రస్తావించిన సలుపిషయములలో రెండు విషయములను గూర్చి నాకు తోచిన అభి పాయములు యిందు పాఠకుల ఫిర్యాదుల ముందు ఉండుచున్నాను.

1. శ్రీ రావుగారు వర్ణయొక్క “వాసి” కబ్బి ము యొక్క ప్రయోగములు చూపుతూ నిజాపర్వమందలి 1-28వ పద్యము నుడవారింపిరి. పై కబ్బి ప్రయోగము సభాపర్వములోనే మఱి యొకచోట కనుపించుచున్నది.

“నిర్మల స్ఫటిక శిలావిర్మితంబై...నాదక పరిపూర్ణంబయిన వాసి సాన్ని.....” (2 140)

కావున నన్నయ “వాసి” కబ్బి ము ప్రయోగింపలేదనియు “వాసి” కబ్బి మునే ప్రయోగించెననుటకు మఱియొక బలము నను మూరినది.

2. “పాదుకపాక కాసికి.....” అను పద్యము నన్నయ బారతమున తొలుత లేదనియు తరువాత అందు చేర్చబడినట్లు వివ రించిరి. ఇప్పుట “నరమ వివేక పారథ...” అను ముందు పద్యమును అనుమానక క్రియతో ముగించి “పారమతిం...” అను పద్యముతో అచ్చయను చేయుచుండవచ్చును. ఇది సభాపర్వములలో యొక్కటను నేను చూచినంతవరకు రెండు అనుమానక క్రియలు కలిగిన పద్యముల తదుపరి సమాపక క్రియతో అన్వయముచేసిన పద్వరయము కనుసం భవం. ఇది యెవరి ఏర్పాటునందును చాలా అరుదు అని భావించును. కావున “పాదుకపాక కాసికి...” అను పద్యముమధ్యలో చొప్పించబడిన దనుట సమంజసముగా కన్పింపదున్నది. ఈ క్రొత్త విషయముతో నారాయణభట్టు భట్టు నారాయణుల గూర్చి భారతిలో జరుగుచున్న ఘర్ష గతి మారవలయునా!

— డా॥ మద్దిపాటి శ్రీనివాసశర్మ

రేఖలు

“గోధూమ ఘట్టన ఘటట్ట”

“కాకతి గణపతిదేవుడు-కళింగ దండయాత్ర” అన్న శీర్షికతో మే, 1976 ‘భారతి’లో డా. వై. గోపాలకృష్ణగారు వ్రాసిన వ్యాసం చాలా ఆసక్తి దాయకంగా ఉంది. అందులో వారు ఉప్పరపల్లి కాసనాన్ని,

త్రిపురాంతకాసనాన్ని ఆధారంగా నేనునీ బాయకనేనానీ, భీమరాజు సిద్ధయదేవుడు గోధూమ జాతి అనువానిని యుద్ధములో వదిలి “వైరిగోధూమ ఘటట్ట” “వైరి గోధూమ ఘటన ఘటట్ట” అన్న బిరుదులు పొందినట్లు వాచారు. ఇంకేగాక బాయకనేనానీ, భీమరాజు సిద్ధయదేవుడు, రాజనాయకుడు కాకతీయుల వర్ణన కళిం గంపై ఉండు నిడిసిన సందర్భంలో ఇందులూరి సోమదండనాయ కుడు, ఏలూన భీమరాజు, మొదటి తిక్కరాజు, మనుమసిద్ధి కూడా వారికి సహాయపడి గణపతి దేవుని కీర్తిని శుశుభంబు చేసినట్లు కూడా వాచారు.

ఈ కళింగదండయాత్రలో పై చెప్పినవారెవరైనా మరొక వీర భిమానులకూడ పాల్గొన్నట్లు సాహిత్యధారాలవల్ల తెలుస్తోంది. కళింగ సమలోని విజయనగర సంస్థానాన్ని పాలించిన పూసపాటి రాజులు పూర్వపు మధ్యయుగం ధర్మచరిత్రలో ప్రముఖపాత్ర వహించినట్లు వారి బిరుదులన్నీవల్ల తెలుస్తోంది. వీరు విభావమండలానికి రాక పూర్వం, అంద్ర సభాసంఘం నాల్గు చెలగులా రాజ్యం చేసినట్లు, మండలేష్వరులుగా, నువోమండలేష్వరులుగా, దండనాయకులుగా పేరు పొందిన నార్జించినట్లు వారికి సంబంధించిన సాహిత్యం సాక్ష్య మిస్తోంది. వారిలో ఒకరికి “గోధూమఘట్టన ఘటట్ట” అన్న బిరుదు నామండంది. అతనినే “చోళ, ఉత్తాణ, గోధూమఘట్టన ఘటట్ట” అన్న బిరుదుకూడా ఉంది. డా. గోపాలకృష్ణగారు వా రించిన ఉప్పరపల్లి కాసనోక్క దండయాత్రలో ఈ చెలగురాజుకూడా పాల్గొని, గోధూమజాతినీ, పడిరాయని నిర్మించడంలో ప్రముఖ పాత్ర వహించినట్లు డి.హి. చవచ్చ. తత్పరితంగా ఇతనికిని “గోధూమఘట్టన” బిరుదు లభించిందని భావించవలసి ఉంటుంది. ఇతనికిగల రెండవ బిరుదువల్ల మరొక విశేషాలు తెలుస్తున్నాయి. ఈ దండయాత్రలో ఆరుడు ఒక్క గోధూమజాతివేగార, చోళ, ఉత్తాణ నామంపై న మరి ఇద్దరినికూడా ముందించినట్లు తెలుస్తోంది. ఈ చోళుడు, ఉత్తాణుడు ఎవరో తెలుసుకొనవలసిఉంది. “చోళ ఉత్తాణ” కబ్బిం ఒక్క చక్కనే నిర్దేశిస్తుందోమో అని కూడా ఆలో చించవలసిఉంది. ఆ కథలో ఈ చోళరాజు ఓ ఫిలిరెడ్డి జయించిన కొండెరాజు చోళరాజు బళ్ళిచోడదేవరారాడు? ఏది ఎక్కెనా ఈ కళింగదండయాత్రలో కాకతీయుల వర్ణన పాల్గొన్న రాజుల్లో ఈ పూసపాటి రాజు ఒకడనడంలో ఏమిపవర్తి లేదు

ఇంతకూ ఈరాజు పేరేమిటి? ఎక్కడివాడు? అన్న ప్రశ్నలకు సమాధానం వెదకవలసి ఉంది. పూసపాటివారి పూర్వపురుషుల్లో ఒక డైన భీమరాజు ఏలూన దుర్గాన్ని నిర్మించి, పాలించి ఏలూన భీముడైన

నట్లు, అతనికి చిక్కభీముడు పిడ్డుభీముడు, మైలమభీముడు అన్న నామాంతరాలు ఉన్నట్లు సాహిత్యంవల్ల తెలుస్తోంది. ఇతనిపై వేములవాడ భీమకవి చెప్పిన చాటుపు “గరళపు ముద్దలోహము... మైలమ భీముని బద్ధస్త్రికిన్” అన్న పద్యం (సనీర్దమైంది ఈ మైలమ భీముడు, వేములవాడ భీమకవి రూడా పదమూడవ శతాబ్దివారనే అవేక చారియకుల అభిప్రాయము. కనుక ఈ గోధూమ ఘట్టన ఘటబ్బుడైన రాజు విలువ భీమరాజుని, డా. గోపాలరెడ్డి గారుదాహరించిన ఏలూవ భీమరాజు, ఇతడు ఒక్కరేని నిశ్చయించ వీలైతేంది. ఇతని చరిత్ర ఇంకను పరిశోధించవలసి ఉంది.

ఉప్పరపల్లి శాసనంలో చెప్పబడిన “పడిరాడు” అనే పదాన్ని తెలియజేయుచు. కాని శ్రీ కూర్మక్షేత్రమందిరి ఒక శాసనంవల్ల [S. I. I. vol V No. 1181] ఈ పడిరాడులు ఇంటిపేరు అల్లాడి వారని, ఇతని కొడుకు నారాయణుడని, అతడు శ్రీ వీరవర పింహ్య దేవుని కాలములో దశాధిపతి అని తెలుస్తోంది. చూడుడు :

“...చరనర్షంబులు 1263 గుంట్టేటి శ్రీ ప్రతాప వీరవర పింహ్య దేవనిజయరాజ్య సంవత్సరములు 18 శాహిని కుంబకృష్ణ దశమి ఈ కవారాన శ్రీ కూర్మనాథుని సంస్కృతిని కొలువనుకట్టుల రూపన నాయకునికి అల్లాడ వడిరాయని కొడుకు నారాయణదళవతిం గారు తమకు ఆముష్కేమార్త పలసిన్నిగను చేసిన దత్తము...”

—డా. గంటి శ్రీరామమూర్తి

సందేహము-సమాధానము

మే నెల భారతిలో శ్రీ మాదిరాజు శ్రీరామమూర్తిగారు నన్నయగారి గరుడోపాఖ్యానమందలి “దానన పరార్థకాయ విహీనుడు (భార. ఆది. 2-6) అను పద్యములో “అనరార్థ” శబ్దసాధుత్వ విషయమున తమ సందేహమును ఎరిబుచ్చి యిందు వ్యాకరణ విషయకమైన గంధి యేదైన సుస్థవో లెలువవంసినదిగా తమ లేఖ మూలమున కోరియున్నారు ఈ విషయమున నాకు లోలినరీతి వారి సందేహమును నివారించుటకు ప్రయత్నించెదను.

“పూర్వసర సభను...” (అష్టా. 21-58) అను సూత్రముచే అపర శబ్దమునకు పూర్వనిపాతము వచ్చుచుండగా ‘అపరస్యార్థే వచ్చ భావో వత్సవ్యః’ అను వార్తికముచే అపర శబ్దమునకు అర్థశబ్దము పరమగుటచే పశ్చాదేశమువచ్చి “పశ్చార్థ” అను రూపమేర్పడవలసి యుండగా ‘అపరార్థకాయ’ యను ప్రయోగమెట్లు సంగతమగునని

శ్రీ శ్రీరామమూర్తిగారి సందేహము కాని యిటు మొదట అపర శబ్దమునకు అర్థశబ్దముతో కర్మధారయ సమానము చెప్పక ‘అర్థం కాయస్య అర్థకాయః’ అనురీతి ‘అర్థం నపుంసకమ్’ (అష్టా. 2-2-2) అను సూత్రముచే అర్థశబ్దమునకు కాయ శబ్దముతో రచ్చురుష సమానమును, ఆ పిమ్మట అపర శబ్దమునకు అర్థకాయ శబ్దములో కర్మధారయమును (అపరశ్చాచి అర్థకాయశ్చ) చెప్ప వలెను. ఇట్లు చెప్పినచో సామానాధికరణ్య మున్నపుడు మాత్రమే ప్రవర్తింను “అపరస్యార్థే వచ్చభావో వత్సవ్యః” అను వార్తికమునకు సామానాధికరణ్యములేని ‘అపరార్థకాయ’ అనునోట (ఇటు అపర శబ్దము అర్థకాయః అను శబ్దమునకు వివేషణ మగుటచే పుంలింగ మును, అర్థశబ్దము నపుంసకలింగమును అగుటచే సామానాధికరణ్యములేదు) ప్రవృత్తి యుండదు. అప్పుడు పశ్చాదేశము రాత ‘అపరార్థకాయ’ అను ప్రయోగము సంగతమే యగును ఇందేవా అపర శబ్దమునకు మొదట అర్థశబ్దముతో కర్మధారయమును చెప్పిన పిదప అపరార్థ శబ్దమునకు కాయశబ్దముతో సమానము వచ్చుట దుర్బటము. కావున పైన నేను తెలిపిన రీతిగా మొదట అర్థకాయః (అర్థపిప్లవీ అను రీతిగా) అను సమానమును, పిదప అపరశబ్దము నకు అర్థకాయశబ్దముతో కర్మధారయమును చెప్పినచో పై వాగను కాననుం ప్రయోగమున పశ్చాదేశమును నివారించవచ్చును.

-గ్రీ. ఆర్. శ్రీహరి

* * *

జాత ‘భారతి’లో మా “కడలు” “జానీ జానా” సమీక్షలు చేసినందుకు సంతోషం.

ఈసారి రిప్యూలు కాన్ ఆర్టిక్లివ్ గా పుచ్చాయి. అయితా సమీక్షలలో ఇతర రచయితల పేర్లు ఉపహరించినపుడు, సోదాహరణగా “కోట్” చేసి, ఈ పుస్తక రచయితలు ఆ “ప్రభావ” రచయితలని ఈ విధంగా అనుకరించేరు వగైరా రాయారీగాని, దేవతం వారిపేర్లు మాత్రం రాసి ఆ పేర్లకి అదనపు ప్రచారం మా పుస్తకాల సమీక్షల ద్వారా రావడం ఆరోగ్యవైస పరికాదని, మొన్న 18-7-76 అని వారంనాడు సమావేశంలో మా కార్యవర్గం కొమోటు చేసింది.

కనుక ఈ లేఖని మీ “కలగూరగంప”లో ప్రచురించడమో, లేదా సమీక్షకుని పాఠపాటు ‘భారతి’ ద్వారానే సవరించుకోవడమే సముచితం అని మా కార్యవర్గ అభిప్రాయం. ఆపై మీ యిష్టం.

— శ్రీ నిష్ఠల వెంకటరావు

(పెసిడెంట్, ట్రైబ్యునల్స్ సెంటరీ రయిటర్స్, విజయనగర్)

గ్రంథ విమర్శలు

(శ్రీ బండ్ర, నూడి సత్యనారాయణ కృతులు

కులశధార

[ఐమ్మి 1/8; 65 పాఠాలు; మూల్యం రు. 6/-]

ఈ కవితాసంపుటిలో “పదునెక్కిన పలుకులు” అన్న మున్నుడిలో పెద్దలు కుందుర్తిగారు కవికుమారుని పాతకునికి పరిచయం చేస్తున్నారు. “కవి అనుభూతులు ఆ రచనలలో తొంగిమాస్తూనే ఉంటాయి” అన్న నిత్యసత్యం చెప్పినారాగాని, అని అర్థగృకరమైనవి అయితేనేగాదా తోకం బాగుపడేది. “వ్యావహారికభాషాపద ప్రయోగం తొలగం పదన కవిత్వకు ప్రాణం పంటిది” అని ఇంకొకమాట అంటారు. పద్య కవిత్వకుగూడ ఇదే ప్రాణమన్నది అందరి అనుభవంలోని విషయం. తిక్కన, పోతన, శ్రీనాథ, అభునికాలు - రాయప్రోలు, దువ్వూరు, జాషువాల కవిత్వలకు ప్రాణం అందం ఈ వ్యావహారికభాష, తెనుగు శ్రీయలేనని; వారు తమతమ మాండలికాలనే ఎక్కువగా దొర్లించి నారని తెలుసుకొని ఆనందిస్తున్నాము. అధునిక యువతరంలోగూడ చాలామంది యీ జాతీయ నుడికారాన్ని చేపట్టుతున్నారన్నదే ఈ విషయ యుగంలో తెనుగునుడి తల్లి భాగ్యం అనాల. ఇక, అన్ని తెలిసిన కుందుర్తివారే “ప్యారడి తెలుగులో జలస్మాతం రుక్మిణీ నాథ శాస్త్రిగారే ప్రారంభించినా” రచనడం సాహసం. వేదావారి ప్రతాప రుద్రీయంలో “పేరిగాడి రాచరికము, పానుగంటివారి కంఠాభరణం, రాళ్లకూరి నారాయణరావుగారి అపూర్వ సంఘసంస్కరణం (త్రోక తెగిననక్కకథ, కట్టమంచివారి పీఠిక) మొదలైనవి వికటాను కర బాలేగదా. జగ్గ కవి చంద్రలేఖా విరాసానికి మించిన ఎగతాళివాత గలదా? 50 ఏండ్లనాడు మాపూర్వ “కుందుమేకు” - నింతాశల్యం అని ఒక కవిప్రాసే, ఇంకొక పండితుడు “చింతమేకు” అన్న ప్యారడి ప్రాసినాడు. ఇవి కుందుర్తివారి మనసుకు రాలేదు - అంతే.

ఇక కవితా సంపద :

‘తలపులో రంపకోత రానీయకు; నీస్థానం నీరేడిస్తుంది’ (ప్రస్థానం) అని అనూయలేని విశ్వాసాన్ని చూపుచున్నారు, అంటే అర్హతకు తగిన ఫలం దొరుకుతుండంటారు. ‘ఏ అమ్మ కన్నదో ఏ అయ్య పాపమో ఈ ముద్దు పసికందు, తమ్మిలేటి నీట తమపు చాలించింది’ అని అనుకంప రసాన్ని పొంది, పాపం అనేడిఉంటే - అది కన్న తల్లిదండ్రులదేగాని యిట్టి అనాథలదికాదని వీరి అభిగ్రహణీతాలకు భాగ్యం కల్పిస్తున్నారు. ‘తెనుగు వెలుగు’లో మన పెద్దల

కీర్తిని హాయిగా పాడుతూ లిస్టులో [ఇది ఇస్తే పచ్చిహాని యిట్లా టిడే] రాయ పోలు వారిని జాషువాను వదలివేయడం మంచి అధిరుదా అనిపించుకోదు. ‘మారణహోమం’ ‘భావమరీచులు’ ‘వెన్నుపోటు’లో సంస్కృత సభ్యత సంప్రదాయం కావాలని, నేటి అరాజక సమ్యక్తంలో ఒక కాహళధ్వనిని వినిపింప చేస్తున్నారు - కవి. ‘హోటల్ చరిత్ర’లో ఒక మారుమూల పల్లెటూరిలో హోటలులోగూడ ఉండేదానికి వీలులేని నిక్కొన్న కవి చెబుతాడు. హెల్తు డిపార్ట్మెంటు నేటి ఎమర్జెన్సీలోగూడ నిదురబోతున్నట్లున్నది. అయినా, ఒక గుక్కెడు కాఫీకి నిలువున 150 పైసలు వదలగొట్టే మరికొన్ని హోటలును చూపి, యీ జలదారు గుంటలను శుభ్రత నేర్చుకోమని కవి చెప్పి ఉంటే బాగుండేది. ‘కళ్లు’లో వివిధ నేతాల వర్ణన బాగున్నది. చంద్రమండలంలో మనిషికాలుబెట్టిన తర్వాత ఇక (కొత్త పుంత) ఇక కవులకు ఉపమానాలు, విరహాలులకు ఉపాలంభనాలకు చోటుండ దేమో అని బాగా కోడిగం పట్టించినారు. ‘ముండ్ల గొంక’లో కృషి కుని భావాలో సహజమైన నుడికారం బాగున్నది. భావానికి తగిన భాష యీ కవిది.

కాకుస్వరాలు

[ఐమ్మి 1/8; 82 పేజీలు, ధర రు 6/-]

ఇది సాంప్రదాయక కవితాసంపుటి. రచయిత తమ సత్యసానిత్యమును చూపుచున్నారు. ఇందు సత్యనారాయణగారి అంతర్గత సహజ ప్రతిభకు (ఎరిమెంటుకు) తగిన పనిముట్లుగా ఉన్నది - పద్యాలు, భాష, ధార. డాక్టర్ శంకరశ్రీ రామారావు అన్నట్లు యీ పుస్తకం “రంగురంగుల పూలతో గ్రుచ్చిన పూలమాలే”. వివేకానంద దివ్యవాణి శీర్షికలో విషయం ఉల్లేఖకరంగా ఉన్నది “జగములన్నియు వాలు మీ చరణసీమ” అని ఆ హిందూమత పన పునర్వికసన జనంతుని కొనియాడుచున్నారు. (కాలం) “వెలుగు నీలుగులు లవని కలకాలముండువు. నీలుగు లేక వెలుగు కలుగబోదు” అని పాతసత్యాన్ని కొత్త మాటలలో చెప్పినారు. “లేరు చ కాలు వరుసగా తిరుగు తెరగు” (భాగ్యవక్త పరిభ్రమజాలు) అన్నది యిదే ఫక్కిసుడికారం.

‘బల్బు’ను గూర్చి, దాని నిర్మాత ఎడిసనును గూర్చి చెప్పినది, ఆ బల్బు మారితే కొత్త తెనుగులో ఇంపుగా ఉన్నది. తిక్కన కాలంలో ఇది ఉండి ఉంటే ఆయన ఇంకా ఎన్నో ప్రాసించేవారుగాదా అని అంటారు కవి. జాతీయ నాయకులు దేవస్థితినిగూర్చి ప్రాసిన పద్యాలు

చనిరెకుండా బలవంతపు వ్రాతగా కనిపిస్తున్నది 'నిరంతర మిథునం' అని తిక్కన కవితోసాఖ్యానాన్ని యీయన తిరిగి ఎందుకు వ్రాయవలసి వచ్చిందో! దానికి మెరుగైనట్లుగలనని అనుకొన్నారు కాబోలు; పోల్చుపోయినా సారవ్యంగాలేదు ఈ 'కాకనర్సాలు' నుంచి అవహేళన రచన. భావం-ఎత్తుగడ-ఎత్తి పాదాలు కొత్తచూపుతో పల్లెల నుడికారంతో హృద్యంగా ఉన్నది. దేవతల వాహనాల సంగతి చెప్పతూ- "నేపద్మలో కెక్కన్" అని కాకిచేత వాసవదేవునివారు; కాని, అందరినీ పట్టి ఏడ్చించే తని గహనికి వాహనం కాకి అన్నది వీరికి తట్టి నట్లు లేదు. "చచ్చినవారి యోగ్యత బయటచెట్టను వారి పిండములు ముట్టన్" అని వేమనలె దెబ్బదీసినారు; పితరులమీద సామెతలల ఇంగితజ్ఞానంతో నిండిఉన్నది-యీ ఇండెక.

మ సమాల

[కాన్ 1/16-40 పేజీలు; వెల రు. 2-50 కట్కటి ముద్రణం.]

వాంఛలు సామెతలు భాషకు చైతన్య భూషణాలు. మన శతకాలవలె కవి వ్యక్తిత్వము స్వతంత్ర్యము మొదలగు వాటికి ఇవి నిలుపుటద్దాలు. చిన్న పెద్ద అనక యీ పద్యాలు ఒక్కొక్కటి నెత్తాన్ని రోకరించి, మానవ వ్యభావాన్ని-నవరసాలతో చెప్పగలిగిన ప్రత్యేక సాహిత్య ప్రక్రియలు చేసే గలిగి ఉన్నందున ఇవి ప్రతివాని వంటి వాని. సంభాషణలలో ఉదాహరణలై రాణిస్తవి.

ఇది తెలిసే, ఆర్థసంప్రదాయ లోలమైన బండ్లముడివారి మనసు సంస్కృత చాటువులు లోకోక్తులపై వ్రాలి కొన్నింటిని తెనుగు చేయిస్తున్నది. మూలభావాన్ని తగిన భాషలో పొంది, కుదించు చేత భాషకు చిక్కదనం కూర్చి కుంఠులై నడవతో విషయానికి ప్రాధాన్యం పెద్దంతో నిజపుతున్నారు చెవికి ఇంపైన నుడికారం నల్లెట్టారువాడు కాబట్టి కృతిమం లేకుండా అబ్బిఉన్నది. వీరు వదములలో జాతి సామ్యంపొందు పాటిస్తారు; తెనుగు పదాల నడుమ సంస్కృతం చొక్కానరు ఇదే చిన్నయినూరి భాషకు వన్నె దెచ్చినది.

తెనుగునాట ఇంతకుముందే నాగుడు దట్టంగా ఆలముకొని పోయి ఉన్నవాటిని ఈయన చేపట్టడండా ఉంటే బాగుండేది. పోల్చి ఒకప్పుడే తగ్గ మొగ్గులు తెల్లకొవెటట్లు చేయవలసిన అగత్యం ఏమిస్తున్నది. 7. ప. చిన్నయనూరిది; 12. నన్నయది; 28 (పని చేయునెడల దానియు) 62 (తలమందు విషము ఫణిచి) సుమతిది; 10. (తమ ఉదకంబు వాహనము దావనిదంగి) బర్తహరిది. "చనిత నరసింహులకు దివ్యకర్మ మొకటి తలను వ్రాయంగ వలదోయి. వలదు, వలదు" అన్న తెనుగు బాగున్నా. వేదం వెంటబడాయ్యాని "అరసి కాళివెల సరసావ్యముదెప్ప నుడుట వ్రాయవలదు, వాడు" అన్నదానికె వచ్చి ఎక్కువగదా.

ఇక సమాసంగా ఉన్నవి:-72-

"గతము గూర్చిన తలపు పంగతముకాదు భావి గూర్చిన చింతయు ఫలము నీదు నయవికాలురు వర్తమానమై నమ్మి..." అన్న ఒమర్ ఖయ్యా ధోరణి, దువ్వూరువారిది చూడండి:- "గతము

గతంబె యెన్నటికి కన్పల గట్టుదు. సంశయాంధ సంవృతము భవిష్య దర్శము, వివేకవతి, యొకవర్తమానమే సతత మవధ్య భోగ్యమగు సంపద.. " రెండూ సరికోపున ఉద్దిగ వడసున్నవి.

కవి ప్రజ్ఞారంమడు-ముందన్న కవితా జీవితం తోభానందం. ఈ మూడు పుస్తకాల ప్రాప్తిస్థానం:-ఇందుమతి ప్రచురణ; నరసింహారావుపేట; ఏటారు-2-534002.

త్రయనాదము

[వాసమామలై వరదాచారి, దాశరథి వాఠాయారెడ్డిగారల కవితా సంకలనము. డెమ్మి 1/8-62 పాఠాలు; ధర రు 3/- (తమలకు : భారతీ సాహిత్య సమితి; కోరుట్ల; కరీంనగర్ చిల్లా.)]

ఈ సంకలనం పేరుతోనే డాక్టర్ బి. వి. సు బహ్మణ్యం గారు 'స్వరమేళ'లో అన్నట్లు, మూడు వేదాలను స్ఫురితీదెచ్చి, పితకుని ఒక తాకిత స్థాయికి తీసికొనిపోతున్నది తెలంగాణా కవి తయంకా పూర్వ వాసమామలై వరదాచారి, రళాపూర్వ దాశరథి (భృష్ణమాచారి) డాక్టర్ పి. నారాయణరెడ్డి వారికి ఆస్థానకవులు, యీ స్థానానికి ప్రజాకవులు. సురవి పితన వారసు-వాసమామలై (చోటాది) ప్రాచీన ఆర్యసం వదయానికి ప్రతినిధి; దాశరథి నైటాము కౌశికపాతనం ఎదిరించిన స్వతంత్ర్యవీరుడు, సారసీ తెనుగు కలగలుపు రసాన్ని తావి త్రావించే సాహిత్య తనస్య డాక్టర్ నారాయణరెడ్డి నవ కవిమూలాలకు తోవలుమోపి సాస్యం రళా రసి కుడు. వీరి ముగ్గురి కవితాశ్రవంతలు ఆ వయోగతోనలె యీ సంపుటంలో సంగమించినవి.

ఆచారిగారి ప్రపంచ గౌరవము, దాశరథి అభురాతన రీతులు, నారాయణరెడ్డి కొత్త సాతల కలయిక ఒక ఓడన్నతో దాయపోలు వారు అన్నట్లు "ఏకిపోని చేపమాటల"తో తమ రసానుభూతులను చేర్చి అనుభవించేయగలిగిన మహాకవులు.

లన్నమంతా మాంచి గగ్గ పెరుగులో ఇన్నభోజనం చేసి త్రేపగలిగిన ఓపికపోయింది-నేటి జనానికి అందువల్ల వాలుగు కూరలతో వివిధ రుచులతో మిష్టాన్నం తినడమే ఈవాటి చదువులవిందు. ఈ తలవాటుకు లభించిరి అనుగుణంగా ఇప్పుడు సంకలాలు వెలువడుతున్నాయి. పెద్ద పుస్తకాల చదువు పాతబడినది. ఈ సంపుటం ఆ తెగతో, వ్యక్తిగౌరవం విషయగౌరవంతో అలరారుతున్నది. ఎవరకీ రుచించినదాన్ని వారు అనుభవించవచ్చు.

ఈ ముగ్గురు ప్రవ్వానంతల పాఠాలు రుచిమాపి, నోరూరించే బండి ను సంచరించులు ఏరికూర్చి సాతకునికి ఉలాపా బెట్టుతున్నాడు.

అడుగుజాడలు

[కుందుర్తి కృతంపై సమీక్ష వ్యాససంకలనము : డెమ్మి 1/8 120 పేజీలు; రు 5/- దొరకుపోటు : శ్రీనివాస సాహితీ సమితి; 1-1-336/58; వివేకనగర్; హైదరాబాద్-500020.]

సాహితీ సంఘాలు ఏర్పడి, తమ సభ్యుల రచనలు-పేరు వేరుగా-కలగలుపుగా అద్దునేటి వెలువరించడం యీ యుతుభర్తంగా ఉన్నది. ఇది అత్యంత్యోపకారి; ఇది సాతకునికి భిష్టురుసులకు భిష్ణ

లేకుండు రుచి చూపుచున్నది. ఇట్టి ప్రశంసనీయ ప్రయత్న ఫలితమే ఈ సమీక్ష వ్యాసనీకరణం. ఈ శ్రీనివాస సాహిత్య సమితి మంచి పలుకుబడి చొరవ గలిగిన సాహిత్యపరుల చేతిలో ఉన్నది; ఎరుదు దిగుదులు లేకుండా సాహిత్యగలదని నిశ్చయం.

కుందుర్తివారు వచన రచనలో అన్నిటా చాలిన మొనగాడు. కొత్త పోకడలను ఒక స్వకీయ వైచిత్ర్యంతో చెప్పతారు. మొగమాటంతో మాటలు మింగరు. వీరు తమ వ్రాతలన్నిటిని కలిపి 950 పాటల పెద్ద పుస్తకాన్ని వెలువరించినారు. దానిని గరుడ దృష్టిగా-18 మంది నిష్ణాతులు, తమ తమ దృక్పథాలతో కుందుర్తివారి రచనలను ఇందు వ్యాఖ్యానించినారు. ఈ రచయితల విభిన్న అభిరుచులను వారి శిర్షికలే ప్రకటిస్తున్నవి. ఈ వ్రాతలు కుందుర్తి వ్యక్తిత్వాన్ని కవితావేశాన్ని రచనా విజయని సందేహ అడర్కలను నఖశిఖ పర్యంతం వివరించి చెప్పుతున్నవి. ఒక్కొక్క వ్యాసంగంపై ఇంత పెద్ద సమాలోచన జరపడం ఆ యోచనలను ఒక గంధ రూపం దాల్చినదం ఈ ప్రచురణ ప్రత్యేకత.

రచయిత సరుకునుబట్టి అనురంభించవలసిన సాహిత్య ప్రక్రియ గానే ఉన్నది ఇది. దీనిని వ్రాసేదానికి ఇదొక రూపాంతరం.

అశోకధర్మచక్రమం

[భండారద్ధవైస బంధకావ్యం; కర్త: భాషా సమీక్ష మన్నె నాగేశ్వరరావు; కాన్ 1/16 52 పాటలు; వెల రు 2/-; ప్రతులకు: గంధకర్త; ప్రహర చిత్తావరిషత్ పైస్కూల్; అస్పెక్టు; గుంటూరు చిత్తా.]

ఈ ధర్మచక్రం బుద్ధునిదా? అశోకునిదా? (ఇది ఈ గంధకర్తకు సంబంధించినదిరాదు మన సంవిదానకర్తలు అవలంబించినారు, గంధకర్త అనుసరించినారు.) సిద్ధార్థుడుకదా-బుద్ధుడైన తర్వాత మొట్టమొదటిసారిగా సారథాధతో (సారంగనాథవనం) ధర్మచక్రాన్ని ప్రవర్తించిన ధేన్వానన్నది? అని మొదలు బుద్ధవిగ్రహానికి ప్రేరణ పడక ముందరబడుతూ వచ్చినది. అశోకుడు చొద్దాన్ని స్వీకరించి నవ్వడు దీనిని దోచుకున్నాడు. ఇది నా ఊహ, పెద్దలు నిమంటారో!

మన్నె నాగేశ్వరరావుగారి కవిత్వం అన్నిటా ఆంధ్ర ప్రభంధ సంప్రదాయబద్ధము. వసంతము-హంసలు-జలక్రీడలు - విరహాలు-చైత్యపదారాలు-కవినమయాలు-ఇవి ఈయన కవితా సామగ్రి. కళాపూర్వంగా ఉపయోగిస్తే అన్ని ప్రక్రియలూ సరస్వతికి సామ్యులేగదా. వీటిని గంధకర్త భాషలో భావంలో సాధిగా వాడినారు. శైలిలో మంచి వడత ఉన్నది; సుడికారపు సాంప్రదాయం ఉన్నది. కాని, కథను అల్ల

డంలో ముందుకెసుకలు మారినవి. ఉన్నట్టుండి సందర్భాన్ని లేకుండా పాతం ప్రశంస పెటడం జరుగుతున్నది అశోకుని ధార్మికరవాణి అమె చెలులు ఇక్కడ అశోకుని యుద్ధానికి అలతగా అవసరం లేదు; అలత కథక వాతూరి కొంత లోపించిన దనాల.

కృతి-పూర్వప్రబంధరీతిలో చక్కగా ఉన్నది.

జవాబులేని ప్రశ్న

[గద్యకవిత. కర్త: కాశీపల్లి యోగేశ్వరరావు; కాన్ 1/16 55 పేజీలు; వెల రు 2/- ప్రతులకు స్వందన సాహితీ సమాఖ్య-న్యూ మునిసిపల్ క్వారటర్-మచిలీపట్నం-521001.]

ఈనాటి అలవాటు చొప్పున వచనాన్ని పద్యంమాదిది అన్ను వేసిన కవితా సంపుటి-ఇది కవికి కాలగతి తలపోతలవల్ల కలిగిన అవేశం ఉన్నదిగాని, ఒక్కొక్కచోట మనసులో మాట చెప్పలేక మర్మ కవితతో పడుతున్నారు. “తెలుగు వెలుగు”లో శ్రీనాథుని కవి స మాట్లాడు అంటారు; ఇప్పుడు ఈ మాట ఇంకొకరికెక్కడ దగులు కొనేది? ఈ ఇండికలో కొందరు తెలుగు కవులపేర్లు ఇచ్చినారు. తనకు వచ్చిన వారినేగదా పేర్కొంటారు అనేమాట వ్యాధిమైనది కాదు. పేరుమోగిన రాయ పోలు సుబ్బారావు, దువ్వారా రామిరెడ్డి, జాషువాలకు దిగవేయడం సరసతకాదు. మొగలు లిస్టు ఇవ్వవూను కొంటే వచ్చే బెడదే ఇది.

“ఇంద్రధనుస్సు”లో (కవిధనస్సు అంటారు) నల్లరంగుడిన్న దనడం ఊహాస్వతం త్యమే! “అకాంక్ష”లో కవితానికి ఈయ బాధ అంటారు ఈ అరుబాధలు దేశానికే గదా? కాడి ఒరిగిడికి కలిగేది అరుపుండు-ఎద్దుపుండు కాదు. కవి కృషికుడైనట్లు కనుసరించదు.

ఇంగ్లీషు పదాలను నడచు ఇరికించడం (చాలా శిర్షికలలో) గిరిశంకర్ లి అయినా, అనుగులో ఆ పదాలకు తగినవి తెలుపలేదు ఏ విధానంలోనైనా అనుగుదనం పోకుండా ఉండటం మంచిది.

కవి మంచి సుడికారం చవి చూడండి :- “అలసిపోయిన కరు రెప్పలు నిద్రతెరలను కప్పకొన్నాయి”; “మాటలు వెలుగును కుమ్మరిస్తుంటే మనసు చీకటి పుసిని పూసుకుంటోంది” ఈ “టోంది” పర్తమానమో భవిష్యత్తో లేకుండా ఉంటున్నది ఈ కవి “సుఖాన్ని సంచగం విజ్ఞానం కావాలి” అనడం సువిమృశన యోచనాసరణి. లేకుంటే-అణునిజ్ఞానం పుట్టించిన బాంబునవల, భస్మీసురుని యోగ శిశివలె మానవాళివె తుదముట్టించదా?

“సమాజం”లో సంఘంపై మంచి వివరాలు ఉన్నది. “సమస్య నిమిటో మీకూ వాడు తెజసు” (హస్తీకరణం సాంపుగా)లో కవి హృదయావేదన తెలుస్తున్నది. “పేదస్సులో చైతన్యపు పారిజాతాలు

పూయించే వివేకానందులు కానరాదు" అన్న భర్తావేదం రచయిత సంస్కారాన్ని - అపుత్యమిది.

తరతరాల తెలుగువెలుగు

[డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డి; క్రాస్ 1/16; 43 పేజీలు; (నమాభ్యానాది విషయం ముందువెనుకలో మరికొన్ని పేజీలు); వెల: రూ 3/-; ప్రతులు: వృందన సాహితీ సమాఖ్య; 23/182E; న్యూ మునిసిపల్ క్వార్టర్లు, మచిలీపట్నం - 521001.]

ఈ చిన్న పుస్తకము రూపకాన్ని - అంధ కవితాన్ని తవ్వించి, డా. సి. నారాయణరెడ్డిగారు, ప్రపంచ తెలుగునుజానబలతో ప్రదర్శించిన దానికి ప్రాసనారు. దీనిని రచనకల రంగా ప్రదర్శించి ఆ తెలుగు సంఘపుటో కనులకు విరుగు విందుగూర్చినారు.

యమ కన్యలు కథాగానంగా - అంధ్రుల సమగ్ర చరిత్ర గీతంగా, పద్యంగా, జంగం కథగా - ఐతరేయ బ్రాహ్మణం మొదలు ఆ సభల తోటలవరకు పాడి, పర్యవసరించినారు. "అటు పాట లిప్పుల మిటు దావ్య కటకమ్ము ఇరు కంబములుగ కట్టి తోరణాల" అంటూ ఆ సభా వేదికపై అంధ్ర లీర్తి నాటకం ఆడించినారు.

సదబంధ చతుర కళా రసికుడు - నారాయణరెడ్డి "అంధ్ర సంస్కృతిమణి గణ కాంతులు అంబరాల వర్షింప" జేసినారు. అట్టి అంధ్ర చరిత్ర సంస్కృతి సాహిత్యదీపితులు" సవ కాంతులు వెదజల్లే దీపమాలగా" చివరన అంధ్రమాతకు హారతి ఎత్తించినారు.

తెనుగు దిడ్డ కండలు కదలించి కండ్లైరజేయించే వీర రచనలు, ఇంపున కరిగిపోయేటట్లు చేసే సాహిత్య చంద్రికలు, రాల కరిగించే గేయకారుల సంగీత వారాని అరవలను తన్మయుల జేసిన కీర్తి, పులకెత్తే తీరున వాసినారు - రెడ్డిగారు. వ్రాతకు టీసం పోసినట్లు ఆ సభలలో ఆడించినారు.

ఇది అంధ్ర సం గ్రహకీర్తి గీతిక.

— శ్రీ మధుసూదన కోదండరామరెడ్డి

రెండు అఘుక్యతులు

[1. సన్నదివాధిసర్తము - సవ గ్రహమంగళ స్వాత్ర సహ కము. రచయిత విద్యాన్ శ్రీ బులుసు-వేంకటేశ్వరులు, ఎం. వి. నెం 1 రూ. పుటలు 15. పాపిస్టానం తెలియదు.]

[2. తేనె సోనలు - (జానపదగేయ సంఖలనం) సంకలన : రచ - శ్రీ చొక్కపు-నారాయణస్వామి, గాయత్రీ ప్రచురణలు,

ఉ. కొత్తపల్లి, డోన్ తాలూకా, కర్నూలు జిల్లా, క్రాసు 49 పుటలు, వెల సాదారణ ప్రతి రూ. 3 లు. లైబ్రరీ ఎడిషన్ రూ. 5 లు. ప్రతులకు ప్రకాశకులకు వ్రాయవలెను.]

1. ఆదివారం మొదలు ఏడు వారాలకూ సూర్యాది సర్వ గ్రహాలు అధిపతులు, రాహు, కేతువులనే ఉన్న గ్రహాలతో కలిసి నవ గ్రహాలు. ఇది పేరుకు సన్న దినాధి సన్నపన్ననా రాహుకేతువుల సన్నవాలుకూడా ఇందులో చేర్చబడినవి. చివర సవ గ్రహమంగళాష్టకం చేర్చబడింది. ఇవి అనువాదమో స్వతంత్ర రచనయో తెలియదు. బహు గంధకర్తలై మంచి కవులుగా ప్రఖ్యాతి గడించిన వేంకటేశ్వరస్వామి గారి కవిధార యందులో ధారాళంగా ప్రవహించింది. అందరికీ సులభగ్రహమై ఉన్నది. సవ గ్రహమంగళాష్టకం చివర సంస్కృత శ్లోకమూ, దాని అనువాదమూ ఉన్నవి. తెలిగించు మూలానికీ అన్యూనానతిరీక్తంగా సాగింది -

మూల శ్లోకం -

"అరోగ్యం నవిదా తనోతు భవతా మిందుర్వదో నిర్మలం జాతం జూమిసుతస్సుధాంతు తనయః ప్రజ్ఞాం గురురొరవమ్ రావ్యః కోమల వాగ్విశాసమతలాం మందో మధురం సర్వదా రాహుర్భాసూజలం విరోధిభిషునం కేతుః కులస్యోన్మతిమ్."

అంగ్రామవాదం -

రవి యారోగ్యము దివ్యకీర్తి కని య

ర్చంబుల్ ధరిత్రజుఁ డిం

సపు ప్రజ్ఞన్ బుధుఁడన్ సురానిగురు ప

త్యంతంబు సం సీలి గా

రవమున్ గోచుల వాగ్విశాసమురు రు

క్రభ్యాతుఁ డానందః

క్తిని వంశోన్మతి మందరాహువులు ప్రీ

తిన్ గేతువున్ గూర్చుతర్.

2. సహజంగా కవులై, రచయితలైన చొక్కపు నారాయణ స్వామిగారు ఎన్నో గేయాలు, వ్యాసాలు, నాటికలు, కథలు వ్రాశారు. సాచిన వచన వాఙ్మయంపైని, జానపదగేయాలపైని అసర్వ సక్రమ. ఆయన ఎంతో క్రమపడి సంపాదించి సంస్కరించి 'జానపదపదనాన్ని ఇదివరకే ప్రకటించారు. ఇప్పుడు ఇరవై మూడు జానపద గేయాలను సంకలనంచేసి 'తేనె సోనలు' అనే పేరుతో ప్రకటిస్తున్నారు. జానపదగేయాలు చాలావరకూ ఎంతో మధురంగా ఉంటాయి. వాటికి ఈ పేరు తగి ఉన్నది.

జానపద గేయాలనుగురించి మరికొందరుచేసి ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం అంధ్ర శాఖాధ్యక్షులు బి. రామరాజుగారు డాక్టరేటు

పొందారు. హరి ఆదిత్యునిగురించి తెలుగు భాషాసమితి బహుమతిని పొందారు. అచార్య శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు పరిశోధనలు జరిపారు. విశిష్టంకలన కర్తలుకూడా ఈ విషయమై ఎంతో అనతిమాసి వీటిని ప్రచురించడం సంఘోషించడగిరి. జానపద గేయాలపై ఉత్సాహాన్ని పుట్టిచేసిన అచార్య గోపాలకృష్ణమూర్తిగారికి ఇది అంకితం కావడమున్నూ మెచ్చదగిరి.

‘ఈ సంపుటిలోని జానపదగేయాలు అనంతపురం, కర్నూలు, మహబూబునగరము మండలములలోని’ వని నారాయణస్వామిగారు రంటున్నారు. ఇందులోని ‘పుట్టింటికి’ అనే శీర్షిక ఉన్న గేయం అర్చనాద్రి కిందటే కోస్తాజిల్లాలో ప్రసిద్ధంగా ఉంది. ‘వెంకటసుబ్బి’ శీర్షికలోని గేయం ‘మోహనరంగ’ వచనంగా తెలుగునాట అంతటా వ్యాప్తిమై ఎన్నడో గామఫోన్ రికార్డులకు ఎక్కింది. నేను చిన్నప్పుడు విన్న పాటలని. మరికొన్ని గేయాలుకూడా దేశవ్యాప్తమైనవి ఇందులో ఇచ్చినవి ఉంటే ఉండవచ్చును కూడా. ఈ సంకలనంలోని గేయాలన్నీ కొర్తవి అని శ్రీ శ్రీపాదచారి అభిప్రాయం. (చూ. ౬౫) ప్రసిద్ధమైన గేయాలు రెండింటినిగూర్చి తెలిసినది చెప్పాను. అందువల్ల ‘అన్ని కొర్త’ వచనోపదం సరికాదేమో అని నాకు లోస్తున్నది. ఈ పుస్తకంలో ముద్రితాలైన గేయాలకుంటే వాటివాడుక రూపాలే ఇంపుగా కానవస్తున్నవి.

‘పుట్టింటికి’ (పుట 31) గేయానికి అనంతరణిలో అత్త వారంటినుంచి పుట్టింటికి వెళ్లడానికి భర్త అనుమతి కావాలన్నారు. కాని, మన సంప్రదాయాలనుబట్టి అత్తమ్మామరి అనుమతి అంతరంలే ముఖ్యం. ఇంక అధికారాన్నిబట్టిచూస్తే అడబడుతు అనుమతి లన్నిటికంటే ముఖ్యమైనది. వాడుకలో ఉన్న గేయంలో అడబడుచే అనుమతి నిచ్చినట్లుంది. ఆ గేయం ఇంతరంటే రసవంతంగా ఉంది. ముద్రితగేయంలో కొంతభాగం లోపించింది. అర్చింటి కోడలు ఉదయాస్ ఇల్లా తిప్పరూ ఉంటే అన్నలోచ్చిన వార్త తెలిసింది.

‘చల్ల చేసే పాప చక్కన్ని పాప
మీ అన్న లోచ్చేరు చల్ల చాలిండు’

ఈమాట విన్నగానే ఆ ముగ్గు

‘ఏరేరి అన్నయ్య ఎంతదూరాన?’

అని అంటూ పోయి

‘ఏడడుగు లుండంగ కాగలిండుకా’

ఏమిరా అన్నయ్య యిన్నాళ్లకూ

అలస్యం చేసేవేమని ప్రశ్నగా చూస్తే, ఆ

‘చేసుకోతలనుంచి చెప్పవలెదు’

అని సమాధానం యిచ్చి, అనుమతి తీసుకుని తనలో పుట్టింటికి రమ్మని అప్యాయంలో పిలుస్తాడు. ఆమె మామగారి దగ్గరకు వెళ్లి

‘వచ్చెనుంచంమీది ఓ మామగారా !

చూ అన్న లోచ్చేరు మమ్మంపుతారా ?

అని అడిగితే ఆ మామగారు

‘అదియేమొ నేనెరుగ మీ అత్త నడుగు’

అని అంటారు. అత్తగార్లుడిగితే బావగార్లుడగమంటుంది. అతని దగ్గరకు పోయి

‘పెద్దిల్లు దిద్దేటి పెదదాచగారా !

చూ అన్న లోచ్చేరు మమ్మంపుతారా ?’

అని అడిగితే అంటు

‘అదియేమొ నేనెరుగ చూ చెల్లెనడుగు’

అని అంటాడు. అడబడుతు నడిగి

‘ఎత్తుకో బాలుణ్ణి ఎమ్మ గుర్రాన్ని’

అని ఆమె అనుమతి నిస్తుంది. మధ్య మధ్య ఎండల్ని అనుమతులు అడిగి పుండవచ్చు. చివరి నిర్ణయం అడబడుచుదే ! ఇతరులను అడిగేటప్పుడు ఆ లిస్తులో మరిచి, చెల్లెలుకూడా ముద్రితగేయంలో చేర్చబడ్డారు. కాని, వాళ్ళ వాడుకలోఉన్న గేయంలో లేరు. వాళ్ళ అనుమతి అరవసరం. ‘వెళ్లివస్తాను’ అని వార్తలో వెప్పడమే సముచితమూ, సంప్రదాయమున్నూ.

మోహనరంగ నదాలకు ‘వెంకటసుబ్బి’ శీర్షిక విభావచ్ఛింహ తెలియదు. గేయంలో ఆ పేరు కానరాదు. వాడుకలో ఉన్నదే ఎంతో రమ్యంగా ఉన్నది. ముద్రితగేయం—

‘కోట దాటి పేట దాటి

ఘనమైన అడవి దాటి

సెక్కరాళ్ల బోటుమీద

సెక్క వచ్చి సెంప తగిలెన్ గదరా’ (పుట. 34)

వాడుకలో ఉన్నది —

‘గట్టు దాటి పుట్టదాటి

ఘనమైన వనముదాటి

అది దాటి అడవి బడితిమిగదరా !

చో మోహనరంగ’

వాడుకలో ఉన్నదే సబబుగాను, ఇంపుగాను ఉన్నది. ముద్రితగేయంలో మధ్యలో వరసకూడా మారిపోతున్నది. ఎంతో మధురంగా ఉండే

“నీకు నాకూ చోడు అయితే
మరె న్నారా తెప్పకట్టి
తేవ్వమిగ తేలిపోదాం గదరా !
చిల్ మోహనరంగ”

వంటి చరణాలు ము దిత వరిలో కనబడవు పుస్తకంలో ఉన్న
గేయంలో కొన్ని చరణాలలో ఉన్న భాషకూ, ఇతర చరణాలలోని
భాషకూ చాలా వ్యత్యాసం కానవస్తున్నది.

నారాయణస్వామిగారు తమకు లభించిన రీతిని వీటిని పడు
రించి వ్రుండవచ్చును. కాని జానపద వాఙ్మయంలో ఎంతో కృషిచేసి,
దీర్ఘ ప్రసంగించిన పరిశోధకులయినా, తమ ప్రస్తావనాదుల్లో
వీటిని గురించి కొంత చెప్పివుంటే బాగుండేది. ఇంతకూ సంకలన
కర్తల పయత్రం పశ్యించడగింది.

ఇవి అందరూ చదువుకొని అనందించడగిన పుస్తకం. కాబట్టి
ముద్రణ స్పష్టంగా ఉంటే ఇంకా ఎంతో బాగుండేది

— “అ. గీరస”

సాహిత్యవ్యాసములు

[రచన : శ్రీ వై. వి. యస్. యస్. యస్ మూర్తి విం.వి.
పుటలు : 59 ప్రతులకు : రూ 4 పడకే బుక్ డి స్ట్రీబ్యూటర్లు
రాష్ట్రపతిరోడ్డు సికిందరాబాదు. వెల : రూ 3-00]

వినరాసఃపాత్ర

[ప్రముఖ శతకానికి సుజనరంజనీ వ్యాఖ్య] రచయిత : డా. వి.
వి. యస్. నరసింహారావు. ప్రతులు : ఎండున సాహితీ సమాఖ్య.
23-182-౭. ప్లామున్స్‌వల్ క్వార్టర్స్, మిలీటరీటౌన్.
పుటలు : 6 వెల : రూ 2-00]

సాహిత్యం యొక్క సరూప స్వభావాలను ఆవిష్కరించి చెప్పే
గ్రంథాలు సాహిత్యవ్యాసాలు. పాషాణాధునిక కవుల కావ్యాల విగ్నదత్తే
గ్రంథాలనుగూడ సాహిత్య వ్యాసాలనే అంటారు. అయితే యీ పుస్తకం
కంపె రెండింటికీ సంబంధించినదీకాదు ఆలా అని పూర్తిగా
భిన్నమూ కాదు ఇందులో సాహితీమరుల వ్యాసాలున్నాయి. ప్రతియూ
పరమైన వ్యాసాలుకూడ పున్నాయి. కాబట్టి యీ గ్రంథం పై
రెండు నిర్వహణల సమాహారం.

ఇందులో ఆరువ్యాసాలున్నాయి. రచయిత హిందీభాషలో గూడ
నిష్ణాతులవడంవలన తనకున్న బాగు సాహిత్యాభిమానంతో వేమన

కవీరుల పజాకవితలోని సామ్యవైషమ్యాలను మొదటి వ్యాసంలో వివ
రించారు రాజం మెక్కోనం రచన చేసేవారు రాజకవులవులే, పజా
భ్యున్నతికి కవనంయిచ్చే కవులు పజాకవులని భావం. ఉత్తర హిందూ
స్థానంలో కవీరు, అంధదేశంలో వేమన సంస్కరణ శిలురు. వారి
జీవిత సాహిత్యాలను రచయిత లోలనాత్మకంగా సముచిత అశ్లేషతో
చూపించారు అయితే భాష విషయంలో రచయిత చెప్పకున్నట్లుగా
వ్యాసహరికాస్తే స్వీకరించినా దానికైనా నియతి వుండాలిగా! జీవి
తంను, వాదనను, బ్రహ్మాండు-ఇత్యాది పదాలు ‘ఇల్లో భవస్తలో’
[భవస్థ] అన్నట్లున్నాయి విశ్వజనీపత కొరకు కృషిచేసిన ఈ మహా
నీయుల వ్యాసం గ్రంథంలో మొదటగా చెప్పటం మనోహరం. శతక
సాహిత్యంలో పారాజీవాభ్యాసాలు అనే రెండోవ్యాసం రచయిత పతి
శోధనా పటిమకు ప్రతీకగా వుంది. అసలు శిర్దికరోనే నవ్యత వున్నది.
లెలుగు శతకాలు సంస్కృత ప్రాకృత శతకాలను భిన్నమైనవి అన్న
భావాన్ని విస్తరిస్తే బాగుండేది అలాగే వేమనగారి సేతునిర్మాణానికి
సంబంధించిన వద్యాన్ని కూడ వ్యాఖ్యానిస్తే అపహేలకు తావుండదు.
ఈ వ్యాసంలో బహుళ ము దాశుల చోషంవల్ల కావచ్చు. చివరి
మూడు పేరాలు పునరుక్తి దోషానికి గురి అయ్యాయి.

మూడవవ్యాసం లయన వీరేశలింగం పంతులుగారిని గూర్చిన
వనయుగ వైతాళికత్వం సంపూర్ణంగా వెల్లడికాలేదు. శిర్దికరోపు
గాంభీర్యం వ్యాసంలోలేదు. లోస్థాయిలోనున్న రచన. అటునికాంధ్ర
సాహిత్యంలో దేశభక్తి కవిత లనే వ్యాసంలో శిర్దికరో సూత్రాత్మకం తెద
పోయినా విధానంలో విశిష్టతవుంది. చిలుమర్తివారి పరిష్కారమైన
“ధరతఖండంబు చక్కని సాదీయాపు” వద్యం, రాష్ట్రాల్లిమాన ఓవి
తలో “మా తెలుగుతల్లికి మల్లెపూదండ” వంటి గేయాలు వదలి
వేయ దగ్గవికావు. రచయిత విస్మరించాడు. ఈ వ్యాసంలో యిచ్చిన
ఆలగ్నకవుల సూక్తులు చాల సంకర్షకుండరింగా వున్నాయి. ఆధునిక
లెలుగు సాహిత్యంలోని వగల జీవిత వద్యన గూడ ముళ్ళటగా వున్నది.
తిరుగుబాటు కవిజనుగూర్చి చెప్పిన అభిరు వ్యాసంకూడ డెబిలీ పాష
కంగా వున్నది. వాటినుండి వేటివరకు తిరుగుబాటు జరుగుబాటుగాగల
రవుల విస్తృతగీతాలను మంచి లక్ష్యాలకు యిచ్చారు. భారతాంధ్రీకర
ణమే పెద్ద తిరుగుబాటు అన్న వారి భాషలోని భాషం స్థూల
దృష్టికి గోచరించదు. పూర్వకవుల కవితలో పుష్పంత ఉదాత్తత
ఈ కవులలో లేదని చివరగా పరు పలిసిన విమరు స్పృహయలలో
ఆలోచన రేకెత్తించగలగాలి. అంలవరలు విత్తకుద్ధి, పాండితీ సటిమ
గల యిలాంటి రచయితలు తమ ప్రేరణలలో అంధభాషాభిమాన
సలంకరించవలసిందే.

“శతభాషేన వండితః” అన్నది సంస్కృతసూక్తి. దాన్ని
అంధీకరించుకుంటే కూడా వ్యాసం వచ్చినవాడు వ్యాసం నవాడు.

ఆ మూడు పద్యాలను మూడుకొనాలంటే పండిత పామర జనరంజక మైన శతకాలను చేపట్టాలి. కుమతులను సుమతులను చేసేవది, తెలుగునాట అత్యంత ప్రజాదరణ గలది సుమతీ శతకం. ఆ శతకమే సద్గోప్యద్యం. వేరే భాష్యంకర్తలేదు. కాని దాక్టరుగారివంటి పరిశోధనా జిజ్ఞాసువులు యింకా సుమతీ శతకంలోని సారథాలను దర్శమర్మాలను విప్పి చెబుతుంటే మనకింకా ఆనందదామయమేగదా! వీరు సుమతీ శతకంలోని మధుర శలకలను సర్వజన మనోరంజనంగా వనరంభరితంగా 'ఆంధ్రావని మోదముం బొరయి' అందించారంటే వరి. రసరాజమైన శృంగారానికి కొంచెం మొగ్గు చూపటం, "కామి కానివాడు మోక్షరామికాడు" అన్న మాటకుపయలించిగా వున్నది. సుమతీ శతకకర్త చెయ్యని శీర్షికల విభజన వీరు చేసుకోటం చాల క్రమబద్ధంగా వున్నది. విధి నిషేధాలు, సుజన దుష్టిన లక్షణాలు, విద్యావ్రతస్థి, అధికారుల మదాంధత, విత్తం ప్రభావం, కామ్య ప్రవృత్తి, స్త్రీతత్వం, శృంగార రసజ్ఞత, పురుషార్థ ప్రాధాన్యం బడిపిల్లవాడికి కూడ అర్థమయ్యే కమ్మని తేటతెలుగు సుడికారంలో వివరించారు. చివరగా సుమతీ శతకకారుని అభ్యుదయ ధృక్పథాన్ని ప్రశంసిస్తూ నేటి సామాజిక రీతినీతులను విశ్లేషించి చూపారు. స్త్రీ జన ప్రవృత్తిని వివరించడంలో రావుగారు సుమతీ శతకకర్తకన్న మిన్నగ ప్రతిభావంతంగా తన పాత్రను నిర్వహించారు.

సుమతీ శతకంలో ఒకచోట "అక్కజమరాని చుట్టము" అని మరోచోట "చఱవైనను బంధుజనుల కడకేగకుమి" అన్నాడు అందులోవున్న స్వవచో వ్యామోతాన్ని వీరు గమనించి పుండవలసింది బద్దెనకవి తెల్పిన నీతులకు లౌకిక పారలౌకిక సేతువు నిర్మించి వీరు సోమ్యులులైనారు. బద్దెన "కరణము పొద్దెయ్యును" అన్న పద్యంలో కరణాలను భంగ్యంతరంగా దుష్కులని చెప్పిన దానిని వీరు అత్యురక్షణకోసం అని సమన్వయించడం సహేతుకంగా లోకదు బద్దెన 'కోమలి'ని తెగడి కులకాంతను పొగిడాడు. ఆ రెండు పదాలకు వ్యత్యాసంలేదు. కోమలి శబ్దంకన్న 'వీశ్యా' పర్యాయ వాచకం మరేదైనా ప్రయోగిస్తే బాగుండేదేమో! "సరసము విరసముకోరకే" అన్న పద్యంలోని చివరి రెండు పాదాలను వ్యాఖ్యాత డేటి జగతి కన గుణంగా పరిభావిస్తే యింకా బాగుండేది. భోగలక్షణంలో "దాని సిగ్గయ్య" అన్న పదంబద్ధి వీరిచ్చిన చెళుకు చాల అపవిత్రకరంగా వుంది. ఊ మాటలో చెప్పాలంటే ముని మూణిక్యం వారి గ్రంథం పదుభిత్తాన్న అమృతాతిని అందించారు మజనకంజనీ వ్యాఖ్యాత.

"వినదగు నెవ్వరు చెప్పిన" అన్న సుమతీ శతక కర్త పలుకు ఈ వ్యాఖ్యానానికి వర్తించుట. పండిత ప్రకాండలైన వీరి వాణి 'వినదగు నెంతయు డిప్పిన' అన్న రీతిలో సహృదయులను అమృతార్చనవలె వున్నది. రసజ్ఞ శిఖరులైన వీరింతటితో ఆగక మన శతక

వాద్యయంతోని మరీకొన్ని అణిమత్త్యాను అం ధలోకాని కందిచ్చిరిని అభిద్దాం.

"విద్యావేద విజానాతి విద్యజ్ఞన పరిభ్రమమ్" యన్నట్లుగ 'యువభారతి' కోవలో ఇట్టే గ్రంథాలను వెలువరిస్తున్న సృంధన సాహితీ సమాఖ్య వారినిగూడ యీ సందర్భంగా అభినందించాలి.

విమర్శిని

[వరంగలు స్వాతంత్ర్యకర్త విద్యాకేం ద తెలుగు విభాగపు పరిశోధన వ తిక) పుటలు: 134 మూల్య : రూ. 10 00. సంపాదకుడు : శ్రీ కేశవరపు రామకోటిశాస్త్రిగారు, తెలుగు శాఖాధ్యక్షులు, ప్రచురణ : తెలుగుశాఖ, పి. జి. సెంటరు, వరంగల్లు (ఆం. ప్ర.)]

వాటినుండి నేటివరకు మనకు అనంతమైన 10 ధ సాహిత్య మైత్రే వున్నదిగాని, దాని గుణదోషాలను నిగ్గుచూపే విమర్శనా గంధాలు విరళం అనే చెప్పవచ్చు ఆ పుస్తకమైనా "పదచ్యూదః పదా ర్థోక్తిః విగ్రహో వాక్య యోజనా లక్ష్యవ్య అతస్య మాధానమ్ వ్యాఖ్యానమ్ పద్యధర్మ మతమ్" అన్నట్టి వ్యాఖ్యాన సాయమైనప్పటి, విమర్శకులనే వారి పాక్షిక ప్రవృత్తులకు ప్రతిబింబంగా వుట్టి పిను. ఉచ్చత పరిశోధనా మనస్కులకుత్తమ సాహితీ సారథాలనందించే యీ 'విమర్శిని' ప్రాదుర్భావం ఆ లోటు పాటను తొలగించేదిగా గోచరించడం ఆనందదాయకం; అందరికీ ఆమోదయోగ్యంకూడ వరంగల్లు వరమ పట్నం ద విద్యాకేంద్రపు శేలుగు శాఖవారు అనరించిన యీ పత్రిక 'లోవారసి' చూడగా "వాణివాంఠన మోగిన విణ మిద" సాగిన సరస స్వరాలిందులో రసజ్ఞులకు విందుగా వున్నచని స్పృందోహంగా అనవచ్చు.

"విరచించుక్తి పుట్టని పురుషుని చదువులు ప్రకాశములు గావు" అనే యథిభాషణను లక్ష్యంగా నేనుకుని సాహిత్య నిత్య నిత్య ప్రతులైన ఆచార్యవర్యులు రూపొందించిన అయిదు సామాజిక వ్యాసాలిందులో "సాహిత్య ప్రక్రియలలో ప్రయోగాలు నెరిసినం మేరిగా ప్రయోగ విజ్ఞానం కావటంలేదు" అని సందేహం అందించిన వైట్-హెన్సెల్ గారి బావాల ప్రభావంగా భాసిస్తున్నాయి ఉత్కృష్ట మైన పరిశోధనాత్మక వ్యాసాలు మాత్రమే ప్రచురించినట్లు సమాచారాలు నెలకొల్పినట్టి ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ తెలుగు శాఖాధ్యక్షులకాండకు అక్షరరూపాన్నిచ్చేవిగా వున్నాయి.

ఆధునికం ధ కలితా స్వరూపాన్ని విశ్లేషించిచూ పే వాసానిని వివేకానందుని దివ్యవాణిలో ఆరంభించబడ్డ మొదటిస్థానంలో సాహిత్య

కవితాతత్వాన్ని క్లుప్తంగా పుణ్యమే పుణ్యమని చెబుతున్న వెలుగు సాహిత్యంలోని సవ్యతను సుప్రసన్నాచార్యులవారు సునిశిత శ్రద్ధాపాటవంతో అవిష్కరించారు. పాశ్చాత్య సంస్కారము, స్వతంత్ర త్యాగము, క్షీణనబంధయుగ శైలిల కవనానికి బలవాన్ని కూర్చుంటు, పరిశ్రాంతియొత్త పునరుద్ధరణ. ఈ నాలుగు లక్షణాలు సవ్యకవితకు బహిరంగర కారకాలు, ప్రేరకాలు అని వీరిభావన. సవ్య కవితావాటకానికి నాందిగీత మూలపించిన గురజాడ, రాయ పోలు వారల బహిరంగర వ్యక్తులను వీరు బహిరంగ మొనర్చిన తీరు ఎంతో మతి ప్రతిభా సమన్వితంగా పున్నది. చక్కని తార్కికత, సాంప్రదాయలక్ష్య స్వీకారం, చిక్కని పాండితీ ప్రకర్షలో గూడిన వీరి వ్యాసం సహృదయ నైవేద్యంగా పున్నది. బ్లాస్ విజ్ఞాన ఉదాహరణలతో వివరించబడ్డ రాయ పోలు వారి కావ్యతాత్పర్యము మరల మనోజ్ఞంగా దర్శింపజేసారు. సవ్య కవితలో సంగీత సాంగత్య లక్షణాల విశ్లేషించిన బసవరాజు, వందూరి, విశ్వనాథవారి రచనలను రసపారమ్యంగా అభివర్ణించబడ్డాయి. గురజాడలో వ్యక్తిగత ప్రారంభమైన, రాయపోలవద్ద దేశానికి విస్తరించి, అబ్బాసరి రచనలలో విశ్వ జనీత సంఘకౌన్నది సవ్యకవితా వస్తువన్న వీరి వ్యాఖ్య సముచితంగావున్నది. దువ్వూరివారి స్వారంభ్య రచనానికి వీరిలోని వ్యాఖ్యానం వీరి పరిపోధనా పటిమకు ప్రతిబింబం.

సవ్య కవితలో పుష్కల పుష్కలంగావున్న భావరేఖల స్వరూప స్వభావాలను అత్యుత్తమ భావ బంధురంగా వివరించారు రెండవ వ్యాసకర్త శ్రీ రేతవరపు రామకృష్ణాస్త్రిగారు. ఎంతో మాత్సర్య క్రోధ సంధర్శింపబడిన యీ వ్యాసంలో ఖండ కావ్యాలు, భావనావ్యా లంతానాత్మక సమీక్ష గావించబడి రసవత్కార్య స్వరూపం చూపించ బడ్డది. ఖండ కావ్యము భావనావ్యమురాదు. రసకావ్యం భావరచిత్రం కావచ్చు. కాని భావ కవిత్యము రసకావ్యము మాత్రం కాదు. అన్ని వీరి భావం అసక్తిదాయకంగా, పరిశ్రాంతిగావున్నది. ఈ వ్యాసంలోగూడ రాయ పోలువారి భావకవితా దర్శనం పుష్కల, ప్రభుత్వం చిత్రించబడ్డది. పాశ్చాత్య భావనమైన 'రొమాంటిసిజం' లక్షణాలను వివరించి దాని మౌలికత కృష్ణాస్త్రిగారు ఎంతో అందంగా భావరపు లలో విస్తారం అంటారువారు. భావరచిత్యాన్ని భావ వాద మార్గానికి మరలించిన విశ్వనాథ, భౌతిక మార్గానికి మరలించిన శ్రీశ్రీగారి లోని అంతరాలనెంచేనే ప్రయత్నంలో యీ వ్యాసార్థ సఫలతలు రైనారవే చెప్పవచ్చు. ఇరువురి లక్ష్యం అభ్యుదయమేనని సంప్రదాయం, అభ్యుదయం అన్యోన్యసంబంధాలని విరుద్ధమైన ఉపపత్తులు వీరి యవలోదనా ప్రదర్శనలు చక్కని నిరసనగా పున్నాయి. అభి వికాంధ్ర సాహిత్యంలో వారుపురుషా వ్యాస, ట్లమినలన్నమాట ఐదు గురుకీ సచ్చేదే. గురజాడవారి ముర్యాల సరాలలో యెన్నదగిన మార్గం సాంధ్యం గోచరించవచ్చుమాట అంత సమంజసంగా తోచదు. సామా

న్యాయంలోగూడ ప్రాచుర్యం పొందినవిగదా అని. విశ్వనాథవారి గిరి కుమారుని ప్రేమ గీతాలలోని భావవై రిషా , స్త్రీ అన్నిటికన్న మిన్నగ సమగ్ర సూక్ష్మిలో యిచ్చారు రచయిత. చెలాగు సాహిత్యంలోని భావ కవిత్యం వెనుక భారతీయ తత్వ విజ్ఞానం ద్యోతక మవుతుందనే వీరి వ్యాఖ్య అర్థవంతంగా వున్నది. అత్కార్య కవిత్యాన్ని సవ్య భావరచితగా అభివర్ణించి అందులో నైయత్తిక ప్రతిభ, అత్కియతా ముద్రకారణంగా సాహిత్యక నీతి స్పష్టమంటారు. అందుకే "కృష్ణ, శాస్త్రి బాధ ప్రపంచానికే బాధ" అన్న మాట పుట్టిందేమో!

భావ కవిత్యానికి మరికొక అయి - అభ్యుదయ కవిత్యపు తీరు తెన్నులను శ్రీశ్రీగారి అంతర్ముఖ సవరూపంలో జోడించి, తదు పరి వ్యాసంలో సద్యోహృద్యంగా చెప్పారు ఈ రచయిత. ప్రపంచ చరిత్రలోని పన్ను వై లక్షణాలు అభ్యుదయ కవితకు స్వజన పోతువు అంటారు వీరు. వ్యాసార్థ కవితలో భావ కవిత్యాన్ని అంతర్ముఖిగాను, అభ్యుదయ కవితను బహిర్ముఖిగాను భావించారు. వ్యక్తి వైలక్షణ్య వికీ తార్కాణమైన సంప్రదాయకవితకు, సంఘజీవిత రీతికి ప్రాధాన్య మైన అభ్యుదయ కవితకు వీరు చూపిన సామ్యవైషమ్యాలు యెంతో మేధోద్వేగంగా పున్నాయి. అదర్శ దర్శనంలో రెండూ వాకరే గిరుకే నేటి అభ్యుదయ కవులు వారిని కావనాహారో మానవతా వాదాన్ని నాలుగు రూపంలో నిర్మాణంచెయ్యటానికి సిద్ధపడితే అభ్యు దయ సాహిత్యానికి మహోన్నతదశ అనే వీరి యాకాంక్ష వదేకదే కన బడని సమాజాన్ని నిరసించే నేటి అభ్యుదయ కవులకు కనువిప్పు కలి గించవచ్చు.

ఈ గ్రంథంలోని నాలుగోవ్యాసంలో మాదిరాజు రంగరావు గారు శ్రీశ్రీగారి మహాప్రస్థానానికి ప్రేరక శక్తులను అనాటి ప్రపంచ పరిస్థితుల వాధారంగా చేసుకొని సమీక్షించారు. రాయపోలు వారు సంప్రదాయ బగత్తులో ఆధునికుడని, గురజాడ అధునిక బగత్తులో అభ్యుదయ కవియని వీరి ప్రభావం సర్వోపర్యంత శ్రీశ్రీ గారిలో పుండనటం సద్యోహృద్యంగావుంది. శ్రీశ్రీగారి అపూర్వ వ్యక్తిత్వంలోని ఒక ముఖాన్ని మాత్రమే చూపిన వీరు తక్కువ ముఖాలనుగూడ త్వరలో సహృదయులకు దర్శింపజేస్తారని విన్నవైన యీ వ్యాసాన్నిబట్టి అనుకోవాలి. వీరి వ్యాసంలో డాక్టరు జి. వి. ముఖ హృద్యంగాను స్వీకరించిన నన్నుపులో సవ్యతవున్నది. ఛందోబంధాలు లేకుండా, భావనాస్పృహను పెంచుకున్న శ్రీశ్రీగారి కవితలోని పురాణ ప్రతీకలను సందీప్తంగానైనా, అందంగా అందించారు. అవతారం గేయంలోని శ్రీశ్రీ వాణికి మాతృకగా భావించబడే తిక్కన బాణిని, మంత్రం, భావనీడముల, ఇది సవనం-ఇత్యాది పదాలలోని సంప్రదాయార్థ ప్రక్షాళనలనే అభ్యుదయ కవితా సామగ్రిగా

అనునిరంతర భక్తిరూప సుఖరూపాన్ని సమర్థింప వర్ణనంతం దానిని
మైన వీరితో సిద్ధుడై, అనన్యతను సాధించునగా యిచ్చిన యీ
రక్షణలు చూచి నిర్వాణార్థము ప్రతిష్ఠించు ప్రవర్తించారు. వారి
సహృదయులకులైనను. భారతీయ మతములు తల్లి న పుట్టించిన
యెగురు శాఖలుదాగుకూడ వెలుగుగల్గి, కీసురు రావడానికీ గ్రంథం
లందున్నాడు ప్రాచీనమైన అభిరుచులను అనివారించు. చదివెను
సాహిత్యం సునిత ప్రజ్ఞాపాట వారుగల పరిశోధనలను అర్చి
విశ్వాసాన్ని అనంతంగా లందిస్తుంది. ముద్రణ నిర్మలంగా, ముగి
టగావుండి కాని మూల్యం యెక్కువగిసిపొంది. సామాన్యమైన కంట
జూటలోవుండే రీతిగా యిలాంటి గ్రంథాలు వుండటం అవసరం.

గ్రంథము : “శ్యామశాస్త్రి కీర్తనలు”

1. ఈ గ్రంథమునకు “శ్యామశాస్త్రి కీర్తనలు” అని పేరు ఇవ్వబడియున్నది. శాస్త్రులవారి పేరును వారిని గురించిన, ఇవినరకు నే జూచిన అన్ని గ్రంథములలోను “శ్యామశాస్త్రి” అనియే వ్రాయబడి యున్నది. అట్లు వ్రాసిననే విడుటకు బాగుగనున్నది. గ్రంథ కర్త తన పేరును కూడా “సరసింహారావు” అనక “సరసింహారావు” అనియే వ్రాయువ్వారుగదా.

ఈ పరిశ్రమ మొదటి కొన్ని పుటలలో ఎవరో ఒక “బ్రహ్మ”చే చేయబడి ఉందిలో సృష్టించబడిన బంగారు రామాద్ది విగ్రహములో, ఆ కాలపు చరిత్ర కలవరములకు భయపడి ఆ విగ్రహ

శాస్త్రిగారు తిరువారూరిలో 1762లో జన్మించిరి. వారి తల్లిదండ్రులు తిరువారూరిలో దాదాపు 40 సంవత్సరములుండి వెనుకటి తంజనూరు జేరినది తెలియుటచే శాస్త్రులరారి బీదేశ పరితము వారి పెద్దలు తిరువారూరిలో పనిచేయుచుండిన కాలమునుండియే నిజముగా ఆరంభమగుట. శాస్త్రుల పెద్దలకు శౌంభమును నంగీతము పట్టదనియు, శాస్త్రుల నంగితమును అభ్యసించుట వారికి అయిష్టమనియు తెలియుచున్నది.

మరియు శాస్త్రులవారి సాహిత్యశైలిని రావుగారు చక్కగా వర్ణించియున్నారు. ' ఏఒక కఠిన పదమును లేనిచాని సాహిత్యములను కదిలీకాక రీతి శైలితోనివని చెప్పుదురు. ఎదుర్కొన భక్తిరస పూరితము త్తన తమ సాహిత్యములకు శాస్త్రులు తామే ఆ భక్తిరసమును ఇంకను ఎదుర్కొన వలచునట్లుగా తగిన రాగరస పూరితములైన ధాతు పులను కవియింపిరి. అట్టి ధాతుపులను మార్చక చక్కగా గమనించి నెక్కిన ఆ కీర్తనలను ఏ విధ్వాంసుడును అవలీలగా పాడగలడు. కొందరు శాస్త్రుల కీర్తనల ధాతువులు చాల గడుని చెప్పట కలదు. అట్టి గడును నాలుగు కీర్తనలలో మూత్రము కొంత కనబడుచున్నది-

(1) భవ్యాపి రంగమున

“మీనలొచని”,

(2) లలితరాగమున

“నమ్మ బోధలలిత”

(3) పూరి కల్యాణి రాగమున

“విన్ను విశాగామరి”.

(4) కల్వ్యాణి రాగమలప

“తల్లీ నిసునెర”.

ఇవి రెండును 2 అక్షర
అతిత గణపావు
ఆ శమున సున్నవి;

ఇది రెండును పిలోమ
చావు (4 + 3)
తారమున నున్నవి.

3 ఈ గ్రంథమున పరసింహారావుగారు శాస్త్రులవారి రచనలలో ఇంతవరకు వారికి దొరికిన 3 స్వరజతులును, 2 తాన వర్ణములును, 38 కీర్తనలును ప్రచురించి యున్నారు. అయితే వారు గ్రంథమున మొదట యిచ్చియుండు కూచిక పట్టికలో ఒక కృతిని చేర్చక 37 కీర్తనలని మాత్రము తెలిపియున్నారు. మొత్తపు రచనలు 43 అని యుండుటకు బదులు 42 అని వ్రాసియున్నారు. పట్టికలో ఇవ్వక విడిచిపోయిన కృతి చంకరాభరణ రాగముననుండు “దేవీమీన నేత్ర”.

రాగ రీతి లభించని ఇంకను రెండు రచనలున్నవి, అవి -

(1) బేగడ రాగమున “సామి నిన్నే నమ్మితిరా” అని వైద్య కృపా గుడి ముత్తు కుమారస్వామి మీద నొక కృతి. ఒక చరణము అంకితము లేక యున్నది;

(2) పరుజా రాగమున కామాక్షి స్తుతిగా అరవములో “సంతతం ఎన్నై రచ్చిప్పాయ్” అనియు సంస్కృతమున “కామాక్షి లోక సాక్షిణి”-రెండు సాహిత్యములును ఒకే ధాతువుననే పాడబడునని, శాస్త్రులవారి అంకితము కలది.

శాస్త్రులవారు తమ ఇష్టదైవమైన కామాక్షి స్తుతిగా వ్రాసిన 3 స్వరజతులును, 15 కృతులును ఈ గ్రంథమున ఇవ్వ బడియున్నవి. వేరు దైవముల మీద నుండునవి -

మధురమీనాక్షి 7; తంజపురి బంగారు కామాక్షి 1; తంజ పురి బృహన్నాయకి 3; రాజరాజేశ్వరి 3 (1 వర్ణము, 2 కృతులు); ధర్మనందరని 2; పుడులోట బృహదంబ 2; అభిలాంచేశ్వరి 1; నీలాయతాక్షి 1; కంచి వరదరాజ శృంగార రసస్తుతిగా తానవర్ణము 1.

గ్రంథమున ఇవ్వబడిన 38 కృతులలో 5 కృతులలో అంకిత చరణములు లేవు. బహుశ అవి దొరకలేదేమో, అవి -

(1) ధన్యానిలో “బానలోచన”; (2) పున్నాగవరాళిలో “బోవనయము”; (3) అహిరిలో “మాయమ్మయి”; (4) సావే రిలో “జనని తజన”; (5) ముఖారిలో “పాలింపవమ్మ పరమ”.

తోడిరాగమున “నిన్నే నమ్మినాడు” అను కృతి సాహిత్యమున అంకిత చరణము మాత్రము ఇవ్వబడియున్నది. ఇంకను రెండు చరణములు గలవు. వాటిని జేర్చి యుండవలెనుగదా.

గ్రంథమున కొన్ని కృతులకు తాళములను మార్చియున్నవని యెంచెద, అవి -

(1) మూడు గచనలకు త్రిపుట తాళమని యున్నది-అని చావు తాళములోనివే;

(2) తోడిరాగమున “కరుణానిధి” రూపకతాళములోనిదే- త్రినగతి అది ఏల;

(3) పరుజారాగమున “త్రితోకమాత” కృతికి సంగీత సంకీర్ణ దాయ ప్రదర్శినిలో చదువు విరలాళమని యున్నది. ఈ కాలమున చావుతాళపు కృతియనియే చెప్పుచున్నారు;

(4) బైరవిరాగమున “నరియవరమ్మా” కృతికి అదితాళమే సరిపోవును. ఇండజంపతాళమునుట ఎవరి టిపాయో;

(5) అనందరైరవి రాగమున “హిమాచలతనయ” కృతికి చావుతాళమని వ్రాసియున్నను దానిని అదితాళమున పాడుటయే నా అనుభవము.

రావుగారు ముద్రించియుండు 38 కీర్తనల సాహిత్యములలో 3 కీర్తనలు శాస్త్రులు రచించినవి కావని నా అభిప్రాయము, అవి-

(1) ముఖారి రాగమున “పాలింపవమ్మ”-శాస్త్రుల అంకి తము లేని ఒక చరణము మాత్రము ఇవ్వబడియున్నది. సాహిత్యమున శాస్త్రులు ఈ కృతిని ఏ దైవముమీద పాడినారని సరిగా తెలియలేదు. సాహిత్యపు కడవట “ఎంతో భక్తికే నీచుడ” అను పదములున్నవి. వాటి అర్థము సరిగా స్ఫురించలేదు;

(2) రేదార గౌళ రాగమున “పరాకేలనను పరిపాలింపు”- ఈ కృతి ఏ దైవముమీదయని సరిగా యివ్వబడలేదు. ఒక అంకిత చరణము ఇచ్చియుండినను ఈ కృతి వేరు రెండు అంకితములు గల విగా చూచియున్నాను, అవి “కృష్ణ” అంకితమును; ఏదన “చిన్ని కృష్ణ” అంకితమును;

(3) జనరంజని రాగమున “ననుబోవరాదా” అను కృతికి శాస్త్రుల అంకితముగల యొక చరణ సాహిత్యము ఇచ్చియుండినను సాహిత్యమునకును దానికిగల ధాతువునకు సరిగా పొందిక కనబడలేదు. దాని ధాతువును గమనించి యున్నాను. రాగము బహుశ పూర్ణ చంద్రికగా నుండవచ్చునని తోచుచున్నది. మరియు పై రెండు కృతులలోవలెనే ఈ కృతియందును శాస్త్రుగారు స్తుతించిన దైవము యొక్క పేరు స్పష్టముగాలేదు.

4. గ్రంథమున సాహిత్యముల ముద్రణకు వెనుక కడపటి భాగమున శాస్త్రులవారు వాడిన రాగములకు లక్షణములు ఇవ్వబడి యున్నవి. వాటిలో-

(1) కల్లడ-నం గూడూడమణి గ్రంథపు అనుబంధమున గల ఈ రాగపు లక్షణగీత సాహిత్యమున ఈ రాగముపేరు "కల్లడ" యని ఉప్యబడియున్నది;

(2) అహరి-20వ మేళపు లేదా 3వ మేళపు జన్యమని తలచవలసిన ఈ రాగమును అంతరగాంధారము లన్యస్వరముగా వచ్చు కారణమున 14వ మేళమైన పరుశాధరణ జన్యమని చెప్పట ఓచితముకాదు. ఈ రాగమున చతుశ్రుతి ద్వైవతము ఋషభములును, రాశలి నిషాదమును కూడా అన్య స్వరములుగా కొన్ని సంపారములలో గలవు;

(3) లలిత-శుద్ధ ద్వైవతము మాత్రమేగల ఈ రాగమును అన్ని లక్షణ గ్రంథములలోను 15వ మేళమైన మాయామాళవగౌళ ఉపాంగ జన్యముగానే తెలుపబడియున్నది. అట్లుండినను కొందరు గాయకులు పారబాటుగా ఈ కాలమున బహుళ విచరము తెలియక ఈ రాగమును చతుశ్రుతి ద్వైవతము గలదిగా పాడు కారణమున ఈ రాగమును 17వ మేళమైన సూర్యకాంత జన్యమని యెంచవలెనా;

(4) గౌళపంట-15వ మేళ మాయామాళవగౌళ జన్యమైన ఈ రాగమును కొందరు సమీప గాయకులు దాని సరిమైన లక్షణరూపము తెలియక శుద్ధ మధ్యమమునకు బదులు పారబాటుగా ప్రతిమధ్యమము గలదిగా పాడుచున్నారు;

(5) 20వ మేళమైన సతభైరవి జన్యములైన అనంద భైరవి, ముఖారి, ఆభేరి రాగములను 22వ మేళ ఖరహర సేయ జన్యములుగా ఇచ్చియుండుట చిట. ఇట్లు మార్పుటవల్ల కడపట 20వ మేళమునకు జన్యముగా నొక రాగమైన యుండునో లేదో. ఈ సరభైరవి మేళరాగము ఏ రాగరసము లేకయున్నదనుట తెలిసినదే;

(6) ఆభేరి-ఈ రాగము 3 విధములుగా నున్నది.

i వెంకటమణి ఆభేరి-దీనిలో దీక్షితులవారి కృతి "వీణాభేరి" యున్నది;

ii సం.గూడూడమణి ఆభేరి-ఇది రెండును శుద్ధ ద్వైవతము గలవియే;

iii త్యాగయ్యగారి "సగుమోము గనలేని" అను కృతికి చెప్పబడు ఆభేరి చతుశ్రుతి ద్వైవతము గలదిగా విమరున్నాము. అయ్యగారు ఈ కృతిని పాడిన రాగమును చెప్పలేదు. బహుశ తచ్చారు శింగరాచార్యులు అయ్యగారి కృతులకు రాగములను వ్రాయువచ్చుదు ఈ కృతికి ఆభేరి రాగమని వ్రాసియుండవచ్చును.

బాల్యమునుండి నేను వినియు, విరిగియు రీతి గౌళరాగమున నుండవలసి "విష్ణు చినామలిగలదా" అను శాస్త్రులవారి కృతిని-సమీప కాలమున (ఈ కృతి) ఆభేరి రాగములోనిదనియు, దానిని ఆభేరి రాగమున (శుద్ధి ద్వైవతము గలదిగా) ముడి కొండాన్ వెంకటాచార్యుర్ వారు స్వరపరచి ఒక పాఠమును ఇచ్చియున్నారు. అయితే ఈ కృతిని గాయకులెవరును ఈ ఆభేరి పాఠమునపాడి నేనింత వరకు వినలేదు.

(7) చింతామణి-లక్షణ గ్రంథములలో 3 వేరు వేరు చింతామణి రాగములను 3 వేరు వేరు మేళకర్తల జన్యములుగా జూచి బడియున్నవి. అయితే 50వ మేళమైన షణ్ముఖ పీఠ జన్యముగా ఒక చింతామణియు కనబడలేదు. ఈ సూత్రన చింతామణి ఏ సరస్వతీదేవి కల్పనయో! శాస్త్రులవారి కాలమున ప్రచారములోలేని, ఎవరు ఎరుగని, ఈ సూత్రన రాగమున ఈ కృతిని రచించినో లేక దానిని వేరొక రాగమున రచించినో తెలియదు. సమీపముననే ఈ రాగము "చింతామణి" యను క్రొత్త పేరు గలదిగా 50వ మేళ జన్యమని Prof. సాంబమూర్తిగారి ప్రచురము నొకదానిలో జూచితి. గనుక ఈ క్రొత్తరాగము బహుళ Prof. సాంబమూర్తివారి కల్పనగానే యుండునేమో!

5 సాహిత్యములను వక్కాగానా విశదముగాను వెరుగుటకై చాటి పాఠములను వేరువేరు బంతులగా వ్రాసి ము దించియుండి-మిక్కిలి ఉపయోగముగ నుండును. ఇది ముఖ్యమైన విషయము.

ఇట్లు సాహిత్య రచనల (మాతృపుల) పాఠముల వేరు వేరుగా వెరుగుటకై రచన విధింపగలవు. చాటి ప్రకారము ఈ ప్రాసాక్షరములు పాఠముల మొదటి అక్షరములుగా రచనకర్త అను

ఉ ప యో గ క ర మై న
స రి కౌ త్ర గ ర ము లు

వ్యవసాయము - ఫిషరీ-కోళ్ల పెంపకం-అడవులు-తోట ఇంజనీరింగ్-వైద్యము-వివిధ సాంకేతిక విషయములపై గ్రంథములుగలవు. కేటలాగుఉచితం. ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి

N. K. PAUL & SONS.

P. B. No. 12202, Calcutta-5

యుంచుకవి. మరియు సోహృద్భారము. అంత్య పాపాక్షరములుటాగి ఈ విషయమున అతిచుట్టములై చోడుబడును. సంగీత త్రిమూర్తులలో నొకడును ఉత్తమ వాగ్గేయ కారులైన ద్యామాతా స్తులు ఈ రచన విభులకు తమ సాహిత్యరచనలలో అచిత్రద్యగా లభింపరించి యుండుట విప్రులును కదా.

6. గ్రంథమునగల 3 స్వరజతులను, 2 తానవర్ణములను మూత్రము వాటి ధాతువులను స్వరపరిచి నోటెడునులలో ఇవ్వబడి యున్నవి. ఈ కాలమున స్వరజతులని చెప్పబడు ఈ మూడుకు కృతి రచనములే యివి ఎరుగవలెను. స్వరపరిచి 3 స్వరజతులను వాటి సాహిత్యములను ముందుగా ముద్రించి యుంటునట్లు వాటి వెనుకగల 2 తానవర్ణములను మూత్రము వాటి సాహిత్యములను ప్రత్యేకముగా ఇవ్వలేదు. అట్లు ఇచ్చియుండిన ముఖ్యముగా అల తాళవర్ణమున నుండు స్వరసాహిత్యములు విభజముగా తెలుసుకొనుటకు రోడ్డుడి యుండునుకదా.

స్వరపరిచి ఇవ్వబడిన నోటెడునుల లెక్కలలో అనేక తప్పులు కనబడుచున్నవి. మరియు అపర్తపు అఘ-భృత లంఘములను సరిగా తెలువలేదు. మండస్థాయి స్వరములను దెలుపు వాటిచింద వేయ వలసిన చుక్కలు కనబడలేదు.

స్వరజతులు తానవర్ణములను వెనుక 3కి కృతులను వాటి ధాతువులను దెలుపుటకు స్వరనోటెడును లిప్యక సాహిత్యముల మూత్రము ఇవ్వబడియున్నవి. రాగముల అరహరావరోహములను గ్రంథము చివర ప్రత్యేకముగ ఇవ్వబడిన రాగలక్షణములను ఇవ్వబడి యున్నను వాటిమూలముగా కృతుల ధాతువులను ఎవరు తెలియలేరు, నేర్పలేరు. గాయకుడుగాని, వద్యార్థిగాని ముందుగానే ఈ శీర్షికలను వేర్పియుండి వాటికిగల సాహిత్యములను మరిచియుండినవారికి ఈ

గ్రంథమును చూచి జ్ఞప్తికి రెచ్చుకొనుటకు సీలగును. అంతే. ఈ కాలమున వాద్యకారులు కృతుల సాహిత్యములకు కొంద మైనను ముఖ్యతను ఇవ్వబడలేదని తెలిసినదే వారికి ఈ గ్రంథము వల్ల నిమియు ఉపయోగముండదుగదా.

7. గ్రంథమున ఇవ్వబడిన సాహిత్యముల ముద్రణలలో అనేక లక్షణభోపములును, లర్థమును మార్పు లక్షర భేదములును, ఉండ రాని లక్షరములను సవములును కూడా కొన్నిచోట్ల దేర్చబడియు కనబడుచున్నవి. కొన్నిచోట్ల అచర్యమైన లక్షరములును పదములుతో కూడా ముద్రింపబడిన విడిచిపోయి యున్నవి.

ఉదా : (1) తోడిరాగమున “కరుణానిధి” కృతిలో నొక పాదము

“మహిమాతి శయంబుల...నెంతటివాడను” అని ఉచ్చరి ఈ పాదము “మహిమాతిశయంబుల” గాననే “నెంతటివాడను” అని యుండవలెను;

(2) మధ్యమావతి రాగమున “పాలింబు కామాక్షి” కృతి యొక్క అనుసర్థవి రెండవపాదము “ఈరాగు...జేసేపు-” అను పాదమున “జాగు” అను పదమును జేర్చి “ఈరాగు జాగు” చేసేపు” అని యుండవలెను.

ఇట్లు ఈ గ్రంథమునగల ముద్రణపు తప్పులను గమనించిన యొక తప్పేవలన పెక్కిక ఇచ్చియుండిన బాగుండును. అది అవశ్యము కదా. గ్రంథపు చురొక ప్రదురమునైన తప్పులను సవరించి యిచ్చే రని నో ప్రార్థన.

—శ్రీ సరస్వతి రామకృష్ణయ్య